

Sosiaaliset suhteet mikro-, meso-, ja makrotasolla.

Systemiteoreettinen lähestymistapa Oulun seudun 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten hyvinvointiin

Leena Marttila 0234407

SSOS1317 Pro gradu-tutkielma

Kevät 2014

Sosiaalityön koulutusohjelma

Lapin yliopisto

SISÄLLYS

1 Johdanto	5
2 Tutkimus	8
2.1 Tutkimuksen tehtävä	8
2.2 Aineisto	10
2.3 Analysointimenetelmät	16
2.4 Eettiset kysymykset	17
3 Sosiaalistuminen, sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma	20
3.1 Yksilön sosiaalisen kehityksen ekologia	20
3.2 Sosiaaliset verkostot	23
3.3 Sosiaalinen pääoma	27
4 Nuoruus käsitteenä ja systeeminäkökulma	29
4.1 Nuoruus ikäjaksona	29
4.2 Nuori mikrotasolla	32
4.3 Nuori mesotasolla	35
4.4 Nuori ja makrotaso	39
5 Osallisuus	42
5.1 Osallisuuden ulottuvuudet	42
5.2 Hyvinvoinnin osa-alueet	44
6 Sosiaaliset suhteet	48
6.1 Ystävyyssuhde, sukulaissuhde, yksinäisyys ja parisuhde	48
6.2 Mesotaso ja luottamus verkostoihin	61
6.3 Osallisuus ja makrotaso	68
7 Nuorten yleinen hyvinvointi	74
7.1 Hyvinvointi subjektiivisena kokemuksena	74
7.2 Sosiaalityö vuorovaikutustyönä	82
Lähteet	86
Liite 1 Kyselylomake	91
Liite 2 Taulukot	108
Liite 3 Kuviot	111

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Sosiaaliset suhteet mikro-, meso- ja makrotasolla. Systeemiteoreettinen lähestymistapa Oulun seudun 18-29-vuotiaiden nuorten aikuisten hyvinvointiin

Tekijä: Leena Marttila

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityön koulutusohjelma

Työn laji: Pro gradu –työ X Sivulaudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 130

Vuosi: 2014

Tiivistelmä:

Sosiaalitieteelliseen tutkimusalaan kuuluva tutkimukseni käsittelee Oulun seudulla asuvien 18-29-vuotiaiden nuorten sosiaalista hyvinvointia systeemiteoreettisesta näkökulmasta. Systeemiteoreettinen lähestymistapa tarjoaa keinoja tarkastella sosiaalisia suhteita, sekä sosiaalisten suhteiden vaikutuksia yleiseen sosiaaliseen hyvinvointiin nostamalla keskiöön sosiaaliset suhteet yksilön eri ympäristöissä. Tutkimukseni aineisto on kerätty vuonna 2011 osana TUKEVA 2-hanketta pääosin postikyselynä. Tutkimukseen osallistui 426 vastaajaa Oulun alueelta. Tutkimuksessani tarkastelen nuorten sosiaalista hyvinvointia vertaillen hyvinvointieroja ikäryhmittäin, sukupuolittain, sekä päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välillä. Ikäryhmät ovat 18-21-vuotiaat, 22-25-vuotiaat, sekä 26-29-vuotiaat. Päätoimiryhminä ovat opiskelijat, palkkatyön piirissä olevat, työttömät ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien ryhmä.

Aineiston analyysi osoitti Oulun alueen nuorten pääasiassa hyvin, mutta osa nuorista voi terveydellisestä ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta heikosti. Aineistossa nousi erityisesti esille 22-25-vuotiaiden hyvinvointierot suhteessa muihin ikäryhmiin. 22-25-vuotiaista erityisesti työttömät naiset voivat tutkimustulosten valossa heikosti. Sosiaaliset suhteet sukulaisiin, ystäviin, tukeutuminen, sekä kokemus omasta terveydestä näyttäytyvät aineistossa heikommassa asemassa muihin vertailtavien ryhmiin nähden. Aineiston analyysistä opiskelijoiden sosiaaliset suhteet, sekä kokemus omasta hyvinvoinnista nousivat myös esille, sillä opiskelijat kärsivät vastaajista eniten unettomuudesta. Työelämän ulkopuolella olevat kokevat terveydentilansa, elämänilon, sekä sosiaaliset suhteensa vertailtavista ryhmistä vahvimpina. Ikäryhmistä nuorimmassa ilmenee luottamukseen liittyviä ongelmakohtia, sillä 18-21-vuotiaat kokevat muihin ikäryhmiin vähiten saavansa tukea ympäriltä olevilta ihmisiltä, sekä kokevat, ettei heillä ole ihmisiä joihin luottaa. Sosiaalisten suhteiden, sekä hyvinvointiin liittyvän subjektiivisen kokemuksen lisäksi nostin aineistossa osallisuuden, vaikuttamisen, sekä päihitteidenkäytön esille. Pääosin nuoret kokevat voivansa vaikuttaa ympärillään oleviin asioihin, mutta esimerkiksi opiskelijat kokevat nykyisten vaikutusmahdollisuuksien olevan vajavaisia. Työttömät nuoret opiskelijoihin nähden ovat eri linjoilla vaikuttamisen osalta, sillä työttömät eivät esimerkiksi koe äänestämällä olevan vaikuttavuutta.

Sosiaalityössä tunnustetaan eri elämänvaiheisiin liittyvä erityisyys, jota on turvattu esimerkiksi lainsäädännössä. Nuoruus muista elämänvaiheista poiketen ei ole nostettu erilliseksi elämänvaiheeksi, jolloin tunnustettaisiin nuoruuden erityisyys. Sosiaalityössä käytetään erityistä herkkyyttä lasten, varhaisnuorten, sekä ikäihmisten kanssa tehtävässä työssä, mutta nuorten kanssa tehtävä työ on yhdistetty aikuissosiaalityöhön. Nuorisososiaalityön tarve on havaittavissa sosiaalityön käytännönkentällä, ja nuorten kanssa tehtävässä sosiaalityössä on kiinnitettävä tutkimukseni tuloksien ja johtopäätösten perusteella erityisesti nuoren ja tämän sosiaalisen ympäristön vuorovaikutussuhteisiin.

Avainsanat: systeemiteoria, vuorovaikutussuhteet, nuoret, nuorisososiaalityö, vuorovaikutustyö

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

(vain Lappia koskevat)

Kuvioluettelo

Kuvio 1 Vastaajat seutukunnittain ja ikäluokittain	11
Kuvio 2 Päätoiminen tekeminen tällä hetkellä	14
Kuvio 3 Päätoiminen tekeminen sukupuolittain jaettuna	15
Kuvio 4 Päätoimisen tekemisen ja suhtautuminen ystävyysuhteiden laatuun prosentuaalisesti kuvattuna	49
Kuvio 5 Päätoimisen tekemisen, ikäluokittaisen jaottelun ja ystävyyden tunteiden keskinäinen hajonta	51
Kuvio 6 Päätoimisen tekemisen, ikäluokittelun ja kokemus	52
Kuvio 7 Sukulaissuhde ja ikäjakauma	53
Kuvio 8 Päätoiminen tekeminen ja yksinäisyyden kokemukset prosentuaalisesti kuvattuna	55
Kuvio 9 Tyytyväisyys parisuhteen vuorovaikutukseen, tukeen, sujuvuuteen, sekä omaan tilaan päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välillä	58
Kuvio 10 Seurustelukumppanin tai puolison puoleen kääntyminen ja merkitys prosentuaalisesti kuvattuna	61
Kuvio 11 Seurustelukumppanin tai puolison puoleen kääntyminen ja merkitys	62
Kuvio 12 Tukeutumisen yleisyys ja merkitys sukulaisiin ja naapureihin päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välillä prosentuaalisesti kuvattuna	63
Kuvio 13 Äänestysaktiivisuuden keskiarvo päätoimiluokissa	68
Kuvio 14 Päätoimiryhmien aktiivisuus oman kunnan asioissa paikalliseen virkamieheen yhteydenotossa	69
Kuvio 15 Opiskelijoiden kokemukset osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvistä väittämistä	70
Kuvio 16 Palkkatyön piirissä olevien vastaajien kokemukset osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvistä väittämistä	71
Kuvio 17 Työttömien keskiarvokuvio kokemuksista vaikuttamisesta ja osallisuudesta	72
Kuvio 18 Työelämän ulkopuolella olevien keskiarvokuvio kokemuksista vaikuttamisesta ja osallisuudesta	73
Kuvio 19 Vahvin ja heikoin kokemus onnellisuudesta ja tyytyväisyydestä elämään päätoimiluokista, ikäryhmistä ja sukupuolittain ryhmiteltynä	74
Kuvio 20 Vahvin ja heikoin kokemus päämäärien tavoittelun ja tulevaisuuden näkemisen kokemukset päätoimiluokista, ikäryhmistä ja sukupuolittain ryhmiteltynä	75
Kuvio 21 Vahvin ja heikoin kokemus ympärillä olevien ihmisten arvostuksesta ja ihmisistä, joihin voi luottaa päätoimiluokista, ikäryhmistä ja sukupuolittain ryhmiteltynä	76
Kuvio 22 Kokemus omasta terveydentilasta päätoimiryhmittäin, ikäluokittain ja sukupuolittain kuvattuina heikkoina, riskiryhmänä ja vahvimpina ryhminä	77
Kuvio 23 Masentuneisuuden ja elämänhaluttomuuden yleisyys, jonkun asteinen ilmeneminen, sekä vähäinen ilmeneminen päätoimiryhmittäin, ikäluokittain ja sukupuolittain jaoteltuina	78
Kuvio 24 Väsymyksen tunteiden ja unettomuuden yleisimmät luokat, toiseksi yleisimmät luokat, sekä vähiten väsymystä ja unettomuutta kokevien luokat	79

1 Johdanto

”Nuoruus keksittiin samaan aikaan kuin höyrykone. Jälkimmäisen keksi Watt vuonna 1765 ja edellisen Rousseau vuonna 1762. Nuoruuden keksittyään yhteiskunnan oli ratkaistava kaksi ongelmaa: minne ja miten sijoittaa nuori yhteiskuntajärjestelmään, ja kuinka saada nuori käyttäytymään asemansa mukaisesti” (Musgrove 1965, 33). Edellä mainitun ajatuksen on tuonut julki sosiologi Frank Musgrove, joka on kiteyttänyt käsityksen nuorista ja nuoriin kohdistuvista asenteista ja odotuksista. Nuoruuden tarkka määrittäminen ikäjaksollisesti on problemaattista, mikä heijastelee vaikutuksiaan nuoriin osana palvelukenttää. Nuori on Suomen nuorisolain (72/2006) mukaisesti alle 29-vuotias, mutta työvoimapolitiisesta näkökulmasta nuoria koskeva lainsäädäntö koskee erityisesti alle 25-vuotiaita ilman ammatillista koulutusta olevia.

Sosiaalitieteellinen tutkimukseni lähtökohtana ovat Oulun seudulla asuvien 18-29-vuotiaiden nuorten sosiaaliset suhteet, sekä hyvinvointi. Teoreettisena viitekehyksenä tarkastelen nuorten sosiaalisia suhteita mikro-, meso- ja makrotasolla, jota kutsutaan systeemiteoreettiseksi lähestymistavaksi. Mikrotaso käsittää yksilön lähimmän sosiaalisen järjestelmän, joka voi tarkoittaa esimerkiksi kotia tai koulua. Mesotaso on sosiaalisena ympäristönä laajempi kuin mikrotaso, koska mesotasoon lukeutuu mikrotason lisäksi laajempi vuorovaikutus, kuten esimerkiksi kodin ja työpaikan välillä tapahtuva vuorovaikutus. Laajin taso on makrotaso, joka tarkoittaa ympäröivää kulttuuria, jossa yksilö elää. Sosiaaliset tasot eli systeemit ovat kokonaisuus, jotka käsittävät kodin vuorovaikutuksen lisäksi laajemmin paikallisella ja globaalilla tasolla tapahtuvaa vastavuoroisuuden perustuvaa kanssakäymistä. Systeemeihin osallistuminen ja tätä kautta sosiaalistuminen ei ole automaatio, sillä jokaisella yksilöllä on taipumus sosiaalistumiseen syntyessään, mutta sosiaalistuminen edellyttää vastavuoroista toimintaa eli kykyä toimia vuorovaikutuksellisissa tilanteissa (Berger 1966, 147; Bronfenbrenner 1981, 189-191.) Mitä tapahtuu, mikäli yksilöllä ei ole sosiaalisia suhteita ja kuinka sosiaalisten suhteiden puuttuminen heijastelee yleisesti sosiaaliseen hyvinvointiin?

Sosialisaatio prosessina on pitkäkestoinen, joka kestää läpi ihmiselämän. Sosialisaatio on laaja käsite, joka kattaa yksilön ja tämän ympäristön välillä tapahtuvaa kehitystä, joka pohjautuu vuorovaikutukseen. Sosiaaliprosessissa yksilön toiminta ja persoonalli-

suus kehittyvät, jotta yksilön toiminta kyseisessä ympäristössä mahdollistuu. (Hurrelmann, 1988, 2). Tarkasteltaessa yksilön laajempaa sosiaalista kehitystä on Urie Bronfenbrennerin (1979, 193) mukaan huomioitava ensin yksilön läheisintä sosiaalista järjestelmää, eli kotia. Bronfenbrenner (1979,193) ei jaa näkemystään yksin, vaan Benjamin Chetkow-Yanoovin (1992, 5-17) mukaan yksilölle tärkein sosiaalinen systeemi on mikrosysteemi sen tuoman sosiaalisen tuen, sekä sosiaalisen kuulumisen tunteen perusteella. Mikrosysteemin merkitys on korostunut muihin systeemeihin osallistumisen näkökulmasta, sillä Chetkow-Yanoovin (1992, 5-17) ja Bronfenbrennerin (1979, 193) mukaan osallistuminen muihin sosiaalisiin järjestelmiin edellyttää sosiaalistumista primäärisuhteissa, eli mikrotasolla.

Tutkimukseni pohjautuu tilastollisesti kerättyyn aineistoon. Aineisto on kerätty osana TUKEVA 2-hanketta Oulun seudun alueen nuorilta vuonna 2011 hyvinvointikyselynä. Tutkimukseni on erillään hankkeen suorittamasta tutkimuksesta, vaikkakin aineisto on sama kuin hankkeessa. TUKEVA 2-hanke pyrki tutkimuksellaan selvittämään Oulun seudun nuorten yleistä hyvinvointia ja omassa tutkimuksessani tarkastelen hyvinvointia erityisesti sosiaalisten suhteiden näkökulmasta. (TUKEVA 2, 2012.)

Tutkimukseni rakentuu kuudesta eri osa-alueesta, jotka muodostavat yhdessä katsauksen Oulun seudulla asuvien nuorten sosiaaliseen hyvinvointiin. Tutkimuksessani esittelen ensimmäisissä kappaleissa tutkimuksen taustoja, tutkimusongelmat, aineiston koostumisen ja aineiston analyysiin liittyviä teknisiä ratkaisuja. Tutkimuksellisten osioiden jälkeen esittelen teoreettisena taustoituksena ensimmäisenä sosialisatioprosessia ja sosiaalisia suhteita eri näkökulmista. Neljännessä osassa pyrin eri tieteenalojen lähdeaineistoa käyttäen luomaan katsauksen nuoruuden sosiologisen ja psykologisen määritellyn lisäksi nuoruuteen ilmiönä, ja kuinka nuoruus ilmentyy eri systeemeissä. Viidennesssä osassa olen nostanut muista tutkimuksen osista erilleen osallisuuden käsitteen ja näkökulman, sekä hyvinvoinnin käsitteen. Osiossa kuusi ja seitsemän esittelen aineiston analyysin tuloksia ja muodostamani johtopäätökset tuloksiin liittyen.

Kirjallisuusvalintoina olen suosinut erityisesti sosiologisia klassikkoteoksiksi nostettuja systeemiteoriaan perehtyneiden tutkijoiden teoksia. Erityisesti Urie Bronfenbrenner ja Talcott Parsons ovat suuressa roolissa systeemiteorian näkökulmasta. Valintojeni perus-

teena ovat tutkijoiden näkemykset, sekä näkemykseni heidän kiistattoman aseman systeemiteorian kehittäjien pioneereina.

2 Tutkimus

2.1 Tutkimuksen tematiikka ja tutkimusongelmat

Tutkimuksessani kohdistan päähuomion eri päätoimisen tekemisen perusteella jaettujen ryhmien ja ikäluokittaisen jakauman, sekä sukupuolten välisten erojen havainnointiin sosiaalisten suhteiden laadun ja vaikutusten kannalta. Tutkimuksellani pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimusongelmiin:

Minkälaisia eroja valikoiduilla ryhmillä on mikro-, meso- ja makrotason sosiaalisissa suhteissa?

Miten mahdolliset erot heijastuvat kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen etsin vastausta sosiaalisten suhteiden laadun ja määrän avulla hyödyntäen systeemiteoreettista lähestymistapaa. Systeemiteoreettisessa tutkimusotteessa yksilö luetaan kuuluvaksi osaksi useita erilaisia systeemejä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Yksilöä lähimpänä ja tärkeimpänä sosiaalisena systeeminä on mikrotaso. Mikrotaso on yksilön sosiaalisten suhteiden muotoutumisen ja sosiaalisen kehittymisen kannalta tärkein taso. Mikrotasolla vuorovaikutussuhteet paikantuvat pääasiassa välittömään ympäristöön, eli kotiin. Mesotason systeemit käsittävät mikrotason lisäksi muut sosiaaliset systeemit, joihin yksilö on aktiivisesti osallisena. Systeemejä mesotasolla ovat esimerkiksi työpaikka, opiskelupaikka ja järjestöt joissa yksilö on mahdollisesti osallisena. Mesotason sosiaalisten suhteiden tarkasteluun nostan hyvinvointikyselyssä esiinnoitukset formaalit ja informaalit verkostot, joihin yksilö voi tukeutua, sekä vastavuoroisen auttamisen näkökulman. Vastavuoroisuus nousee kyselylomakkeessa vastaajan kohdalla muiden ympärillä olevien henkilöiden auttamisena. Makrotaso tarkoittaa laajempaa, ympäröivää yhteiskuntaa, johon yksilö kuuluu. Makrotason suhteita tarkastelen yksilön osallisuuden käsitteen kautta. Osallisuus on noussut hyvinvointikyselyssä paikallisen tason vaikuttamismahdollisuuksien lisäksi globaalin vaikuttamisen muodoissa (Parsonsin 1951, 25; Bronfenbrenner 1981, 21.)

Toisena tutkimuskysymyksenä tarkastelen sosiaalisten suhteiden mahdollisia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin. Hyvinvoinnin tarkastelemiseksi nostan osa-alueiksi päih-

teidenkäytön, kokemuksen omasta terveydentilasta, onnellisuuden tuntemuksien, sekä alakuloisuuden tunteiden ja elämänhaluttomuuden tunteiden yleisyyden ilmentymät. Hyvinvoinnin tarkastelussa nostan esille nuorten yhteiskunnallisen sijoittumisen, iän, sukupuolen ja päihteidenkäytön pohjalta kolme eri ryhmää, joiden välillä on havaittavissa eroja.

Kvantitatiivinen tutkimusmetodi pyrkii eri muuttujia käyttämällä todentamaan eroja. Tutkimus pohjaa tällöin empiirisesti todennettaviin havaintoihin, jolloin tutkimustulokset ovat tilastollisesti, numeerisesti havainnoitu. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tiettyjen empiiristen käsitteiden avulla vastaamaan tutkimuskysymyksiin, jotka ovat teoreettisesti määriteltyjä. Nuoria koskevassa tutkimuksessa empiirisiä käsitteitä ovat esimerkiksi ikä ja sukupuoli ja teoreettisia käsitteitä voivat olla sosiaaliset suhteet, sekä elämänhallinta. Empiiriset käsitteet ovat selkeästi paikannettavia ja mitattavia tosiasioita, kun samalla kokemukselliset, subjektiiviset käsitteet vaativat havainnointia ja pidemmälle tähtäävää tulkintaa. (Ketokivi 2009, 43.)

Mikko Ketokivi (2009, 43) kirjoittaa teoreettisten käsitteiden operationalisoimisesta. Operationalisoiminen tarkoittaa teoreettisten käsitteiden työstämistä teoreettiselta tasolta empiiriselle tasolle. Operationalisoimisen avulla teoreettisen tason käsitteistö käsitellään empiirisesti havaittavaksi olevaksi, jolloin tutkittavaa teoreettista ilmiötä lähestytään mitattavissa olevilla menetelmillä.

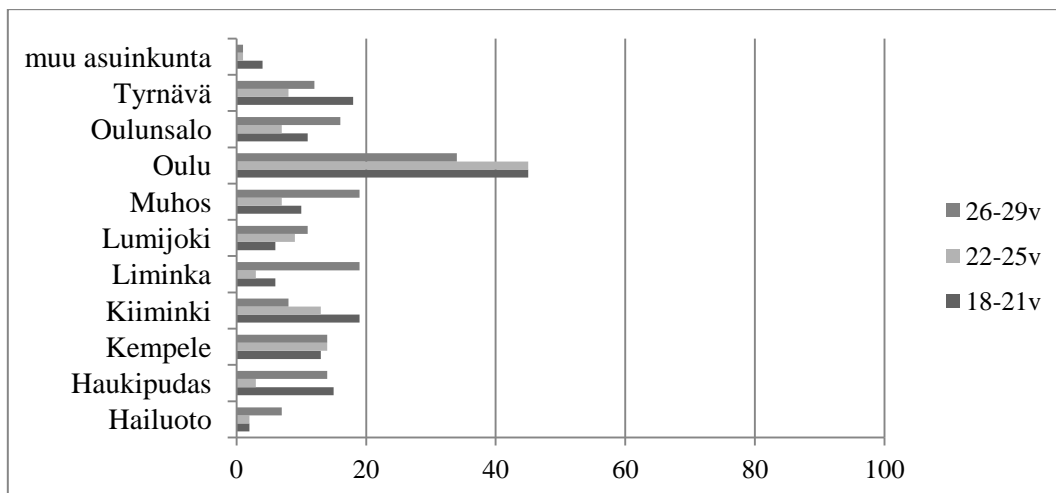
Teoreettisten käsitteiden välisiä yhteyksiä nimitetään propositioksi (proposition) tai hypoteesiksi. Propositio tarkoittaa teoreettisesti esitettyä väitettä kahden teoreettisen käsitteen yhteydestä. Hypoteesi tarkoittaa väitettä kahden muuttujan välisestä yhteydestä. Hypoteesinä voi esimerkiksi väittää koulutuksellisen taustan ja sijoittumisen työmarkkinoille, tai vaihtoehtoisesti koulutustaustan ja päihteidenkäytön yleisyyden välillä vallitsevasta yhteydestä. Propositiot sisältävät usein ajatuksen syy-yhteydestä, jolloin ilmiön taustalla on esitettävissä yhden ilmiön vaikutukset. (Ketokivi 2009, 45.)

Yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimiseksi on tehtävä kompromisseja muun muassa kysymysten rajaamisen suhteen. Survey-tyyppisessä kyselylomakkeessa on huomioitava muutama olennaisesti vaikuttava seikka, esimerkiksi on otettava huomioon ihmisten ymmärtäminen kysymysten kohdalla olevan erilaista. Kyselylomakkeella tehtävässä tutkimuksessa on miltei mahdotonta päästä tilanteeseen, jolloin kaikki kyselyyn vastaavat henkilöt ymmärtäisivät kysymykset samalla tavalla. Kvantitatiivinen tutkimus toteu-

tetaan strukturoidusti, eli tutkija määrittää yleisimmin vastausvaihtoehdot kysely- ja haastattelulomakkeita käyttäen. Osa kysymyksistä voi olla avoimia, jolloin kysymykset eivät ole stukturoituja. Tällöin avoimeksi kysymykseksi määritetty kysymys lomakkeella voi olla kvantitatiivista tai kvalitatiivista tutkimusta. Aineisto analysoidaan yleensä taulukoiksi, regressioyhtälöiksi tai korrelaatiokertoimiksi. Eri vastausten muuttaminen yhtälöiksi tai taulukoiksi ilmentävät aineistosta saatuja tuloksia. (Toivonen 1999, 99-100.)

2.2 Aineisto

Kvantitatiivista aineistoa voi kerätä henkilökohtaisella haastattelulla, puhelinhaastatteluna, postikyselynä tai Internet-kyselynä. Tiedonkeruumenetelmät ovat hyvin erilaisia, jolloin menetelmissä vahvuudet ja erot poikkeavat vahvasti toisistaan. Oulun seudun 18-29-vuotiaita koskeva hyvinvointikysely toteutettiin vuonna 2011 postikyselynä tammi- ja helmikuussa (liite 1). Tutkimukseen oli mahdollista osallistua myös sähköisesti Webropol-palvelun avulla. Aineiston keruu aloitettiin postikyselynä, ja toisen postituskierroksen jälkeen tutkimukseen valikoituneista nuorista 500 pyrittiin tavoittamaan puhelimitse. Vastausprosentti oli 28,5%, jolloin 1500 tutkimukseen valikoituneista nuorista kyselyyn otti osaa yhteensä 426 nuorta aikuista. Tiedonkeruumenetelmät eivät näin ollen sisältäneet henkilökohtaista haastattelua, jolloin vastaukset ovat saatavilla nopeasti, mutta haastattelussa voi osoittautua ongelmalliseksi esimerkiksi arkaluontoisten kysymysten osalta. Postikyselyllä toteutetut tiedonkeruut edustavat vastaajamäärältään yleisimmin alhaisinta joukkoa. Internet-kyselyssä on mahdollisuus kysyä hyvinkin arkaluontoisia kysymyksiä, koska vastaamisen ajankohta kyselyyn on haastateltavan itse määriteltävissä. Internet-kyselyssä tosin avoimet kysymykset voidaan helposti ohittaa, sekä vastauksien tarkkuus ei ole yhtä korkeaa tasoa kuin esimerkiksi henkilökohtaisessa haastattelulla kerätyssä aineistossa. (Heikkilä 2005, 66-69 ;TUKEVA 2, 2013.)

Kuvio 1. Vastaajat seutukunnittain ja ikäluokittain prosentuaalisesti kuvattuna (N=416-426, puuttuva tieto 10)

Hyvinvointikyselyn kohderyhmän valikoitumisessa tavoiteltiin kattavaa joukkoa Oulun eri-ikäisistä nuorista Uuden Oulun alueelta. Vastaajia kyselyyn tavoitettiin 11 eri paikkakunnalta. 426 kyselyyn vastanneista nuorista suurin osa (N=123) oli kotoisin Oulun ydinalueelta, ja toiseksi suurin osa vastanneista oli kotoisin Kempeleestä ja Kiimingistä yhteensä 82 vastaajalla. Pienin osallistujamäärä oli vastaajan ilmoittamassa ”muussa asuinkunnassa”, ja toiseksi pienin osanotto oli Hailuodossa yhteensä 12 vastaajalla.

Hyvinvointikysely koostuu yhteensä 59 kysymyksestä, sekä viimeisenä avoimena kysymyksenä vastaajalla on ollut mahdollisuus kirjoittaa kommentteja kunnallisille päättäjille. Lomakkeen kysymykset on jaoteltu seitsemään eri kategoriaan. Ensimmäisessä kategoriassa kysymyksillä kerätään taustatiedot, kuten sukupuoli, syntymävuosi, siviilisääty, asumismuoto, sekä päätoiminen tekeminen (kysymykset 1, 2, 4,5,6,7). Toisessa kategoriassa lomakkeen kysymykset rajoittuvat päätoimisen tekemisen lisäksi toimeentuloon. Kolmannessa kategoriassa kysymykset käsittävät terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien asennekysymyksien lisäksi terveyteen vaikuttavien päihdyttävien aineiden käytön yleisyyttä tarkasteltavia kysymyksiä. Pääteillä lomakkeessa tarkoitetaan tupakointia tai nuuskankäyttöä, alkoholin käyttöä, huumeiden käyttöä, sekä lääkkeiden käyttöä päihtymistarkoitukseen (kysymykset 30,31,32,33). Neljäs kategoria kartoittaa sosiaalisia suhteita, sekä sosiaalista tukea. Kategorian kysymykset ovat asenneväittämiä, jotka pohjautuvat tyytyväisyyteen ihmissuhteissa, sekä millaisiin virallisiin ja epävirallisiin tahoihin vastaaja on mahdollisesti turvautunut arkipäivän ongelmissaan. Viides kategoria jatkaa virallisiin tahoihin liittyvissä kysymyksissä, sillä kyseinen lomakkeen osa

käsittelee palveluiden käyttöä ja kokemusta sosiaali- ja terveystalvetaista. Kuudes kategoria käsittelee vapaa-aika, osallistumista, sekä vaikuttamista paikallisella, valtakunnallisessa, sekä globaalilla tasolla. Viimeinen kategoria käsittelee tietoverkkojen käyttöä.

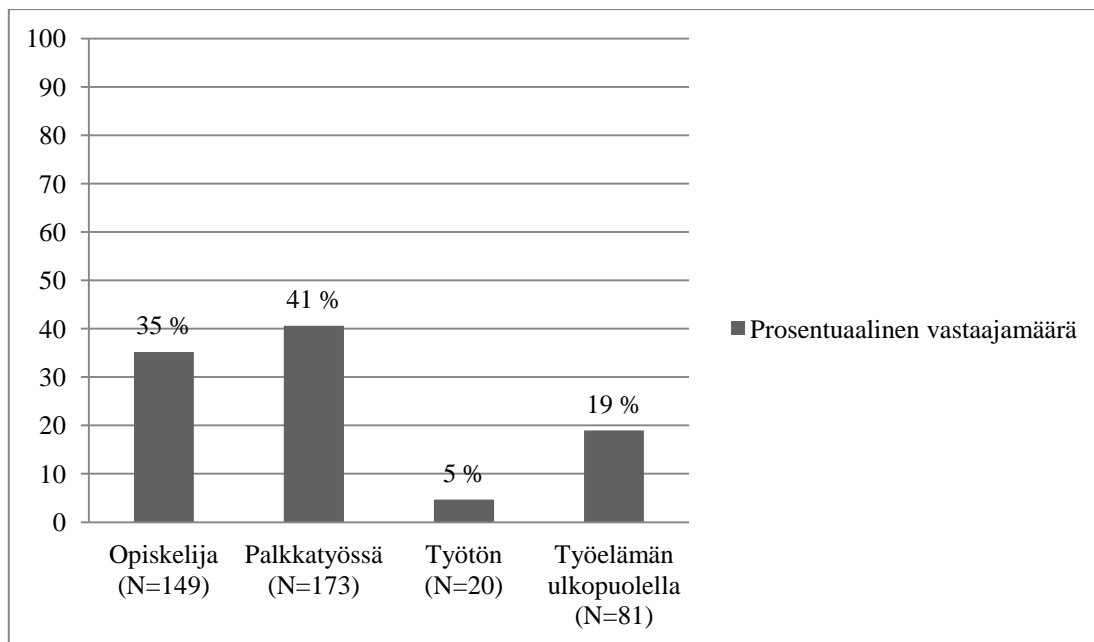
Hyvinvointikyselyn kysymykset koostuvat osittain strukturoiduista kysymyksistä. Strukturoidut kysymykset edesauttavat aineiston analyysia ja vastaajan tehtävää vastauksen muotoilun kannalta. Osalle vastaajista avoimet kysymykset voivat tuottaa ongelmia asian ilmaisemisen ja kielelliseltä kannalta. Strukturoiduissa kysymyksissä vaihtoehtojen lukumäärä ei voi olla liian suuri, mutta vastausvaihtoehdoissa on huomioitava vastauksien sisällöllinen laajuus, jotta vastaajalle on vastattavissa omaa näkökulmaa lähellä oleva vastausvaihtoehto. Kysymyksenasettelussa on oltava erityisen huolellinen kysymyksen johdattelevuuden välttämiseksi. Hyvinvointikyselyssä strukturoituja kysymyksiä ovat esimerkiksi sukupuolta (kysymys 1), siviilisäätyä (kysymys 4) käsittävät kysymykset. Siviilisäätyä koskevassa kysymyksessä on pyritty huomioimaan kaikki mahdolliset vastausvaihtoehdot huolellisesti, sillä vastausvaihtoehdoissa rekisteröity parisuhde on rinnastettu avioliittoon. Sekamuotoisia kysymyksiä on sijoitettu hyvinvointikyselyyn selkeästi kaikkien mahdollisten vastausvaihtoehtojen valitsemisen varmistamiseksi. Sekamuotoisessa kysymysmuodossa esitettyjen, strukturoitujen kysymysten lisäksi on lisätty avoin vaihtoehto ”muu, mikä”, johon vastaaja voi täydentää vastauksensa, mikäli esitetyissä vastausvaihtoehdoissa ei ole vastaajalle sopivaa vaihtoehtoa. (Heikkilä 2005, 66-69.) Esimerkkeinä sekamuotoisista kysymyksistä kyselyssä on asumismuotoa koskevassa kysymyksessä (kysymys 5), sekä päätoimista tekemistä koskevassa kysymyksessä (kysymys 7). Asumismuotoa koskeva kysymys käsittää kysymyksen siitä, kenen kanssa vastaaja vastaushetkellä asuu. Vaihtoehdoissa on huomioitu parisuhteen kautta mahdollistuvan asumismuodon lisäksi kaverisuhteet, vanhemmat ja lapset, mutta avoin vaihtoehto on esitetty, mikäli esimerkiksi asunnon yhteinen vuokraus opiskelijasäätiöltä ja tätä kautta asunnon jakaminen jonkun henkilön kanssa ei vastaajan kokemuksesta ole rinnastettavissa kaverisuhteeseen.

Asenteita kuvaavissa kysymyksissä on käytetty Likertin asteikkoa asteikkoväillä 1-5 ja EOS. Esimerkiksi asumistasoa, opiskelua, työtilannetta ja taloudelliseen tilanteeseen tyytyväisyyttä käsittelevässä kysymyksessä (8) asteikolla vastausvaihtoehto 1 kuvaa tyytymättömyyttä ja 5 tyytyväisyyttä.

Hyvinvointikyselyyn vastaajista enemmistö edustaa 26-29-vuotiaita nuoria aikuisia (N=155). Toiseksi suurin vastaajajoukko on 18-21-vuotiaat (N=149), sekä kolmanneksi suurin vastaajajoukko koostuu 22-25-vuotiaista nuorista (N=112). Ikäryhmittelyn taustalla on nuorten eri elämänvaiheiden jakautuminen keskimääräisesti iän mukaisesti. 18-21-vuotiaana nuoren elämänvaihe pitää sisällään itsenäisen elämän rakentamista, 22-25-vuotiaana työelämään osallistumista, sekä 26-29-vuotiaana perheen perustamista.

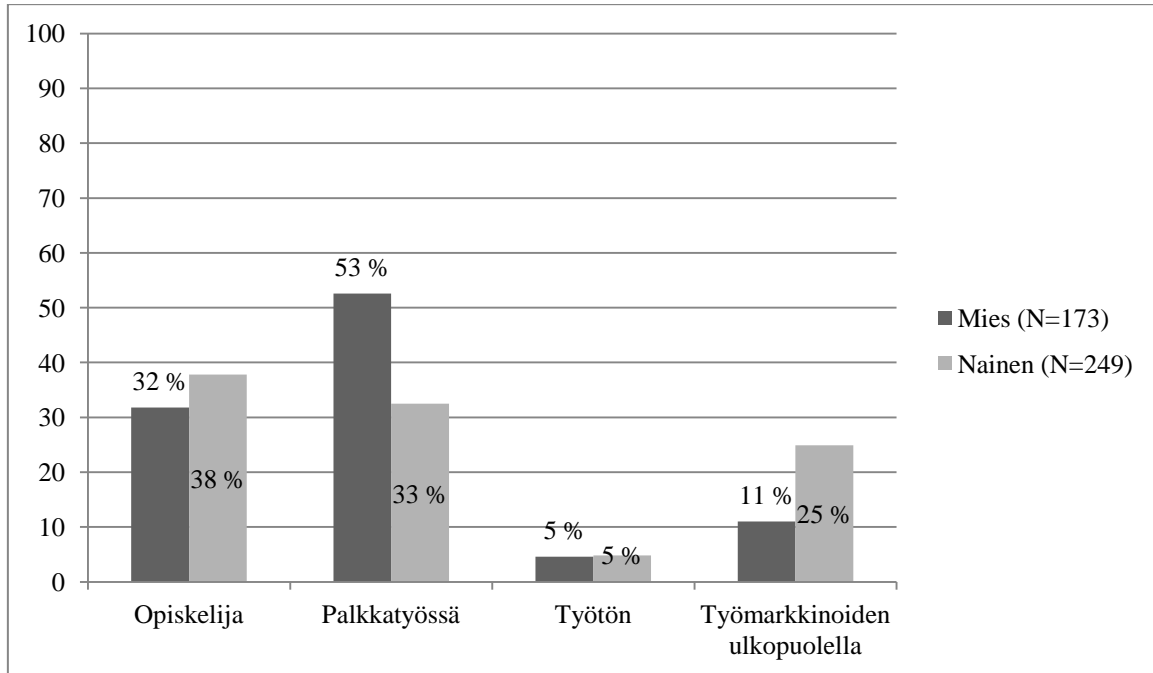
Aineiston käsittelyssä käytin PASW Statistics 18-ohjelmaa. Aineisto oli kerättyä ja koottuna havaintomatriisiin analysointia aloittaessani. Analysoinnin ensimmäisenä vaiheena on aineistoon tutustuminen frekvenssijakaumien avulla, jolloin valittujen muuttujien sisältö ja jakautuminen tulee selville. Frekvenssijakaumien lisäksi analysoinnin alkuvaiheessa tarkastelin aineistoa tunnuslukujen, pylväskuvioiden ja jakaumien kuvailujen avulla. Yksiulotteisen frekvenssijakauman avulla on mahdollista tarkastella muuttujan eri luokkien yleisyyttä (Heikkilä 2005, 150.) Hyvinvointikyselyssä muuttujaluokkien luokituksia on yleisimmin viisi.

Aineiston analysoinnin aloittamisen jälkeen voi ilmetä tarvetta uusien muuttujien määrittelylle. Uusien muuttujien määrittelyä on mahdollista tehdä jo analysoinnin aloittamisen jälkeenkin. Muuttujien muokkaamisen taustalla on aineiston analysoinnin ja tulkitavuuden helpottaminen. Muuttujien luokittelu oli tutkimukseni kannalta keskeistä päätoimiryhmien jakamisen kannalta. Alkuperäisessä aineistossa päätoimista tekemistä (kysymys 7) kuvaavia ryhmiä oli yhteensä 10, jotka luokittelin edelleen 4 eri luokkaan. Ensimmäinen luokka käsittää päätoimisesti opiskelevat, toinen luokka kuvaa päätoimisesti palkkatyön piirissä olevia henkilöitä, kolmas luokka työttömyyttä, sekä neljäs luokka muutoin työelämän ulkopuolella olemista. Luokittelun mahdollisti selkeä jakautuminen neljään eri luokkaan, sillä päätoimisesti palkkatyön piirissä olevaan luokkaan oli mahdollista yhdistää yrittäjät ja maanviljelijät. Äitiys- tai vanhempainvapaalla, varusmies- tai siviilipalveluksessa olevat, sairauslomalla, eläkkeellä tai joku muu kuin edellisistä muodostavat työelämän ulkopuolella olevien ryhmän.

Kuvio 2. Päätoiminen tekeminen tällä hetkellä prosentuaalisesti kuvattuna (N=423, puuttuva tieto 3)

Palkkatyön piirissä olevia vastaajia on eniten muihin päätoimiryhmiin nähden (41 %), mikä voi luokittelun perusteella tarkoittaa yrittäjää, maanviljelijää tai yleisesti palkkatyön piirissä olemista. Työttömien vähäinen osallistuminen kyselyyn on aineistoon eniten vaikuttava tekijä, sillä työttömiä vastaajia on yhteensä 20 (5 %). Opiskelijoita vastaajista on 149 (35 %) ja työelämän ulkopuolella olevia 81 (19 %) Muutoin päätoimisen tekemisen osalta muut ryhmät ovat suhteellisen tasaisesti edustettuina. Siviilisäädyn koskevassa kysymyksessä (4) vastausluokkia on yhteensä 6, jotka jaoin kolmeen eri luokkaan. Ensimmäinen luokka käsittää naimattomat, toinen luokka naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat, sekä kolmas luokka lesket. Luokittelun perusteena pidän selkeyttä, sekä siviilisäädyn määrittämistä avioitumisen kannalta. Vastaajista suurin osa ilmoittaa siviilisäädyn naimattoman (75 %) ja avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa vastaajista ilmoitti olevan 25 %. Leskiä ei aineiston valossa ollut yhtään vastaajista.

Kuvio 3. Päätoiminen tekeminen sukupuolittain jaettuna prosentuaalisesti, (N=422, puuttuva tieto 4).

Vastaajista naisia oli selkeästi enemmän, ja suurin vastaajaryhmä päätoimisuuden kannalta tarkasteltuna ovat opiskelijat (N=94). Toiseksi suurin vastaajaryhmä koostuu palkkatyön piirissä olevista miehistä (N=91). Vastaajista naisia oli kaikkiaan yhteensä 250 (59 %) ja miehiä 173 (41 %).

Terveyden tarkastelun kannalta päihteidenkäytön yleisyyden kartoittaminen on tärkeää. Kyselylomakkeessa alkoholinkäyttöä humaltumistarkoitukseen (kysymys 31) on määritetty kuuden eri vastausluokan avulla. Alkuperäiset kuusi luokkaa luokittelin viiteen eri luokkaan, jolloin luokat käsittävät alkoholinkäyttöä ”päivittäisen”, ”viikoittaisen”, ”kuukausittaisen”, ”harvoin”, sekä ”ei lainkaan” käytettävänä luokkina. Päivittäin käytettynä alkoholi humaltumistarkoitukseen on terveyden kannalta riskitekijä, mikä oikeuttaa pitämään omana luokkana, eikä tällöin ole tarkoituksenmukaista yhdistää viikoittaisen käytön kanssa. Tupakointia ja nuuskankäyttöä koskevassa kysymyksessä (kysymys 30) vastausvaihtoehtoja oli yhteensä kolme kappaletta: ”ei käytä”, ”käyttää satunnaisesti” ja ”käyttää päivittäin”. Luokittelin muuttujan kahteen eri luokkaan, jolloin tupakointi ja nuuskankäyttö luokitellaan joko ”käytettäväksi” tai ”käyttämättömäksi”. Tupakointia ja nuuskankäyttöä koskevaa luokittelua sovelsin myös huumeidenkäyttöä koskevassa kysymyksessä (kysymys 32). Suhdetta eri päihteitä ja riippuvuutta aiheut-

taviin asioihin kuvaavissa asteikoissa (kysymys 34) pienin arvo kuvastaa ongelmallisuutta ja suurin arvo ongelmattomuutta.

2.4 Analysointimenetelmät

Aineiston analysoinnissa olen yleisimmän käyttänyt ristiintaulukointia. Ristiintaulukointi on havainnollinen menetelmä, jolla on kuvattavissa muuttujien vaikutuksia tutkittavaan ilmiöön. Muuttujien keskinäistä korrelaatiota ja jakautumista olen tarkastellut keskiarvojen, khiin neliötestiä, moodia, sekä Pearsonin ja Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimia käyttäen menetelmien soveltuvuuksien mukaisesti.

Ristiintaulukoinnissa selvitetään kahden muuttujan suhdetta toisiinsa, eli kuinka muuttajat vaikuttavat toisiinsa. Ristiintaulukoinnissa tutkittavat muuttajat jaetaan selittävään eli riippumattomaan muuttujaan, sekä rivimuuttujaan eli riippuvaan muuttujaan. Muuttujien välistä korrelaatiota tutkittaessa yksi käytössä olevista menetelmistä on Pearsonin korrelaatiokerroin, joka kertoo muuttujien lineaarisen riippuvuuden. Pearsonin korrelaatiokerroin edellyttää välimatka-asteikollisia muuttujia. Välimatka-asteikollisissa muuttujien arvoissa ei ole tunnistettavissa nollakohtaa, johon mittaaminen loppuu, joita ovat esimerkiksi syntymävuosi ja lämpötila. Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimessa muuttujilta edellytetään järjestysasteikollista tasoa. Järjestysasteikollinen taso tarkoittaa muuttujien arvojen järjestämistä. Järjestysasteikollisia mitta-asteikkoja käytetään esimerkiksi asenteiden ja mielipiteiden mittaamisessa. Hyvinvointikyselyssä on käytetty yleisimmin järjestysasteikollisia mitta-asteikkoja. Aineistossa esiintyy järjestysasteikollisen mitta-asteikon lisäksi laatueroasteikkoja, eli nominaaliasteikkoja. Laatueroasteikossa mitataan laadullisia ominaisuuksia, jotka ovat jaettavissa ryhmään tai luokkaan, kuten asuinpaikkaan, sukupuoleen, päätoiminen tekemiseen ja ikäjakaumiin. Nominaaliasteikon ominaisuuksiin sopivin testaustapa on khiin neliötesti, jossa on mahdollista testata yhteensopivuustestin lisäksi muuttujien välistä riippuvuutta. Khiin neliötestin suorittamiseksi muuttujien tulee täyttää tiettyjä edellytyksiä. Nominaaliasteikon tasoisten muuttujien lisäksi viidesosa (20 %) odotetuista frekvensseistä saa olla alle 5. (Heikkilä 2005, 50-70.)

Monimuuttujamenetelmien käyttö on tarpeellista, kun aineiston analysoinnissa on kyseessä useiden kymmenien muuttujien tarkastelu, sillä kaikkien muuttujien yksittäinen

tarkastelu on käytännössä mahdotonta. Monimuuttujamenetelmä tarkoittaa yksinkertaisesti useamman kuin kahden muuttujan tarkastelua, aineiston analyysissä olen monimuuttujamenetelmistä käyttänyt faktorianalyysin lisäksi varianssianalyysiä. Faktorianaalyysin vahvuutena on analyysitavan ominaisuus selvittää havaittujen muuttujien taustalla vaikuttavia tekijöitä. Faktorianaalyysin heikkous piilee valintoihin liittyvissä tulkinnoissa, sillä rotaatioiden muuttamisella voidaan pyrkiä tulkinnan helpottamiseksi. (Heikkilä 2005, 65.) Faktorianaalyysiä olen käyttänyt enimmäkseen esianalyysissä summamuuttujien hahmottamista varten. Faktorianaalyysin käyttöedellytyksenä on Kaiser-Meyer-Olkin-testi, jonka hyväksyttävänä arvona olen tutkimuksessa käyttänyt $<0,6$. Faktorianaalyysiä olen käyttänyt uusien summamuuttujien muodostamisessa analyysin faktoripisteiden ja korrelaatioita käyttämällä. Varianssianalyysiä olen käyttänyt yhden muuttujan vaikutusta toisen muuttujan vaihteluun tarkasteltaessa.

2.4 Eettiset kysymykset

Sosiaalityön eettisiä käytäntöjä on määritelty sosiaalityön eettisessä koodistossa, jotka ovat määriteltyinä sosiaalityöntekijäjärjestön IFSW:n ja sosiaalityön koulujen maailmanjärjestön IASSW:n johdolla. Eettiset säännöt eli koodisto ovat tärkeitä sosiaalityön ammatilliseen kehittämiseen ja ohjaavat käytännön työtä eettisesti kestäväan toimintaan. Yhtenä merkittävänä eettisenä ohjeistuksena on sosiaalityöntekijän velvollisuus kehittää ja ylläpitää taitojaan, sekä pätevyyttään. Taitojen ja pätevyyden kehittäminen tulkintani perusteella pitää sisällään sosiaalityön alaan lukeutuvat tutkimukset, sekä yhteiskunnallisten ilmiöiden teoreettista tarkastelua. (Hannikainen 1992, 57; IFSW 2004; Talentia 2012.)

Sosiaalityön eettisten periaatteiden mukaisesti sosiaalityö on puolueetonta, asiakkaiden ihmisoikeuksia puolustava ja syrjintää vastustava ammatillinen toimija. Tutkimuksellisesta näkökulmasta eettiset periaatteet ohjaavat tutkimuksen toteuttamista, koska hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää mahdollisten ennako-oletusten, eli hypoteesien tekemistä ennen tutkimuksen aloittamista. Sosiaalityön eettisten periaatteiden mukaan sosiaalityö toimii puolueettomana toimijana, joka tarkoittaa myös mahdollisten ennako-oletusten tiedostamista ja poissulkemista. Tutkimusprosessin aloittaminen sisältää useita eri komponentteja, joista yksi keskeisimmistä on tutkimuksen tavoitteellisuus. Esimerkiksi sosiaalisesti ongelmallisia tilanteita tutkittaessa on punnittava omaa mahdollista

panostusta tilanteen parantamisen suhteen. Tutkimuksien avulla eri ilmiöille saadaan näkyvyyttä ja tätä kautta ilmiöiden vaikuttamiseen löytyy helpommin reittejä. Tutkimustulosten julkaisemisessa on huomioitava tutkimustulosten vaikuttavuus ja huomioida erityisesti mahdolliset kielteisen seuraukset tutkittavia kohtaan. Esimerkiksi erityisen henkilökohtaisia asioita tutkittaessa on huomioitava tutkimuksen aiheuttamat mahdolliset vastaajissa heränneet kielteiset tunteet, kuten pelko tai ahdistus. Arkaluontoisia asioita tutkittaessa, kuten parisuhdeväkivaltaa, on oltava tietoinen tutkimuksen eettisyydestä ja tutkimuksen seurauksista. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden asemaa on eettisten ohjeistuksien lisäksi suojattu laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 3§-8§:n mukaisesti. (Hannikainen 1992, 57; IFSW 2004; Talentia 2012.)

Haastateltavien osapuolien on oltava tietoisia tutkimuksen tavoitteista ja toteutustavasta. Tutkijan on huolehdittava riittävästä informaatiosta tutkimukseen liittyen ja erityisesti kyselyn luotettavuudesta. Tutkimuksen aloittamisessa haastateltavalle on ilmoitettava tutkimuksen tavoitteiden ja toteutustavan lisäksi tutkimuksen mahdollinen tilaaja ja mistä haastateltavan henkilötiedot on poimittu. Kyselytutkimukseen tai haastattelua varten vastaajalle on lähetettävä saatekirje, jossa tutkimusta koskevat seikat on esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi. Tutkimuksessa vastaajan tai haastateltavan identiteetin on pysyttävä anonyymina, eikä henkilöllisyys saa olla vaarassa paljastua liian yksityiskohtaisten tietojen paljastamisella. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden henkilöllisyyden suojaaminen kuuluu osana henkilötietolakia (523/1999). Hyvinvointikyselyssä 18-29-vuotiaille vastaaminen tapahtui postikyselyn lisäksi Internetissä, jolloin henkilöllisyyden paljastuminen ei käytännössä ole mahdollista. (TENK 2012.)

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat olennaisesti moraalिसääntöjen kunnioittamisen lisäksi Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) mukaan seitsemän eri askelmaa. Ensimmäisenä hyvän tieteellisen käytännön osana on rehellisyyden noudattaminen, huolellisuus, sekä tarkkuus tutkimustyössä. Huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimustyössä kuuluu olennaisesti myös tutkimustulosten tarkan analysoinnin lisäksi niiden tallentaminen, jotta tutkimustulokset ovat todistettavissa. Haastatteluja tehtäessä esimerkiksi haastattelujen nauhoittaminen tukee vahvasti ensimmäistä hyvän tieteellisen käytännön periaatetta. Kvantitatiivisen tutkimuksen ydin liittyy aineiston tarkkaan analysointiin ja tutkimustuloksiin. Kvantitatiivinen tutkimus ei tee olettamuksia aineiston pohjalta, vaan analysointi on vahvasti sidottu tieteelliseen argumentointiin.

Toisena hyvän tieteellisen käytännön osana on tutkimuksen avoimuus, sekä eettisesti kestävien tiedonhankinta ja arviointimenetelmien noudattaminen. Tutkimuksen avoimuus nojaa vahvasti lakiin viranomaistoiminnan avoimuudesta (621/1999). Viranomaisen, eli tutkijan on laillisesti velvoitettu avoimeen toimintaan ja tutkimus asetetaan lain nojalla kaikille avoimesti tutustuttavaksi. Kolmantena osana on suhtautuminen asianmukaisesti muiden tutkijoiden työhön ja saavutettuihin tuloksiin, sekä tavoitteisiin. Tutkijayhteisössä on kunnioitettava muiden tutkijoiden työtä ja panostusta työhön. Neljännä osana tutkimuksen perusteellinen suunnittelu, toteutus, sekä raportointi. Tutkimuksella on oltava tavoitteita ja tutkijan on esimerkiksi pohdittava oman tutkimuksensa vaikutuksia suhteessa tutkittavaan ilmiöön. Erityisesti yhteiskuntatieteiden ja humanistisen tieteenalojen on ilmiön selittämisen ja ymmärtämisen ohella pohdittava vaikutusalueita, joihin tutkimuksen avulla voidaan vaikuttaa ja parantaa esimerkiksi tutkittavan elämän osa-alueita.

Viidentenä osana hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksissa liittyy tutkimuksen omistajuuteen ja aineistojen säilyttämiseen. Aineistojen säilyttämisestä on sovittu ennalta, jonka tiedeyhteisön on toteutettava. Kuudes osa on rahoitukseen liittyvä. Mikäli tutkimukseen kuuluu esimerkiksi ulkopuolinen rahoittaja, tutkimuksen aloittamisprosessissa on osapuolille ilmoitettava selkeästi rahoittaja ja mahdolliset muut tutkimukseen liittyvät tahot. Viimeisenä hyvänä tieteellisen käytännön ohjeistuksena on hyvän hallintokäytännön noudattaminen. (TENK 2012.)

3 Sosiaalistuminen, sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma

3.1 Yksilön sosiaalisen kehityksen ekologia

Yksilön kehityksestä on erilaisia teorioita ja lähestymistapoja, joista esimerkiksi psykologian tieteenalalla on tutkittu yksilön kehitystä eri yksittäisissä ympäristöissä eli systeemeissä. Psykologisesta tutkimustraditiosta poiketen ekologinen yksilön sosiaalista kehitystä tutkiva malli huomioi systeemien yhteiset ja samalla päällekkäiset vaikutukset yksilön sosiaalisessa kehittämisessä. Ekologinen tutkimus tähtää eri systeemien päällekkäisten vaikutusten lisäksi avaamaan systeemien välillä vallitsevaa suhdetta, sekä ympärillä vallitsevaa kulttuuria. Ekologisen tutkimuksen näkökulmana on yksilön kehittyminen sosiaalisesti monen asian summana, jolloin systeemejä ei voida tulkita erillään toisistaan. (Bronfenbrenner 1981, 189-191.)

Sosialisaatio käsittää yksilön ja ympäristön välillä tapahtuvan kehityksen, jossa yksilön persoonallisuus kehittyy sekä kyvykkyys osallistua ympäristön toimintaan tulee mahdolliseksi. (Hurrelmann, 1988, 2). Ymmärtääkseen yksilön sosiaalista kehitystä on Bronfenbrennerin (1979, 193) mukaan tarkasteltava ensin yksilön välitöntä ympäristöä, kuten kotia tai koulua, eli mikrosysteemiä. Benyamin Chetkow-Yanoovin (1992, 5-17) mukaan yksilölle tärkein sosiaalinen systeemi on mikrosysteemi sen tuoman sosiaalisen tuen, sekä sosiaalisen kuulumisen tunteen perusteella. Mikrotasolla perhe tai lähiyhteisö on yksilön sosialisaation edellytys, sillä perhesuhteiden, eli primäärisuhteiden avulla yksilön osallistuminen muihin systeemeihin on mahdollista.

Talcott Parsonsin (1951, 25) mukaan jokaisessa sosiaalisessa systeemissä osallisuuden suhteen on määritettävissä kaksi periaatteellista näkökulmaa. Yksilö on aina sijoitettuna tiettyyn asemaan järjestelmässä, jota kutsutaan yksilön statukseksi. Status määrää yksilön paikan, joka on samalla yksilön arvon määrittämistä. Systeemissä olevien yksilöiden välistä statuksen määrittämistä ja tätä kautta hierarkian hahmottamista voidaan kutsua preferoimiseksi. Sosiaaliset statukset systeemissä muodostavat oman arvo- eli preferenssijärjestyksen. (Laine 2005, 195).

Yksilöltä samalla odotetaan statuksen mukaista käyttäytymistä, jota kutsutaan yksilön rooliksi. Rooli määrittyy kulttuurisesti, kuten iän, sukupuolen tai koulutustaustan mukaan. Roolit ovat järjestelmässä osaltaan annettuja muiden järjestelmässä olevien toimijoiden puolesta, jolloin roolit pitävät sisällään rooliodotuksia. Rooliodotukset tarkoittavat yksilöltä odotettavaa toimintaa ja samalla sitä, miten muut toimijat suhtautuvat yksilöön ja tämän rooliin. Mikrosysteemissä esiintyvät roolit ja rooliodotukset eivät ole syntyneet mikrosysteemiin kuuluvien yksilöiden toimesta, vaan rooliodotukset saavat sisällöllisen määrittelyn mikrosysteemin ulkopuolella, yhteiskunnallisella tasolla eli makroympäristössä. (Bronfenbrenner 1979, 85-86.) Yksilöitä kohtaan kohdistuvat rooliodotukset ovat esimerkki tyypittelystä. Tyypittely tarkoittaa eri toimintamallien ja muotojen määrittämistä niille asetettujen odotusten mukaisesti. Yksilö toistaa sosiaalisesti hyväksyttävää toimintaa ja osa yksilöistä näin ollen objektivoituu vallitsevan toiminnan mukaisesti, esimerkiksi oppilaana ollessaan. (Ellonen 2008, 31-33.)

Peter L. Bergerin (1966, 147) mukaan kukaan ei synny yhteiskunnan jäseneksi, vaan jokaisella yksilöllä on syntyessään taipumus sosiaalistumiseen, joka mahdollistaa yhteiskuntaan osallistumisen ja jäseneksi pääsemisen. Sosiaalistuminen prosessina sisältää, ja samalla edellyttää tietyn tiedollisen aseman saavuttamista, joka tarkoittaa yksilön kykyä ymmärtää toisen yksilön toiminnan lisäksi ympäröivää kulttuuria, jossa toinen yksilö elää, eli empatiakykyä. Sosiaalistuminen prosessina edellyttää empatiakykyä, jotta yksilön onnistunut sosialisatioprosessi mahdollistuu.

Sosialisatioprosessi voidaan karkeasti jakaa kahteen eri tyyppiin: primaarisosialisaatioon ja sekundaarisosialisaatioon. Primaarisosialisaatio on yksilön elämässä ensimmäinen sosialisatioprosessi, jolloin yksilöstä tulee yhteiskunnan jäsen. Primaarisosialisaatio ajoittuu lapsuuteen, josta yksilö etenee sekundaarisosialisaation kautta laajemmin yhteiskunnan eri sektoreiden jäseneksi. Sekundaarisosialisaatio jatkaa sosialisatioprosessia siitä, mihin primaarisosialisaatiovaiheessa yksilö on päässyt. Varhaisemmassa elämänvaiheessa tapahtuva primaarisosialisaatio on yksilön kehityksen kannalta huomattavasti vaikuttavampi kuin sekundaarisosialisaatio, koska primaarisosialisaatio vaikuttaa ensisijaisesti yksilön sosialisatioprosessin onnistumiseen. (Berger 1966, 149.) Yksilöiden erilaisuus ja persoonallisuustyypit ei selitä kuin osittain eri sosialisatioprosesseja. Persoonallisuustyypit vaikuttaa roolien ja statuksen kanssa yhdessä sosialisatioprosessiin, mutta prosessia voi tarkastella eri lähtökohdista tarkemmin. Ensimmäise-

nä sosialisaatioprosessia arvioitaessa on huomioitava yksilön kyky tehdä päätöksiä sopeutumisen suhteen ja vahvistaa näin ollen omaa statusta ja asemaa. Toisena sosialisaatioprosessissa on syytä tarkastella sosialisaatioprosessiin vaikuttavat mekanismit, kuten informaation liikkuminen. Systeemit ovat aktiivisia ja sisältävät useita toimijoita, joten systeemi on jatkuvassa liikkeessä. Informaatio liikkuu eri systeemien välillä ja esimerkiksi lapsen sosialisaatioprosessiin vaikuttavat merkittävästi perheessä tapahtuvat muutokset, kuten vanhempaan vaikuttavat työmarkkinoilla tapahtuvat muutokset, kuten työttömyys. Systeemeissä on aina läsnä sosiaalisen kontrolli, joka voi vaikuttaa yksilön motivaatioon olla aktiivinen systeemin sosialisaatioprosessissa ja sopeutumisessa. Esimerkiksi kouluympäristössä sosiaalinen kontrolli voi ilmetä ulossulkemisena toisten koululaisten toimesta. (Parsons 1951, 230.) Yksilön sosialisaatioprosessi ei tarkoita yksilön passiivista asemaa, vaan yksilö on aktiivinen sosialisaatioprosessissa. (Bronfenbrenner 1981, 21). Urie Bronfenbrenner (1979) on analysoinut eri käyttäytymismallien luonnetta ja vaikutusta muihin toimijoihin. Bronfenbrennerin mukaan käyttäytymistyyppjä voi jaotella niiden vaikutusten pitkäkestoisuuden, vaikuttavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden mukaisesti. Terminä Bronfenbrenner käyttää kemiastakin tuttuja termejä, kuten molekulaarinen (molecular) käyttäytyminen. Molekulaarinen käyttäytyminen tarkoittaa lyhytikäistä käyttäytymismallia, jolla on vähäinen merkittävyys, kuten elettä tai ilmettä. Pitkäkestoista ja yksilön kehityksen kannalta erittäin merkittävää käyttäytymismallia kutsutaan molaariseksi käyttäytymiseksi, joka voi tarkoittaa esimerkiksi käyttäytymisnormien mukaista käyttäytymistä eri virastoissa tai työpaikalla. Molaarinen käyttäytyminen on laajalle ulottuvaa, esimerkiksi useisiin viranomaistilanteisiin omaksuttu käyttäytymismalli, jonka yksilö on omaksunut sosiaalisen kontrollin ja sopeutumisen keinoin.

Sosialisaatioprosessi on koko yksilön elämän ajan kestävä oppimisprosessi. Lapsilla sosialisaatioprosessi sisältää enemmän vaiheita ja on haavoittuvaisempia, koska lapsilla on huomattavasti enemmän opittavaa kuin aikuisilla sosialisaatioprosessissa. Oppimisprosessi edellyttää yhteistyötä ja kommunikointia kaikkien systeemissä olevien toimijoiden kesken. Esimerkiksi vastasyntynyt oppii käyttäytymismalleja, joiden avulla vastasyntynyt saa vanhemmiltaan tarvitsemansa, kuten ruokaa. Ainoastaan passiivinen aineellisten tarpeiden täyttäminen ei ole sosiaalistamista, vaan lapsi tarvitsee myös emotionaalista tukea ja huolenpitoa. (Parsons 1951.)

Tutkimukseni kannalta sosialisatioprosessi on sosiaalisten suhteiden tarkastelun suurena taustavaikuttajana. Sosialisatio ei ole tarkasti määritettävä tapahtuma, mutta uskokseni sosialisatioprosessi selittää sosiaalisia eroja yksilöiden välillä, kuten esimerkiksi kuinka nuoret kokevat saavansa tukea ja onko nuorella henkilöä, johon tukeutua? Sosialisatioprosessiin vaikuttavat merkittävästi informaation liikkuminen ja sosiaalinen kontrolli, jotka muovaavat yksilön käyttäytymistä. Tutkimuksessani nostan esille tukeutumisen yleisyyden ja tarkastelen esimerkiksi kuinka usein nuoret tukeutuvat viranomaisverkostoihin.

3.2 Sosiaaliset verkostot

Sosiaalinen verkosto ei ole tarkasti rajattavissa eri ihmisistä koostuva sosiaalinen ilmenymä, sillä sosiaaliset verkostot eivät ole pysyviä niiden vuorovaikutuksellisuuteen pohjautuvan luonteen vuoksi. Sosiaalinen verkosto yksinkertaistettuna tarkoittaa yksilön henkilökohtaisia sosiaalisia kiinnikkeitä ihmisiin, jotka yksilö kokee itselleen tärkeiksi. Sosiaaliset verkostot vaihtelevat yksilöiden välillä, ja verkostot määrittyvät yksilön subjektiivisen kokemuksen perusteella, eli kuinka merkittäväksi yksilö kokee ympärillään olevan sosiaalisen verkoston. (Seikkula 1994, 16-17.) Sosiaaliset verkostot ovat keskeisessä asemassa yhteiskuntaan integroitumisessa, sekä lisäksi yksilön identiteetin perusteella. Sosiaalisissa verkostoissa osallisuus ja osallistuminen mahdollistuvat, ja sosiaaliset suhteet tuottavat identiteettiin myönteisesti vaikuttavien puolien lisäksi myös mahdollisesti negatiivisessa merkityksessä olevia asioita, kuten päihteidenkäyttöä. (Hyväri 2001, 95-123.)

Yksilön subjektiivinen kokemus tälle tärkeistä ihmisistä ja kyseiseen seuraan säännöllisesti hakeutuminen on usein merkinä sosiaalisen verkoston jäsenten samankaltaisuudesta tai muutoin jostain verkoston yhdistävästä asiasta, kuten arvomaailmasta. Samankaltaisten yksilöiden seuraan hakeutuminen ja tätä kautta sosiaalisten suhteiden luominen on konfliktien syntymisen vähentämisen, sekä luottamuksen kasvattamisen kannalta merkittävää. Konfliktien vähentäminen tai niiden minimoiminen on yksi merkittävä tekijä sosiaalisissa verkostoissa, sillä samankaltaisuus ei pidä sisällään yhtä suurta määrää ristiriitaisuuksia, kuin esimerkiksi erilaisen arvomaailman jakavan sosiaalisen verkoston kanssa toimiminen. Vuorovaikutussuhteiden pohjalta rakentuneiden verkostojen

lisäksi yksilölle merkittävässä asemassa ovat myös sukulaissuhteet. Sukulaisuussuhteet eivät ole yksilön valinnan kautta muodostuneita, mutta näyttäytyvät merkittävässä valossa erityisesti yksinäisyyttä tarkasteltaessa. Ilman sukulaisuussuhteita suuri osa suomalaisista kokisi yksinäisyyttä, eli olisivat ilman myönteisesti vaikuttavia sosiaalisia suhteita. (Hyväri 2001, 94-123; Saari 2009, 77-78.)

Yleisimmin sosiaaliset verkostot käsittävät lapsuuden perheen, sukulaiset, ystäväpiirin, ja hyvinvointivaltion eri instituutiot. Verkostot voi jakaa karkeasti virallisiin ja epävirallisiin verkostoihin. Viralliset verkostot käsittävät institutionaaliset toimijat ja epävirallisiin verkostoihin luetaan kuuluvaksi ystävät ja sukulaiset. (Kotakari & Rusanen 1996, 181.) Viralliset verkostot voi jakaa myös puolivirallisiin verkostoihin. Puolivirallisiin verkostoihin voi lukea kuuluvaksi esimerkiksi organisoidut koulutusryhmät. (Silvennoinen 1999, 12-13.)

Epävirallisissa verkostoissa merkittäväksi luonteenpiirteeksi voidaan nostaa verkoston tapa tuoda ihmiset lähemmäksi toisiaan, huolimatta verkoston muodon muuttumisesta. Epävirallisissa verkostoissa yksilöt toimivat hyvinkin erilaisten yksilöiden kanssa. Epävirallisissa verkostoissa välitettävä informaatio ei koske tiettyä organisaatiota tai ilmiötä, vaan informaatio voi koskea miltei mitä tahansa. Verkostoissa olevat yksilöt kokevat ryhmää kohtaan yksilöllisesti vetovoimaa, eli koheesiota. Koheesion voimakkuus vaihtelee, ja vahvan koheesion ryhmissä yksilöt kokevat voimakasta yhteenkuuluvuutta, sekä osallistuvat aktiivisesti ryhmän toimintaan. Usein yksilöt kuuluvat useampaan epäviralliseen verkostoon, jolloin tietyissä verkostoissa on enemmän koheesiota kuin muissa. Koheesion syitä on erilaisia. Yhtenä merkittävänä syynä on yksilön tunnetasolla oleva kiintymys muihin ryhmän jäseniin. Muita syitä ovat esimerkiksi yksilön kiinnostus ryhmän toimintaan ja kolmantena yksilön intressit tämän statuksen nostamisesta ryhmään kuulumisen avulla, eli ryhmällä ajatellaan olevan sosiaalista painoarvoa roolien ja statuksen määrittämisen kannalta. (Laine 2005, 189-191, Bronfenbrenner 1981.) Virallisiin verkostoihin liitetään oman toimintatavat, sekä normit, joiden mukaan verkostossa toimitaan. (Silvennoinen 1999, 12).

Oulun seudun 18-29-vuotiaita nuoria koskevassa hyvinvointikyselyssä suhdetta formaaleihin, informaaleihin ja puolivirallisiin verkostoihin on kartoitettu käytön yleisyyden ja verkoston merkityksen avulla. Formaaleihin verkostoihin yhdistin aineistossa kunnallisen sosiaalitoimen, kunnallisen terveystoimen, muut kunnalliset palvelut, työvoimatoi-

miston ja Kelan. Informaaleihin verkostoihin lukeutuvat puoliso ja seurustelukumppani, naapurit, vanhemmat, muut sukulaiset, sekä ystävät. Puolivirallisia verkostoja ovat järjestöt ja seurakunta.

Taulukko 1. Formaalit, informaalit ja puoliviralliset verkostot

Kunnallinen sosiaali-toimi	Puoliso, Seurustelukumppani	Järjestöt tai yhdistykset
Kunnallinen terveystoimi	Naapurit	Seurakunta
Muut kunnalliset palvelut	Vanhemmat	
Työvoimatoimisto	Muut sukulaiset	
Kela	Ystävät	

Systemiteoria jaottelee sosiaaliset ympäristöt suljettuihin systeemeihin, sekä avoimiin systeemeihin. Suljettu systeemi tarkoittaa sosiaalista ympäristöä, jossa ei tapahdu vuorovaikutusta systeemin rajojen ulkopuolelle, sekä osallistuminen on rajoitettua. Suljettu ja systeemejä ovat esimerkiksi uskonnolliset yhteisöt. Vuorovaikutuksen täydellinen rajoittaminen on miltei mahdotonta, mutta suljetussa systeemissä vuorovaikutus on avointa systeemiä huomattavasti vähäisempää. Avoin systeemi tarkoittaa sosiaalista ympäristöä, joka on yhteydessä ympäröiviin systeemeihin, jolloin systeemin informaatio liikkuu jatkuvasti ja rajoittamattomasti systeemin rajojen ulkopuolellakin. Avoimet systeemit ovat erityisen haavoittuvaisia ulkopuolisille vaikutteille. Avoin systeemi edellyttävät vähintään kohtalaista koheesiota systeemin toimivuuden edellytyksenä. (Laine 2005, 191). Systeemien rajaaminen toisistaan on samalla systeemien määrittämistä. Systeemien rajaamisessa otetaan huomioon systeemin omat kulttuuriset tavat, arvot, sekä normit, joilla määritetään tiettyjen yksilöiden tai yhteisöjen kuuluminen systeemin ulkopuolelle. Systeemien rajaaminen voi olla objektiivisin syin perusteltua, kuten maantieteellisesti, mutta rajaamista tapahtuu myös subjektiivisin syin. Subjektiivisiin syihin

tapahtuvaa rajaamista voi olla esimerkiksi etnisyys. (Parsons 1951; Bronfenbrenner 1981:24-26; Chetkoff-Yanoov 1992, 5-17.)

Dialogisesti rakentuvat yhteisöt edistävät yksilön identiteetin rakentumista ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Dialogiin nojaavat yhteisöt edellyttävät yksilöltä vahvaa henkilökohtaista sitoutumista, mutta yhteisöt eivät Zygmunt Baumanin (1999, 80-86) mukaan ole koskaan täysin vahvasta rakenteestaan huolimatta täysin autonomisia. Yksilön eristäytyessä yhteisöstä tai vastaavasti yhteisön sulkeutumisesta Susanna Hyväri (2001, 253) käyttää termiä ”autonomiaa itsessään”. Itsessään oleva autonomia on negatiivista vapautta, sillä yksilön tai yhteisön vapaus on riippuvainen toisten toimijoiden vaikutuksen minimoimisesta. Niin kutsutun ”sulkeutuvan autonomian mallissa” ratkaisut ja yksilön tai yhteisön selviytyminen nojaa vahvasti omiin resursseihin, sekä pitää sisällään voimakasta toisista irtautumista. Sulkeutuvan autonomian yhteisöissä individualismi on korostunut ja yhteisö toimii voimakkaiden normien varassa. Sulkeutuvan autonomian yhteisöissä intressit ovat muista poikkeavia ja etujen ajaminen eivät koske yhteisen edun parantamista.

”Itselleen oleva autonomia” tarkoittaa avointa järjestelmää, jossa pyritään luomaan yhteyksiä muihin toimijoihin ja yhteisyyttä. Avoimessa autonomian mallissa yhteisön keskiössä on yksilön vapauden saavuttaminen yhteisöllisten tavoitteiden kautta. Esimerkiksi luonnonvarojen suojelemiseen keskittyvässä työssä yksilö saavuttaa yhteisöllisesti kestäviä ratkaisuja, ja on tätä kautta yksilöllistä vapautta. Avoimen autonomian mallissa yhteisössä ei toimita annettujen tavoitteiden tai velvoitteiden mukaisesti, vaan omaa toimintaa peilataan omaan arvomaailmaan ja toiminnan seurauksiin. (Hyväri 2001, 257.)

3.3 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma vaikuttaa yksilön hyvinvointiin monella eri tasolla. Sosiaalinen pääoma muodostuu sosiaalisessa ympäristössä ja sosiaalisissa verkostoista kumpuavista ominaisuuksista, kuten luottamuksesta, jotka edistävät sosiaalista vuorovaikutusta. Sosiaalista pääomaa on mahdotonta määritellä absoluuttisesti, sillä sosiaalinen pääoma tarkoittaa ja käsittää useita erilaisia sosiaalisista suhteista saavutettavia hyötyjä. Sosiaalinen pääoma käsittää lukuisia yksilöön myönteisesti vaikuttavia piirteitä, joista Robert Putnam (2000) on määrittänyt esimerkiksi yhteisöjen hyvinvoinnin yhtenä tekijänä, sekä informaation liikkumista edistävänä osana. Informaatio liikkuu yksilöiden ja yhteisöjen välillä huomattavasti helpommin, kun sosiaalinen kanssakäyminen on säännöllistä. (Ruuskanen 2002, 5-10).

Sosiaalista pääomaa kertyy sosiaalisessa kanssakäymisessä, ja sosiaalisen pääoman tarkemmassa tarkastelussa on kiinnitettävä huomiota sosiaalisten suhteiden intensiivisyyteen, suhteiden normistoon, luottamukseen, sekä informaation liikkumiseen sosiaalisissa suhteissa. Sosiaalinen pääoma ei ole yksittäinen osa sosiaalisissa suhteissa, vaan monen tekijän summa. Sosiaalisissa suhteissa on nähtävissä vastavuoroisuuden velvoite, joka tarkoittaa yksilöiden odotusta ja luottamusta odotettujen velvoitteiden, sekä lupauten lunastamista. Luottamus on keskeinen osa vastavuoroisuudessa, koska luottamus yksilöiden välillä mahdollistaa vastavuoroisuuden. Informaation liikkuminen on sidoksissa sosiaalisten suhteiden intensiivisyyteen. Sosiaalisten suhteiden normistot pitävät sisälleen palkitsemis- ja rangaistuskäytäntöjä. Esimerkiksi suljetuissa yhteisöissä, joissa sosiaalinen vuorovaikutus on hyvin tiivistä, yksilön rankaiseminen normin rikkomisesta voi olla yhteisön edun nimessä hyötyä. (Coleman 1988, 102-108.)

Sosiaalisen pääoman määrittelyn haasteellisuus on vaikuttanut teoreetikoiden näkemysten erilaisuuteen. Robert Putnam (2000) rinnastaa sosiaalisen pääoman kansalaisaktiivisuuteen ja näkee esimerkiksi sosiaalisen pääoman kertyvän aktiivisten kansalaisten toiminnan tuloksena, joka yhdistää erilaisia yksilöitä ja josta syntyy luottamusta useiden yksilöiden välille. Coleman (1988, 102-108) hahmottaa sosiaalisen pääoman tiiviistä yhteisöstä kumpuavaksi osaksi, jossa sosiaalisen yhteisön tiiviys eli koheesio on merkittävässä asemassa. Putnamista ja Colemanista poiketen Pierre Bourdieu (1990, 114) on määritellyt sosiaalisen pääoman yhdeksi osaksi yleisistä pääomista, joista muut ovat

taloudellinen pääoma ja kulttuurinen pääoma. Sosiaalinen pääoma on Bourdieun (1990, 114) näkemyksen mukaan yksilön jäsenyyteen perustuva tekijä. Jäsenyyden lunastamiseen vaikuttavat yksilölliset ominaisuudet sulkevat asetettuja ehtoja täyttämättömiä yksilöitä ulkopuolelle. Toisia yksilöitä ulossulkeminen synnyttää ryhmittymiä, joiden sisällä luottamus on vahvaa eri yksilöiden välillä.

Poikkeavat määritelmät sosiaalisen pääoman kerryttämisestä sisältävät myös yhteneväisyyttä. Sosiaalinen pääoma eri teoreetikoiden mukaan edellyttää sosiaalisen ryhmän sisäistä informaation liikkumista, sekä luottamusta. Luottamuksen syntyminen erityisesti Bourdieun (1990, 114) näkemyksen mukaan ei jakaannu tasaisesti erilaisten yksilöiden välille, vaan edellyttää samankaltaisuutta ja samanlaisen ajatusmaailman jakamista. Luottamuksen kertyminen ja vahva ryhmittymisen voi synnyttää erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia, kuten rasismia. Luottamuksen ja informaation rajautuessa ryhmien sisälle myös samalla sosiaalisen pääoman terveydelliset hyödyt jäävät sosiaalisten yhteisöjen rajojen sisäpuolelle. Sama asuinalue, kieli ja samankaltainen elämäntilanne ei takaa sosiaalisen pääoman ja luottamuksen rakentumista yksilöiden välille. Jorma Niemelän (2002, 76) mukaan sosiaalisen pääoman epätasainen jakautuminen yksilöiden välillä hyvinvoivissa yhteiskunnissa selittyy yksilön identiteetillä. Susanna Hyväri (2001, 65-71) kuvaa yksilön identiteettiin vaikuttavaa sosiaalista yhteisöä termillä vastayhteisöllisyys. Esimerkiksi aiemmin päihde- ja mielenterveysongelmista kärsineet yksilöt voivat muodostaa sosiaalisen yhteisön, jossa yhteisö etsii vaihtoehtoisia hoitomalleja. Aiemmin kielteisenkin identiteetin esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmien vuoksi omaksuneet voivat vastayhteisöllisyyden keinoin pyrkiä muuttamaan ja vaikuttamaan kielteiseen identiteettiin. Vastayhteisöllisyys pyrkii sosiaalisen pääoman avulla kasvattamaan myönteistä identiteettiä. Klassiset sosiaalisen pääoman teoriat eivät Noora Ellosen (2008, 39-40) näkemyksen mukaan sovellu lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman tulkittamiseen samalla tavoin kuin aikuisilla. Lapsilla ja nuorilla sosiaaliset yhteisöt eivät nojaa Ellosen mukaan yhtä vahvasti sosiaaliseen asemaan tai muuhun konkreettisesti rajattavaan asiaan kuin aikuisilla, koska teknologia on mahdollistanut esimerkiksi erilaisten virtuaaliyhteisöjen kasvamisen. Lapsille ja nuorille sosiaalisen median kautta rakentuneet yhteisöt voivat edustaa samaa kuin aikuisille esimerkiksi naapurusto. Sosiaalisen yhteisön rakentumista ja sosiaalisen pääoman kasvattamista on tutkittu enimmäkseen yksilön subjektiivisten kokemusta kautta, jolloin virtuaaliyhteisöt edustavat sosiaalisen pääoman kasvattamiseen mahdollisesti vaikuttavaa ryhmää.

4 Nuoruus käsitteenä ja nuori systeemeissä

4.1 Nuoruus ikäjaksona

Nuoruuden käsitteellistäminen ja ajallinen rajaaminen on sidoksissa näkökulmaan, josta nuoruutta elämänvaiheena tarkastellaan. Nuoruus on nähty lapsuudesta aikuisuuteen siirtymävaiheena jolloin nuoruuden määrittelyä, sekä käsittelyä on johdatellut pitkälti aikuiskeskeinen, adultomorfinen näkökulma. Nuoruudessa tapahtuville erilaisille vaiheille ei ole aiemmin annettu erityistä painoarvoa. Aikuiskeskeinen näkökulma on antanut lapsi- ja nuorisokeskeiselle käsitteellistämiselle ja tutkimukselle tilaa 1900-luvulta lähtien, jolloin nuoruuteen liitettävien ongelmien ja uhkakuvien vaikutuksille on pyritty puuttumaan. (Kaarninen 2003, 217; Martikainen 2006, 13-18.)

Nuoruusikä ei ole tarkasti rajattavissa oleva ikään perustuva vaihe, sillä yksilölliset erot ovat merkittäviä. Yksilöllisistä eroista huolimatta nuoruusiän voi Veikko Aalbergin (1991, 233) mukaan määrittää suhteellisen tarkasti vuosien 12-22 välille. Nuoruusikä on tärkeä vaihe ihmisen persoonallisten rakenteiden ja oman minäkuvan muotoutumisen kannalta. Nuoruusiässä lapsuuden seesteinen, tasapainoinen mielen ja kehon yhteistyö muuttuu sisäisen, sekä ulkoisien ristiriitojen väliseksi areenaksi. (Laukkanen 2010, 60). Nuoruusiässä läpikäytävät vaiheet ja ristiriitojen purkaminen ovat tärkeitä kehityksen kannalta ja mielen, sekä kehon yhteistyön saavuttamiseksi. (Aalberg 1991, 233.)

Nuoruusikä on jaettavissa neljään eri vaiheeseen: esinuoruuteen, varhaisnuoruuteen, varsinaiseen nuoruuteen, sekä jälkinuoruuteen. (Blos 1962, 15-20). Esinuoruus-vaihe on paikannettavissa murrosiän alkuaikoihin. Esinuoruudessa irtautuminen vanhemmista alkaa hiljalleen olla näkyvää ja kodin ulkopuolella tapahtuva aktiivisuus lisääntyy merkittävästi. Harrastukset ja kaverit ovat keskeisessä asemassa vapaa-aikana. Varhaisnuoruudessa aloitettu irrottautuminen vanhemmista tulee voimakkaammaksi esinuoruudessa ja aikaa vietetään yhä enemmän kavereiden kanssa kodin ulkopuolella. Vanhemmista ja kodista irrottautuminen käynnistää nuoren ajatusmaailmassa kaaoksen, jossa vanhemmilta omaksuttuja arvoja punnitaan, sekä arvioidaan. Arvomaailmaa kartoitetaan ja sovitetaan enemmän omaan persoonaan sopivaksi. Varsinaisessa nuoruusiässä arvomaailmaa arvioidaan ja täydennetään esimerkiksi yhteiskunnallisen aktiivisuuden kautta. Varsinaisessa nuoruusiässä on ominaista tutustua erilaisiin aatejärjestelmiin ja

omaksua niistä arvoja, jotka tukevat nuoren omaa maailmankuvaa, sekä samalla kartoitetaan erilaisia sopeutumis- ja suojautumiskeinoja. Jälkinuoruus-vaihe on nuoruusiän viimeinen vaihe. Jälkinuoruudessa maailmankuva on laajentunut, sekä arvomaailma on eheytynt. Erik Eriksson (1968) kuvaa jälkinuoruutta erityisenä kriisivaiheena, sillä jälkinuoruudessa punnitaan aiemmin käytettyjä sopeutumis- ja suojautumiskeinoja ja samalla vakiinnutetaan minäkuvan rakentamisessa hyödynnettyjä mekanismeja. Jälkinuoruus toimii osittain aiempien nuoruusiän vaiheissa kokeiltujen mekanismien puntarina. Eri nuoruusiän vaiheiden läpikäyminen on tärkeää erityisesti persoonan kehittymisen vuoksi, mutta tehtävä on vaikeutunut yksilöllisyyden korostumisen myötä. Nuoruusiän vaiheet eivät Liisa Martikaisen (2006. 18-19) mukaan ole yhteiskunnallisten muutoksien myötä yhtä selkeästi rajattavissa kuin modernin yhteiskunnan aikaan, 1970-1980-luvuille saakka. Nuoruus voidaan määrittää myös sosiaalisten ja kulttuuristen tapahtumien kautta. Nuoruudesta aikuisuuteen siirtyminen on kautta aikojen käsittänyt kolme eri vaihetta, joista ensimmäinen on taloudelliseen itsenäisyyteen siirtyminen. Toinen tapahtuma on lapsuuden kodista siirtyminen aviolliseen kotiin, sekä kolmantena lapsen roolin vaihtuminen vanhemmuuteen. Siirtymät ovat vaihdelleet ajan myötä, ja nykypäivänä siirtymät eivät vastaa samanlaisia vaiheita kuin esimerkiksi 1960-luvulla, jolloin kaikki vaiheet voitiin käydä lyhyen aikavälin sisällä läpi.

Karl Mannheim (1952) on tutkimuksissaan hahmotellut ihmisen tietoisuuden toimintaa, jonka perustana ovat erityisesti lapsuuden kokemukset ja lapsuudessa saadut ensivaikutelmat. Varttuessaan nuori puntaroi lapsuuden kokemuksiaan ja vertaa niitä myöhemmällä saatuihin kokemuksiin. Mannheimin mukaan kokemuksia ja käsityksiä ei voi laittaa päällekkäin, vaan käsitykset korvautuvat uusien kokemusten avulla. Mannheim kuvasi jo vuonna 1928 artikkelissaan ”Das Problem der Generationen” kulttuuristen muutoksien eri tasoja ja vaikutuksia. Muutoksien taustalla on uuden sukupolven kulttuuriset eroavaisuudet verrattuna aiempaan sukupolveen. Kulttuurit eivät periydy sukupolvelta toiselle täysin muuttumattomina, vaan uusi sukupolvi omaksuu aiemmasta kulttuuritraditiosta yhteiskunnallisten muutoksien edellyttämät tavat ja tiedot, jotta yksilön kohdalla sopeutuminen helpottuu. Mannheimin (1928) mukaan yksilöllistyminen ja sukupolvien traditioiden osittainen murtuminen on ollut jo 1920-luvulla nähtävissä, jolloin erot sukupolvien välillä ei ole ainoastaan 2000-luvun ilmiö.

Sukupolvi käsitteenä ja ilmiönä nousi suomalaisessa sosiologisessa keskustelussa 1970- ja 1980-luvuilla esille. Timo Toivosen (2003, 110-111) mukaan sukupolvia koskevassa

tutkimuksessa ja tulkinnoissa tehdään virheellistä tulkintaa, koska jotkut sukupolvia koskevassa tulkinnassa pysyy muuttumattomana, samalla kun osa muuttuu jatkuvasti. Näkyvä, niin sanottu sukupuoliefekti on havaittavissa esimerkiksi iäkkäiden älykkyyttä koskevissa tutkimuksissa ja oletuksissa. Toivosen mukaan aiemmin ajateltiin älykkyyden laskevan ikääntymisen myötä. Sukupolviefekti avasi älykkyyden tutkimiselle uusia vaikuttimia, joista merkittävin on havainto kouluttautumisen kasvamisen vaikutuksista. Suomessa yli 65-vuotiaista 38,4 % on suorittanut ammatillisen tutkinnon, mikä on prosentuaalisesti pienempi luku kuin työikäisellä väestöllä nykypäivänä. (Tilastokeskus 2011). Älykkyyden ei tutkimuksen valossa laskenut, sillä hypoteesin taustalla avautui merkittävä koulutustaustallinen ero.

Yksilötason lisäksi muutoksia on havaittavissa selkeästi myös makrotasolla. Yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet yksilön asemaan, sekä yleisesti yhteisöllisyyteen. Länsimaisista yhteiskunnista voidaan käyttää termiä refleksiivisen modernisaation yhteiskunnat. Refleksiivisen modernisaation yhteiskunnassa erona moderniin yhteiskuntaan ovat selkeimmin näkyvissä yksilöllistymisen korostuminen, sekä osittainen yhteisöllisyyden rappeutuminen. Yksilölliset valinnat ovat korostuneet, sekä yhteiskunta on kasvattanut yksilön vapauksia ja samalla vastuuta. (Lash 1994, 155; Martikainen 2006, 18.) Perhemuodot, kirkon merkitys ja esimerkiksi kyläyhteisöt ovat muuttuneet merkittävästi yhteiskunnallisten muutoksien myötä, sekä samalla menettäneet osittain merkitystään. Yhteisöllisten muutoksien vanavedessä oleva yksilö joutuu yhä pidemmälti itse harkitsemaan ja puntaroimaan päätöksiään. Päätöksien puntaroiminen ja omaan harkintavaltaan nojaaminen refleksiivisen modernisaation yhteiskunnan aikana ajaa Ulrich Beckin (1992, 19) mukaan yksilöä kohti riskiyhteiskuntaa. Riskiyhteiskunnassa ristiriitaiset, riskialttiit mahdollisuudet luovat yksilölle tilanteen, jossa päätöksien tekeminen on silkka mahdottomuus. Yksilöllä ei riskiyhteiskunnassa ole mahdollisuuttakaan puntaroida tekemiensä päätöksien seurauksia, saati nähdä valintojen vapauden positiivisia puolia. Yksilöllä ei ole yksilöllisyyden korostumisen seurauksena mahdollisuutta turvautua luonnollisesti muovautuneisiin yhteisöihin, vaan nojattava hyvinvointivaltion ehdoille tuotettuihin verkostoihin. Systeemitheorian mukaan yksilön tilanteen tarkastelu ja ratkaisujen hakeminen on tuloksetonta, mikäli sosiaalisen systeemin kokonaisvaltaisen tarkastelu jätetään huomiotta. (Lilienfeld 1978, 196-227; Payne 1991, 142.)

Konkreettisesti ja tilastollisesti yksilöllistyminen on näkynyt nuorten elämässä työmarkkinoille siirtymisen pitkittymisessä. Euroopassa työelämään siirtymisikä on nous-

sut vuodesta 1980 lähtien ja nykyään työelämään siirrytään noin 28-vuotiaana. Pitkittymisen taustalla ovat koulutusaikojen pitkäkestoisuus ja alojen monimuotoisuus. Yhteiskunnalliset muutokset edellyttävät laajaa ja monipuolista resurssien hankkimista, joka vie osaltaan aikaa aikuistumiseen siirtymiseltä. Koulutuspaikkoja ja ammatillisia aloja on lisätty yhä enemmän tiettyjen alojen työvoimapulan ja nuorisotyöttömyyden torjumisen vuoksi rakenteellisina toimenpiteinä. Yhä harvempi nuori siirtyy työelämään suoraan peruskoulun jälkeen. Euroopassa vallitsee suuntaus, jossa uusi sukupolvi on aina vanhempaa sukupolvea paremmin koulutettu. (Vehviläinen 1999, 13; Oinonen, 2001, 119.) Yksilöllistymisen lisääntymisen seurauksena erilaisten mahdollisuuksien kirjo on tullut värikkäämmäksi, jolloin yksilöiden elämän sisällöksi on osittain muotoutunut subjektiivisten kokemusten etsiminen. Yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat yhteisöllisyyden murenemisen lisäksi muidenkin arvojen polarisoitumisena (Martikainen 2006, 18).

4.2 Nuori mikrotasolla

Systemeissä on hahmotettavissa omat normit, arvot, sekä käyttäytymissäännöt, jotka opetetaan systeemiin tulevalle yksilölle. Esimerkiksi lapsen syntyessä perheeseen, lapselle opetetaan mikrosysteemissä perheen arvot. (Chetkow-Yanoov, 1992.) Sosialisatioprosessi edellyttää normeihin mukaustumista. Normien määrittäminen ja niiden noudattaminen edistää sosiaalista kanssakäymistä, sillä normit ohjaavat yksilön toimintaa. Tällöin yksilö tiedostaa kuinka hänen tulee toimia, sekä mitä häneltä odotetaan. Normien puuttuminen synnyttää epätietoisuutta ja epävarmuutta, koska yksilöllä ei ole selkeää toimintaa ohjaavaa raamistoa. Yksilöt myös luovat normeja, joita sosialisatioprosessin kannalta olisi tarpeellista noudattaa. Esimerkiksi kouluttautuneet ja itseään sivistyneiksi mieltävät yksilöt voivat ymmärtää sivistymisen pitävän sisällään korkeakulttuurin harrastamista, vaikka todellisuudessa esimerkiksi klassisen musiikin aktiivinen harrastaminen lukeutuu pienen joukon harrastuksiin. Kyseisestä toiminnasta on käytetty termiä joukkoharha. (Laine 2005, 188-189.)

Perheessä opitut sosiaaliset normit vaikuttavat yksilön muiden sosiaalisten verkostojen syntyyn ja yksilön toimimiseen verkostoissa. Bronfenbrenner (1961) suoritti laajan nuorten vastuuntoa ja käyttäytymistä koskevan tutkimuksen heidän lähtökohtien, eli perheessä omaksuttujen arvojen, sekä käsityksien pohjalta. Tutkimuksessa Bronfen-

brenner analysoi 400 oppilaan ja heidän perheen tuloksia lomakkeella tehdyn kyselutuloksien perusteella. Tutkimus osoitti kiintymyksen ja itsetunnon tukemisen lapsen kasvuaikana olevan avainasemassa vastuuntunnon ja käyttäytymisen kehittymisen kannalta. Bronfenbrennerin (1961) mukaan vanhemmat keräävät lapsen kasvuaikana “emotionaalista pääomaa”, josta vanhemmillä on mahdollisuus ammentaa lapsen suhteen toivottunlaista käyttäytymistä. Tyttöjen ja poikien välillä näyttäisi tutkimuksen mukaan olevan eroja kurin ja kiintymyksen suhteen kasvuaikana. Tyttöillä liiallinen kuri on Bronfenbrennerin (1961) mukaan haitallista, samalla kun pojilla liian vähäinen kuri on tutkimuksen valossa haitallista. Emotionaalinen tuki on poikien ja tyttöjen kohdalla yhtä tärkeässä asemassa. Emotionaalinen tuki ja kiintymys edesauttaa sosiaalistumista, sekä myöhemmässä elämänvaiheessa valmiutta kohdata haasteellisia tilanteita. (Bronfenbrenner 1961; 1981, 58-71.)

Bronfenbrennerin (1961) tutkimus on luonut pohjaa useille vastaavaa ilmiötä tutkineille tutkimuksille. Pohjoismaisten lasten välisiä eroja tutkinut Irmeli Järventie (2003, 157-165) johti vuonna 2002 hanketta ”Inequal Childhood: a Comparative Study of Children’s Life Changes and Well-being in the Nordic Welfare States” yhdessä Norjan ja Ruotsin yhteistyökumppaneitten kanssa. Tutkimus osoitti 925 oppilaasta vain puolen voivan hyvin ja kuudestoistaosan voivan erittäin huonosti. Hyvinvoinnin osalta erot Ruotsin, Suomen ja Norjan välillä olivat massiiviset, sillä ruotsalaisista oppilaista enemmistö voi tutkimustiedon valossa hyvin, mutta enemmistö suomalaisista ja norjalaiset voivat huonosti. Suomalaiset lapset profiloituivat tutkimuksessa sosiaalisiksi, koulutusorientoituneiksi ja rakastetuiksi, mutta samalla lapset kokevat alemmuudentunnetta suhteessa muihin lapsiin, sekä lapset kokivat olevansa vastuussa useista kielteisistä asioista heidän elämässään. Suomalaislapset Järventien tutkimuksen pohjalta kokevat olevansa tärkeitä ja rakastettuja, mutta samalla kokevat syyllisyydentunteita. Lasten kohdalla vuorovaikutus ja vuorovaikutuksen seuraukset käyttäytymiseen kulkee lasta kohti systeemissä ja samalla lapsesta pois päin. Ympäristö antaa kulttuuristen ja taloudellisten resurssien lisäksi yksilölle myös palautetta tämän toiminnasta. Erilaiset palautteet voivat parantaa tai vaikuttavat kielteisesti esimerkiksi itsetuntoon tai käyttäytymiseen.

Yhteiskunnallisella tasolla on lukuisia kollektiivisesti hyväksytyjä normeja ja yksilöihin liitettäviä asioita, jotka vaikuttavat yksilön sosiaaliseen asemaan yhteiskunnassa. Nuoren kohdalla normien rikkominen voi tarkoittaa nuoren leimaamista kyseenalaiseksi yksilöksi, jolloin vaarana on nuoren käyttäytymisen muuttaminen leiman mukaiseen

suuntaan ja esimerkiksi alakulttuureihin liitettävien ominaisuuksien omaksumista. (Aho & Vehviläinen 1997, 112-113.) Alakulttuurit tarkoittavat vallitsevien kulttuurien alaryhmiä, joissa on yhtäläisyyttä vallitsevan kulttuurin kanssa, mutta eroavat valtakulttuurista esimerkiksi normiston perusteella. Alakulttuurit yhteneväisyydestä huolimatta ovat huomattavassa alisteisessa asemassa vallitsevaan kulttuuriin nähden. Alakulttuureita tarkasteltaessa on törmätty alakulttuurin rooliin yksilön elämänvaiheessa olevan esimerkiksi ristiriitaiseen tilanteeseen vaikuttamisessa. Esimerkiksi 1950-luvulla Suomessa vaikuttanut laaja alakulttuuri ”lättähattukulttuuri” herätti kohua pääasiassa ollessaan ensimmäisiä selkeästi nähtävissä olevia alakulttuureita. Lättähattukulttuurissa keskiössä oli pukeutumisen avulla korostaa nuoruuden ja aikuisuuden välistä rajamaastoa. Lättähattut pukeutuivat nuorekkaasti, mutta yhdistivät pukeutumiseen aikuisuuteen liittyviä pukeutumiselementtejä, sekä liittämällä alakulttuurin yhdeksi päätehtäväksi hauskanpidon. Lättähattukulttuuri nousi suosioon sotien jälkeisenä aikana, sekä samoihin aikoihin nuorisokulttuurin kasvamisen kanssa. Lättähattujen agendana oli selkeästi kulttuurisen nuoruuden puolesta puhuminen. Lättähattut herättivät paheksuntaa, mutta pyrkivät puhtaasti puolustamaan oikeuttaan olla nuori, samalla kun nuoruuden elämänvaiheeseen on jo liittynyt aikuisuuden elementtejä. (Lähteenmaa 1991, 259-260.)

Yhteiskunnalliset normit ja normien vaikutukset yksilön asemaan, sekä mahdolliseen leimautumiseen pohjautuvat yleisesti hyväksytyihin tehtäviin, sekä yksilötasolla tapahtuvaan kehittymiseen. Yksilöllä on ikään katsoen erilaisia ”päätehtäviä”, joista palkkatyö ja kulutuksen piiriin kuuluminen nostetaan keskeisimmiksi erityisesti varhaisaikuisuudessa. Tästä näkökulmasta katsottuna nuoren päätehtävä yhteiskunnassa on koulutautua ja ammatillisen pätevyyden myötä päästä palkkatyön piiriin tulevaisuudessa. Koulutuksen ulkopuolella nuoreen kohdistetaan ennakkoluuloja, sillä kouluttautumisen katsotaan olevan osa nuoren elämänhallintaa. (Hyväri 2001, 20.)

Hyvinvointikyselyssä nousi esiin erityisesti mikrosysteemin toimivuuteen ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavia muuttujia, jotka jaoin ystävyysuhteiksi, sukulaissuhteiksi, sekä yksinäisyydeksi. Jokaisessa kategoriassa on kutakin sosiaalista elementtiä ja suhteita määrittäviä tekijöitä, kuten ystävien määrä ja minkälainen kokemus vastaajalla on yksinäisyydestä. Tarkastelen mikrotason sosiaalisia suhteita ja sosiaalisen tuen määrää, sekä laatua ystävyysuhteiden, sukulaissuhteiden, sekä yksinäisyyden kokemuksien kautta.

Taulukko 2. Mikrotason sosiaalisten suhteiden muuttujat ja taustamuuttujat

Mikrotaso	Ystävyysuhde	Sukulaissuhde	Yksinäisyys
Ikäluokitus	Ystävien määrä	Suhde vanhempiin	Kokemus yksinäisyydestä
Päätoiminen tekeminen	Ystävien tärkeys	Suhde sisaruksiin	Suhtautuminen yksin olemiseen
Sukupuoli	Joku johon tukeutua	Suhde muihin sukulaisiin	
	Minuun on helppo tukeutua	Parisuhde	

Yksilön ”päätehtävä” on hyvinvointikyselyssä ja aineiston analyysissä edustettuna päätoimisen tekemisen kautta. Eri ikäryhmittäin päätehtävät ovat erilaisia erityisesti yhteiskunnallisesta näkökulmasta, mikä edellyttää analysoinnissa ikäryhmien nostamisen muuttujaksi. Sukupuolinäkökulma on perusteltua erityisesti Bronfenbrennerin (1961) tutkimuksen valossa, jonka mukaan sukupuolittaiset erot ovat havaittavissa. Mikrotason sosiaalisten suhteiden tarkastelu on subjektiivisiin kokemuksiin perustuvaa. Subjektii- visten kokemusten tarkastelu edellyttää operationalisointia, jossa tarkasteltava ilmiö tuodaan empiiriselle tasolle. Esimerkiksi ystävyysuhteiden laadun tarkastelu on subjektiivinen ilmiö, joka edellyttää kokemuksen analysoinnissa konkreettisen seikan lisäksi erilaisia huomioitavia kokemuksia, jotka yhdessä muodostavat vastaajan kokemuksen ystävyysuhteensa laadusta. Konkreettinen kysymys on ystävien määrä, ja muut kokonaisuuden muodostavat kysymykset ovat ”ystävien tärkeys”, ”kokemus jostakin henkilöstä, johon voi tukeutua”, sekä näkemys vastaajan omasta asemasta toisen henkilön tukeutumisen suhteen.

4.3 Nuori mesotasolla

Toiseksi suurin systeemi on mesosysteemi, joka tarkoittaa esimerkiksi koulua tai työpaikkaa, jossa nuori on osallisena. Mesosysteemi edellyttää toistuvaa vuorovaikutusta mikrosysteemin kanssa, jota Chetkow-Yanoov (1992, 5-17) nimittää horisontaaliseksi vuorovaikutukseksi. Horisontaalinen vuorovaikutus tarkoittaa vuorovaikutuksen ja in-

formaation vapaata liikkumista systeemien välillä. Chetkow-Yanoovin mukaan yksilön osallistuminen mesosysteemiin ei ole sosialisointia edellytys, mutta yksilön hyvinvoinnin kannalta on keskeistä yksilön tietoisuus mahdollisuuksistaan osallistua ja vaikuttaa systeemin toimintaan.

Mesosysteemi ei tarkoita tiettyä systeemiä tai edellytä systeemiltä tarkkoja ominaisuuksia. Mesosysteemi määrittyy Bronfenbrennerin (1979, 209) mukaan sen perusteella, mitä useimmassa sosiaalisessa ympäristössä kehittyvä yksilö on osallisena ja kuinka usein. Bronfenbrenner on määrittänyt mesosysteemin rakentumiseen neljään tyypilliseen muotoon. Ensimmäinen, yleisin muoto on monitasoinen osallistuminen (multisetting participation), jossa yksilö on säännöllisesti osallisena kahteen eri sosiaaliseen ympäristöön, kuten lapsen kohdalla esimerkiksi kotiympäristöön ja päivähoitoon. Terminä Bronfenbrenner on käyttänyt toisesta systeemistä toiseen siirtymisestä ”ekologinen transiitio” (ecological transition). Toisena mesosysteemin rakentumisen edellytyksenä on epäsuora yhteys (indirect linkage), jossa yksilö on osallisena useaan systeemiin aktiivisen osallistumisen puuttumisesta huolimatta. Epäsuora yhteys on mahdollista välittävän linkin kautta, joka toimii välikätenä yksilön ja systeemin välillä. Kolmannessa muodossa yksilön ei ole välttämätöntä nähdä kasvotusten, vaan yhteys systeemien välillä on olemassa esimerkiksi puhelinkeskustelujen tai sosiaalisen median käyttämisen välityksellä. Kommunikointi ei ole välttämätöntä tapahtua molemminpuolisesti, vaan yhteys on mahdollista muodostaa myös siinä tapauksessa, mikäli se olisi vain yksipuolista. Neljännessä mesosysteemin muodossa käytetään kommunikaation muotoja, sillä yhteys systeemien välillä muodostuu tiedon siirtämisen välityksellä. Bronfenbrennerin mukaan tietoa systeemistä toiseen ja mesosysteemin rakentuminen on mahdollista myös kirjaston kirjojen välityksellä.

1970-luvulla Suomessa uudistettiin koulutusta muista Pohjoismaista poikkeavalla tavalla, jonka seurauksena lukio- ja ammatillinen koulutautuminen erotettiin toisistaan. Lukion yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen ei nähty sopivan yhteen. Ruotsissa ja Norjassa koulutuksen lähtökohdaksi on yhtäläisen opetuksen tarjoamisesta kaikille ammatillisesta suuntautumisesta huolimatta. Yhtäläisen koulutuksen ja opetussuunnitelman tarjoamisella katsotaan olevan nuorille etua omanlaisen koulutusurien valitsemisessa myöhemmässä elämänvaiheessa, sillä sivistävää koulutusta ja ammatillista koulutusta ei katsota toisiaan poissulkevana vaihtoehtona. (Volanen 1991, 225-226.)

Vuonna 2009 peruskoulutuksen päättäneistä nuorista 8,6 % nuorista jätti hakeutumatta jatko-opintoihin. (Tilastokeskus 2012). Tilastollisesti suurin osa nuorista hakeutuu jatko-opintoihin ja eivät näin ollen jää peruskoulutuksen varaan. Suomessa koulutusta pidetään itseisarvona, mutta arvostuksesta huolimatta koulutukseen liitetään pakotteita ja velvoitteita. Velvoitteet koskevat erityisesti 18-24-vuotiaita ilman ammatillista koulutusta olevia nuoria, jotka hakevat työttömyyskorvausta. Nuorten tekemät valinnat koulutusuran suhteen jättävät varaa eri tulkinnoille. Nuoren valintoja tulkittaessa nuoren oletetaan tekevän koulutusuraansa koskevat päätökset erityistä harkintaa käyttäen, punniten valinnan mahdollisuudet ja seuraukset. Tulkinnoissa voidaan ohittaa ja tulkita nuoren omaa rationaalista päätöksentekokykyä puutteellisesti. Rationaalisen valinnan teorian mukaan toimijat pyrkivät löytämään selitykset eri valinnoille, sekä päätöksille. Rationaalisen valinnan teorian mukaan toimijat pyrkivät maksimoimaan saatavat hyödyt ja saavuttamaan mahdollisimman pienet haitat. Päätöksissä voidaan hahmottaa päämäärärationaalinen ja arvorationaalinen toiminta. Päämäärärationaalinen toiminta ohjaa valinnoissa omien mielenkiintojen ja valinnoista saatavien hyötyjen puntaroitu lopputulos. Päämäärärationaalissa toiminnassa omia mielenkiintoja peilataan esimerkiksi koulutuksesta saataviin mahdollisiin hyötyihin. Mikäli hyödyt jäävät epäselviksi, koulutukseen jätetään mahdollisesti hakematta. Arvorationaalissa toiminnassa päätöksiä ja valintoja ohjaa saatavien hyötyjen sijaan oma maailmankatsomus ja arvomaailma. Koulutuksesta saatavat hyödyt voivat jäädä minimiin, mutta koulutukseen hakeminen koetaan arvomaailman ja maailmankatsomuksen kannalta erittäin tärkeäksi. (Coleman & Fararo 1992, 10-12.)

Koulutustarjonta on kasvanut vuosien varrella, mikä asettaa nuoret suurten valintojen eteen koulutuspaikkaa valitessaan. Vaihtoehtojen suuri määrä luo osaltaan valintoihin liittyviä vaikeuksia, joka aiheuttaa epävarmuutta nuorissa. Koulutuksen keskeyttämisen yleistymisen on merkki siitä, kuinka vaikeita nuoren elämää koskevat valinnat todellisuudessa ovat. Yleisimmin nuoret saavat ohjausta peruskoulutasolla opinto-ohjaajalta, mutta pääpaino ammatinvalinnassa on oma mielenkiinto tiettyä alaa kohtaan. Nuorilta kuitenkin puuttuu usein työkokemus, ja mielenkiinto alaa kohtaan pohjautuu lähinnä mielikuviin alan sisällöstä. (Kivekäs 2001, 83–88.)

Koulutuksen keskeyttäminen ei jokaisessa tapauksessa näyttäyty kielteisessä valossa, sillä koulutuksen keskeyttäminen voi olla ratkaisevassa osassa toiveammatin valinnassa eri oppilaitoksiin pyrittäessä. Nuorten kouluttautuminen on yhteiskunnallisesti huomattavasti parempi ratkaisu kuin koulutuksen keskeyttämisestä mahdollisesti aiheutuvat

hyvinvointiin vaikuttavien seurausten hoitaminen esimerkiksi mielenterveyspalveluiden puolella. (Kivekäs 2001, 83–88.)

Nuorista puhuttaessa keskustelussa nousee esille käsitys passiivisesta ja aktiivisesta nuoresta. Nuorten kohdalla puhuttaessa aktiivisista tai passiivista nuorista tulee huomioida aktiivisuuden tai passiivisuuden väliaikainen luonne, eikä omaksua ajatusta aktiivisuuden tai passiivisuuden pysyvyydestä. Eri kokemukset ja mahdolliset epäonnistumiset vaikuttavat nuoren käsitykseen itsestään ja mahdollisuuksistaan. Heikko menestyminen voi johtaa nuoren kohdalla epäonnistumisen pelkoon, joka vaikuttaa nuoren toimintaan ratkaisevasti. Sakari Aholan ja Loretta Gallin (2010, 135) tekemän tutkimuksen mukaan syrjäytymisvaarassa olleet nuoret kertoivat haastattelujen yhteydessä kokeneensa epäonnistumisen tunteita keskimääräistä useammin kuin muut nuoret. Kyseisillä nuorilla ei ollut pitempiä tavoitteita, vaan nuoret kuvailivat kulkeutuneensa tilanteesta toiseen kuin ajelehtimalla. Nuoret kokivat, etteivät olleet vastuussa elämäntilanteestaan jossa parhailaan elivät, vaan ajautuneensa tilanteeseensa siihen itse vaikuttamatta.

Koulutus olennaisesti jakaa yksilöitä eri asemiin työmarkkinoilla, sekä pitkälle koulutautuneille yksilöille katsotaan kuuluvan enemmän taloudellista hyötyä ja hyödykkeitä kuin vähemmän kouluttautuneille yksilöille. Tutkintotodistus toimii työmarkkinoilla arvostaan huolimatta ainoastaan välineenä, sillä työmarkkinoille sijoituessa yksilön ominaisuudet, kuten sukupuoli, ikä ja persoonallisuus vaikuttavat paljon vaakakupissa. Tutkinnot ovat osittain riskipääomaa, koska tutkinnot eivät takaa sijoittumista työmarkkinoille. Koulutusjärjestelmän yhtenä tehtävänä on sivistää ja edistää yksilöiden luovaa, sekä teoreettista ajattelua, mutta laajemmalla tasolla koulutus luokittelee yksilöitä, sekä osaltaan sijoittaa yksilöt työmarkkinoille eri portaille. Lasten kouluttautumisen korrelointia lasten vanhempien koulutuksen kanssa on tutkittu laajasti vuonna 1995. Sosioekonomiseen taustaan nojaavassa tutkimuksessa havaittiin selkeästi myös sukupuolten väliset erot, sillä tutkimuksen mukaan pojat jättäytyvät peruskoulutuksen varaan huomattavasti useammin kuin tytöt. Esimerkiksi ylemmissä toimihenkilöammateissa toimivien vanhempien lapsista tytöistä 5 prosenttiyksikköä 20-24-vuotiaiden luokasta oli vailla ammatillista koulutusta, samalla kun samasta ikäjakaumasta ja asemasta poikia oli 8 prosenttiyksikköä. (Martikainen, 1995; Silvennoinen 2002, 49-50)

4.4 Nuori ja makrotaso

Laajin systeemi on makrosysteemi, joka tarkoittaa ympäröivää kulttuuria, joka käsittää kaikki systeemit, joissa yksilö on osallisena. Jokaisella yhteiskunnalla on erilaiset makrosysteemin piirteet, koska makrosysteemi käsittää poliittiset ja kulttuuriset yhteiskuntarakenteet. Chetkow-Yanoovin (1992) mukaan makrosysteemi lukeutuu yksilölle etäisiin systeemeihin, sillä yksilöille mikro- sekä mesotason systeemeissä tapahtuva vuorovaikutus ovat yksilöön keskeisimmin vaikuttavia systeemeitä. Makrosysteemin vaikutukset toimivat välineellisesti ja Chetkow-Yanoovin mukaan makrosysteemin tasolla tapahtuvat asiat vaikuttavat suorasti erityisesti niihin yksilöihin, jotka ovat tietoisia tason vaihteluista, sekä ovat kiinnostuneita niistä.

Suomessa nuorisopolitiikka vuodesta 1970 vuoteen 1990 toimi yhtenä politiikan puoleena, mutta 1990-luvulta lähtien nuorisopolitiikka on ottanut suunnan toimivampaa verkostorakennetta. Verkostorakenne on edistänyt nuorisopolitiikan kehittämistä ja luonut siltoja eri sosiaalialan sektoreille. (Paakkunainen & Suurpää 2011, 20-21.) Hallinnollisella tasolla tavoitteena on kehittää nuorisopolitiikkaa erityisesti tutkimustiedon valossa. Esimerkiksi lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma (2012-2015) pyrki selvittämään kattavasti elinoloja, sekä kehittämiskohteita.

Nuorisotyöttömyys ilmiönä on hyvin problemaattinen. Suomen ja Ruotsin välillä tehty vertailu työmarkkinoiden kehityksen suhteen vuosien 2006-2013 välisenä aikana on osoittanut Suomen nuorisotyöttömyyden viimeisen kymmenen vuoden aikavälillä nousseen menneiden kahden vuoden välillä merkittävästi. Ruotsissa nuorisotyöttömyyteen on pyritty vaikuttamaan työtakuun (job guarantee) avulla, joka ei nuorisotyöttömyyttä kuvaavan tilaston mukaan ole vaikuttanut merkittävästi kehitykseen. Ruotsin ja Suomen välillä oleva merkittävä ero on nuorisotyöttömyyden kasvun erot, sillä Suomessa nuorisotyöttömyyden kasvu on hidastunut merkittävästi, mutta Ruotsissa tilanteen parantuminen ja työllisyyden nostaminen vaikuttaa miltei pysähtyneen. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2013.) Suomessa maaliskuussa 2006 voimaan astunut uuden nuorisolain tavoitteena on nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen, sekä käyttöön otettiin yhteiskuntatakuu eli nuorisotakuu. Opetusministeriön luotsaaman yhteiskuntatakuun avulla vuoden 2013 alusta lähtien on pyritty ehkäisemään erityisesti työttömyyden pitkittymistä sekä työttömyyteen liittyvää syrjäytymiskehitystä. Yhteiskuntatakuu velvoittaa paikalliset toimijat järjestämään työttömälle nuorelle työharjoittelupaikan tai muuta työllistymistä edis-

tävää toimintaa kolmen kuukauden sisällä työttömyysjakson alkamisen jälkeen. Yhteiskuntatakuu-kokeilu luotsattiin ensimmäisen kerran vuonna 1981, jolloin 29 kuntaa velvoitettiin järjestämään alle 25-vuotialle työttömille nuorille opiskelupaikka tai työpaikka. Yhteiskuntatakuu vakinaistettiin vuonna 1984 valtakunnallisesti. (Tarvainen 2007, 21; OKM 2012.)

Nuoren jäädessä vailla opiskelupaikkaa sulkeutuu samalla mahdollisuus päästä osaksi opintoetuuksia. Tällöin nuoren taloudellinen selviytyminen on vaakalaudalla, koska esimerkiksi työmarkkinatuen myöntäminen nuorille aikuisille on erityisen tarkasti säännelty. Oikeus passiiviseen, eli ilman aktiivitoimintaa sisältävään työmarkkinatukeen on oikeus ainoastaan 18 vuotta täyttäneillä jo ammatillisesti kouluttautuneilla. Alle 18-vuotiailta edellytetään työmarkkinatuen saamisen ehdoksi hakeutumisveloitteen täyttämistä, eli keväällä tapahtuvassa yhteishaussa vähintään kolmeen eri oppilaitokseen hakemista. Opinto-oikeuden saatuaan johonkin oppilaitokseen, nuoren on aloitettava opinnot ja jatkettava opintoja ilman keskeyttämistä, jotta oikeus työmarkkinatukeen on voimassa. Oppilaitokseen hakeminen nojaa vuonna 1996 voimaanastuneeseen hakeutumisveloitteeseen, joka tunnetaan myös nimellä ”pakkohakulaki”. Rajoitusten astuesssa voimaan 1990-luvun puolessavälissä, vaihtoehtoja työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistumiseen lisättiin runsaasti. Lakimuutokset ovat herättäneet kritiikkiä, sillä opiskelupaikkaan hakeutuminen työmarkkinatuen saamisen ehdoksi luo hukkakoulutusta. Nuori hakee koulutukseen, mutta koulutuksen aloittamisesta voi seurata koulutuksen keskeytymisiä, sekä opiskelupaikan viemistä motivoituneimmilta nuorilta. Vuonna 2009 laadittiin 19 000 työmarkkinatuen saamiseen liittyvää kielteistä päätöstä. Oikeus työmarkkinatukeen palautuu 5 kuukauden työssäolon, aikuiskoulutuksen, työkokeilun tai työelämävalmennuksen osallistumisen jälkeen ja mikäli hakee jatko-opintoihin määrityllä tavalla. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011, 9-10.)

Nuoriin kohdistuvat integroimiskeinot ja työvoimapolitiikka tähtäävät kouluttautumiseen ja pidempänä tähtäimenä työvoimapolitiikan tavoitteena on varmistaa työmarkkinoiden toimivuus ja jatkuvuus. Työvoimapolitiikan keinoin pyritään vaikuttamaan työmarkkinoihin mahdollisimman suotuisalla tavalla, eli puuttamalla yhteiskunnallisten muutosten lieveilmiönä tapahtuviin rakenteellisiin ongelmiin. Työvoimapolitiikassa keskiössä 1900-luvun puolenväliin saakka oli taata mahdollisimman suuri työvoiman määrä markkinoilla. 1950-luvun jälkeen nuoret nousivat työvoimapolitiikassa aiempaa enemmän esille, jonka jälkeen nuoret on huomioitu työvoimapolitiikassa erityisesti kou-

luttautumisen näkökulmasta. Esimerkiksi työvoimapula on seurausta taloudellisesta noususuhdanteesta, jolloin työvoimapolitiikka pyrkii lisäämään työvoiman saatavuutta markkinoilla lyhentämällä koulutusta tai lisäämällä työharjoittelujaksoja koulutuksen aikana. (Silvennoinen 2002, 79-82.)

Työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin osallistuminen on lisännyt ammatilliseen koulutukseen osallistumista, mutta on samalla nostanut esiin ammatinvalinnan ongelmia, sekä koulutuksen keskeyttämisii. Oletusta tukee nuorten hakeutuminen alalle, johon varmmimmin pääsee. Tällöin nuori muuttaa vaatimuksiaan koskien koulutuspaikkaa ja ammatillista pätevyitymistä myöhemmässä elämässään, koska kokee opiskelun ainoaksi vaihtoehdoksi. Koulutukselta ei vaadita suuria, koska nuoren elämää koskettavat merkittävästi koulutuspaikkaa valittaessa erinäiset taloudelliset pakotteet. Opiskelu on taloudellisesti kannattavampaa, mikäli nuori ei halua osallistua työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Nuori kiinnittyy siis opiskelupaikkaan, mutta ammatinvalintaprosessi on vielä edessäpäin, mikäli senhetkinen opiskelupaikka ei ole mieleinen. Koulutuspaikkojen on pidettävä opetusta käynnissä, vaikka oppilasmäärä olisikin vajaa. Tällöin koulule aiheutuu taloudellista menetystä. (Kivekäs 2001, 22.)

5. Osallisuus ja hyvinvointi

5.1 Osallisuuden ulottuvuudet

Osallisuuden käsite ja merkitys erityisesti nuoren kohdalla kiteytyy aikuisen ja nuoren välisessä vuorovaikutuksessa. Osallisuus palveluissa ja yhteiskunnallisissa toimenpiteissä edellyttää palveluiden ja päätöksien yhteistä toteuttamista, eikä sitä vastoin aikuisen tuottamaa, valmista palvelua nuorelle, jolloin nuori on passiivisessa asemassa. Osallisuuden korostamisessa ja tavoitteellisena toimintana nuori nousee päätöksentekoprosessissa subjektiksi, ja on aktiivisena osapuolena. Osallisuus käsitteenä tarkoittaa subjektiivista asennetta ja kokemusta omien asioiden, päätöksien tekemisestä, sekä päättämisestä. Osallisuus on tärkeää inhimillisyyden, sekä voimavaroja kasvattavana osana. Osallisuus ei aina ole täysin vastavuoroista, sillä osallisuuden täydellinen toteutuminen edellyttää molempien osapuolten yhteneväistä tavoitetta parhaan lopputuloksen aikaansaamiseksi. Osallisuus edellyttää tavoitteiden ja käsityksen avaamiseksi toimivaa vuorovaikutusta. (Vesikansa 2002 ,11-13.)

Osallisuutta on turvattu lainsäädännössä. (Vesikansa 2002, 11-13.) Yksilön osallisuuden mahdollisuutta ja raameja voi tarkastella perus- ja ihmisoikeudellisista näkökulmista. Perustuslaissa on eritelty omat vapausoikeudet, jotka koskevat yksilön kohdalla vapautta koskien uskontoa, mielipidettä, sanavapautta ja esimerkiksi vaali- ja osallistumisvapautta. Yksilötasolla osallisuuteen ja tämän vapauteen vaikuttaa merkittävästi yhteiskunnan toimenpiteet, sekä mahdolliset laiminlyönnit yksilön kohdalla. Suomen perustuslain 6§ on yleinen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskeva säännös, jonka takana on mahdollisuuksien tasa-arvo. Mahdollisuuksien tasa-arvo pitää sisällään yksilöiden tasa-vertaisen mahdollisuuden edetä elämässä omien kykyjen ja taipumusten mukaisesti. Tavoitteena on eriarvoisuuden poistaminen, jota voidaan kutsua myös positiiviseksi erityiskohteluksi. Positiivisessa erityiskohtelussa heikommassa asemassa oleville, esimerkiksi taloudellisen aseman puolesta, pyritään takaamaan yhtäläiset mahdollisuudet ja asema kuin valtaväestöllä. (Arajärvi 2009, 2.) Yksilöllä on vahva itsemääräämisoikeus koskien omia päätöksiään ja esimerkiksi sosiaalihuollon palveluiden suhteen. Perustana itsemääräämisoikeudelle on perusoikeuksien lisäksi säädetty laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), jonka mukaan asiakkaalla on oikeus olla

mukana häntä koskevien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa Itsemääräämisoikeus tarkoittaa näin ollen yksilön oikeutta valita asemansa ja on oikeutettu jättäytymään koulutuksen ulkopuolelle oppivelvollisuuden täytettyään. Yksilö toimii tällöin aktiivisena toimijana valintojensa kautta, eikä kyseessä ole yhteiskunnan aktiivinen yksilön poissulkeminen.

Yksilön osallisuuden tai sen puuttumisen keskiössä on työmarkkinoille osallistuminen tai aktiivinen hakeutuminen. Voimakas taustalla oleva näkökulma on Euroopan neuvoston ja Yhdistyneiden Kansakuntien työperustaisten valtioiden keskeinen osa sopimuskäytäntöjen laatijoina. Esimerkiksi Euroopan Unionin perusoikeuskirja on sisällöltään työperustainen. Perustuslain 18.2§ mukaan yhteiskunnan julkisen vallan on pyrittävä takaamaan jokaiselle kansalaiselle oikeus työhön. Välttämätön huolenpito ja positiivinen erityiskohtelu heikommassa asemassa olevista lukeutuvat julkisen vallan tehtäviin, mutta onko julkisen vallan keinoina taloudellisen turvaamisen lisäksi muita näkökulmia aseman parantamiseen? Huolenpito on säännelty Perustuslain 19§: n mukaan välttämättömänä toimeentulona ja huolenpitona, joka voi tarkoittaa taloudellisen turvaamisen lisäksi esimerkiksi sosiaalisten suhteiden puuttumisen seurauksiin vaikuttamisena. Välttämätön toimeentulo käsittää yleensä oikeuden toimeentulotukeen. Toimeentulotukea voidaan joka tapauksessa alentaa 20 % tai 40%, mikäli toimeentulotuen saaja ei ole aktiivinen koulutuspaikan tai työpaikan saamiseksi. Toimeentulotuen alentaminen ei joka tapauksessa saa vaarantaa taloudellista selviämistä tai muutoinkaan olla kohtuutonta (1997/1412.) Kaikista toimeentulotukea saaneista henkilöistä 18-29-vuotiaita nuoria oli vuonna 2011 yhteensä 27,4 % (Arajärvi 2009, 1-20; THL 2012).

Nuorten, eli alle 29-vuotiaiden asemasta ja osallisuudesta on säädelty nuorisolain (2006/72) 8§ nuorten aktiivisen aseman suhteen. Lain mukaan nuorta on kuultava ja tälle on annettava mahdollisuus osallistua paikallisen nuorisotyön kehittämiseen ja esimerkiksi politiikkaan. Politiikkaan osallistumista on käsitelty myös kuntalain 27§ (1995/ 365). Oulun kaupungissa nuorten osallisuuden parantamiseen on pyritty vastamaan nuorten osallisuusryhmien perustamisen avulla. Osallisuusryhmiä on yhteensä 10 kappaletta, jotka on muodostettu kaupunginosittain. Osallisuusryhmien toiminta perustuu lasten ja nuorten äänen kuulemisen, sekä mielipiteiden kartoittamiseen. Oulussa toimii osallisuusryhmien lisäksi Oulun Nuorten Edustajisto (ONE), joka koostuu 15-19-vuotiaista nuorista, jotka on valittu edustajistoon nuorisovaalien kautta.

5.2 Hyvinvoinnin osa-alueet

Hyvinvointi on subjektiivinen kokemus, sillä yksilöiden erot oman hyvinvointinsa määrittelyssä ja kokemuksesta vaihtelevat merkittävästi. Hyvinvointia pyritään mittaamaan objektiivisin keinoin käyttämällä hyvinvointia mittaavia indikaattoreita. Perustarpeet ovat elämän välttämättömiä asioita kuvaavia, kuten elannon hankkimista mittaavia. Perustarpeita, sekä niiden täyttymistä voi kuvata tulojen ja terveydenhuollon keinoin. Periaatteena perustarpeiden mittaamisessa on käsitys hyvinvoinnista keskeisten, kuten ruuan tarpeiden tyydyttämisellä. Onnellisuus ja hyvinvointi eivät edusta samaa asiaa. Onnellisuus on subjektiivinen kokemus, sillä onnellisuus riippuu yksilön kokemuksesta. Hyvinvointi on objektiivisempi, sillä elintason arvioimisessa hyvinvoinnin osalta on käytettävissä resurssiperustaisia näkökulmia, mutta onnellisuuden kannalta mittaamisessa keskiössä ovat yksilön tunteet ja kokemukset. (Allardt 1976, 21, 33).

Tarveperusta hyvinvoinnin mittaamisessa on haastavaa tarpeiden monimuotoisuuden vuoksi. Siitä huolimatta tarpeiden määrittämisen kautta esimerkiksi poliittisissa ohjelmissa on ennalta määrätty, jolloin tarpeilla nähdään olevan tietty tavoite. Tarpeita ei voida määritellä tarkasti, sillä tarpeiden tyydyttämisen kautta yksilöt pyrkivät kohti arvoihin perustuvaa tavoitettaan. Tiettyjen tarpeiden tyydyttäminen edistää yksilön pääsyä kohti muita tavoitteita, kuten esimerkiksi kouluttautunut yksilö voi suunnata toimintaansa kouluttautumisen sijaan työuran rakentamiseen. Tarpeet voidaan jakaa kolmeen perusluokkaan: elintaso (having), yhteisyyssuhteet (loving), sekä itsensä toteuttamista kuvaaviin (being) luokkiin. Pääluokat sisältävät useita osatekijöitä. Elintasoperusluokassa osatekijät ilmaisevat jokaisen yksilön tarvitsemia resursseja, kuten elintarvikkeita, asunto, sekä taloudelliset resurssit. Elintasoon perustuvat arvot ovat hyvinvoinnin mittaamisen kannalta erittäin keskeisiä, sillä mikäli yksilön kohdalla tietyt tarpeet, kuten asunnon saaminen ei täyty, asunnottomuus vaikuttaa laajalti yksilön käyttäytymiseen. Nuorten asumisesta on haastavaa saada luotettavaa tilastotietoa, sillä toisinaan nuoret eivät asu vakituisesti osoitteessa, jonka he ovat ilmoittaneet vakituiseksi asuinpaikakseen. (Pakkanen 1991, 197-200). ARA:n selvityksen (1/2013) mukaan asunnottomien määrä on kasvanut tasaisesti erityisesti pääkaupunkiseudulla, ja nuorista alle 25-vuotiaista asunnottomien määrä on kasvanut valtakunnallisesti 640 henkilöllä, joista Helsingissä 530 henkilöllä.

Yhteisyyssuhteiden tarve perustuu oletukseen yksilön kokemukseen sosiaalisten suhteiden välttämättömyydestä, sekä hyväksynnän ja rakkauden tarpeesta. Ideaalitulanteessa yhteisyyssuhteet eli sosiaalisissa suhteissa tai esimerkiksi parsisuhteessa yhteisyys toimii vastavuoroisesti, sekä on tasapainossa. Tasapainollisuudella tarkoitetaan yksilön saavan ja samalla antavan läheisyyttä, sekä huolenpitoa suhteessaan vastavuoroisesti. Yksilön kohdalla itsensä toteuttamisen muotojen variaatiot ovat laajat ja samalla niiden määrittäminen ja mittaaminen ovat erittäin haasteellisia. Tilanteessa, jossa yksilöllä ei ole mahdollisuutta ilmaista itseään, yksilö voi vieraantua individualismistaan. Vieraantumista voi ajatella vastakohtana itsensä ilmaisulle. Yksilöille itsensä ilmaiseminen on vaikeaa erityisesti tilanteessa, jossa yksilön ihmisarvo ja yksilölliset ominaisuudet eivät ole relevantteja esimerkiksi työelämässä, jossa yksilöä pidetään osana koneistoa. Osana koneistoa ollessaan yksilön arvo on kuin koneen osa: koneen osa on vaihdettavissa ja tätä kautta helposti korvattavissa. Toisin kuin työelämässä, yksilön korvaamattomuus on esillä sosiaalisissa suhteissa, sillä yksilön persoonalliset ominaisuudet ja yksilölliset ilmaisukeinot ovat sosiaalisissa suhteissa vuorovaikutuksen ja kiintymyksen keskiössä. Itsensä toteuttamisen muotojen osatekijöiksi voi lukea kuuluvaksi 1) yksilön persoona 2) yksilön arvo eli samalla statusarvo 3) yksilön mahdollisuudet ilmentää itseään ja persoonallisia ominaisuuksiaan esimerkiksi harrastusten muodossa, sekä 4) poliittinen vaikutusmahdollisuus. Hyvinvointia kartoittavat osatekijät eivät kerro yksipuolista kuvaa hyvinvoinnista, vaan pitävät sisällään erilaisia tapahtumia, jotka vaihtelevat voimakkuutensa suhteen. Yksilöiden hyvinvointia mitattaessa on huomioitava mittaamisen osittainen sattumanvaraisuus ja olosuhteiden vaikutus. Laajat hyvinvointia koskevat tutkimukset ja mittaukset edellyttävät tiettyjen muuttujien valitsemista, jotka eivät kerro koko totuutta (Allardt 1976; Ojanen 2009.)

Suomalaisten hyvinvointia tutkineen Markku Ojasen (2009, 25) suorittamassa tutkimuksessa oli osallisena 2 876 henkilö 18 ja 64 ikävuoden väliltä. Ojasen tutkimuksesta ilmeni suomalaisten kokevan yksinäisyyttä, häpeää ja syyllisyyttä, sekä ahdistusta. Ojasen tutkimuksessa vastaajien kokeman ahdistuksen kasvaneen tasaisesti, sillä nuorista 18-24-vuotiaasta ahdistuksesta ilmoitti kärsivän 5 % vastaajista, mutta 55-65-vuotiaista peräti 17 %. Pahoinvointia lisääviksi tekijöiksi Ojanen on määritellyt kolme erilaista yläkäsitettä: epäoikeudenmukaisuus, vieraantuminen, sekä autoritaarinen valta. Epäoikeudenmukaisuus kuvaa käsitteenä esimerkiksi eriarvoisuuden kokemuksia. Vieraantu-

minen juontaa yksilön elämänmuutoksiin, sekä elämänmuutoksiin liittyviin kielteisiin kokemuksiin. Esimerkiksi vääryyttä kokiessaan yksilö voi kielteisen kokemuksen seurauksena vieraantua elämännhallinnastaan. Autoritaarinen valta ja vallankäyttö ovat läsnä yksilöiden elämässä virastoissa, sekä esimerkiksi työpaikalla. Autoritaarinen vallankäyttö aiheuttaa pahoinvointia, mikäli valta rajoittaa yksilön oikeuksia liiaksi ja pyrkii alistamaan yksilöä kyseenalaisin keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen ”Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020” hyvinvoinnin kartoittamisessa ja kasvattamisessa on selkeästi keskitytty kolmeen pääteemaan, jotka sisältävät osatekijöitä. Ensimmäisenä teemana on hyvinvoinnin vahvan perustan tukeminen, jossa hyvinvointia pyritään edistämään suomalaisten terveyttä ja työurien kestoa. Toisena teemana on hyvinvoinnin takaaminen kaikille yksilöille. Kolmantena teemana on elinympäristön turvallisuuden, ja terveyden parantaminen. Ensimmäinen teema viittaa perustarpeisiin, eli taloudellisen toimeentulon turvaamiseen, joka on nähtävissä työurien keston kasvattamisella, sekä terveyden teeman kautta. Ohjelmassa edetään perustarpeiden takaamisen ja turvaamisen kautta sosiaalisuuteen, ja tätä kautta laajempaan hyvinvointia edistäviin areenoihin. Ohjelmassa pääpaino on työelämässä, vahvoissa peruspalveluissa sekä hyvinvointivaltion taloudellisessa tasapainossa. Ohjelman keskeinen sisältö liittyy työurien parantamiseen terveysongelmien ehkäisyyn, sekä työkyvyn tasaisen ylläpidon muodossa. Tavoitteena vuoteen 2020 mennessä on vähentää terveys- ja tuloeroja kansalaisten välillä, sekä parantaa tasa-arvoa. Ohjelman toimeenpanossa tosin ei ole linjattu kuinka tasa-arvokysymys, sekä eroja saataisiin tasattua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Taulukko 3. Hyvinvoinnin määrittämiseen käytettävät muuttujat

<p>Kokemus onnellisuudesta</p> <p>Tyytyväisyys elämään</p> <p>Päämäärien tavoittelu</p> <p>Tulevaisuuden näkeminen</p> <p>Arvostus ympärillä olevien ihmisten keskuudessa</p> <p>Luottamus ihmisiin</p>	<p>Epäonnistumisen tunteet</p> <p>Masentuneisuus</p> <p>Väsymys</p> <p>Unettomuus</p> <p>Elämänhaluttomuuden tunteet</p> <p>Yleinen terveys</p>	<p>Tupakointi/nuuskan käyttö</p> <p>Alkoholinkäyttö</p> <p>Huumeiden käyttö</p> <p>Lääkkeidenkäyttö päihety mistarkoitukseen</p>
---	---	--

Hyvinvointikyselyssä asenneväittämillä (kysymykset 35-36) pyritään selvittämään vastaajien kokemuksia onnellisuuteen, tyytyväisyyteen ja tulevaisuusorientoitumiseen. Tyytyväisyyden ja tulevaisuuden näkemisen lisäksi kyselyssä on nostettu esille luottamus muihin ihmisiin. Hyvinvointia tarkastelen analysoimalla asenneväittämien vastauksien jakautumista päätoimiluokissa, ikäryhmissä sekä sukupuolittain. Hyvinvoinnin tarkasteluun nostan myös päihteidenkäytön yleisyyden ja vastaajan kokemukset päihteidenkäytön mahdolliseen ongelmallisuuteen ja ongelmattomuuteen. Asenneväittämissä hyvinvointia kartoitetaan subjektiivisen kokemuksen lisäksi konkreettisesti mitattavilla asioilla, kuten kuinka usein vastaaja käyttää päihteitä. Tavoitteenani tutkimuksessani hahmotan Oulun seudun nuorten hyvinvoinnissa olevat eroavaisuudet eri ryhmien välillä. Jakautumista vertailen hahmottelemalla riskiryhmän, sekä ryhmät, joissa vastauksien perusteella voidaan hyvin ja vastavuoroisesti ryhmä, jossa hyvinvoinnissa vastauksiin nähden on puutteita.

6 Sosiaaliset suhteet

6.1 Ystävyysuhde, sukulaissuhde, yksinäisyys ja parisuhde

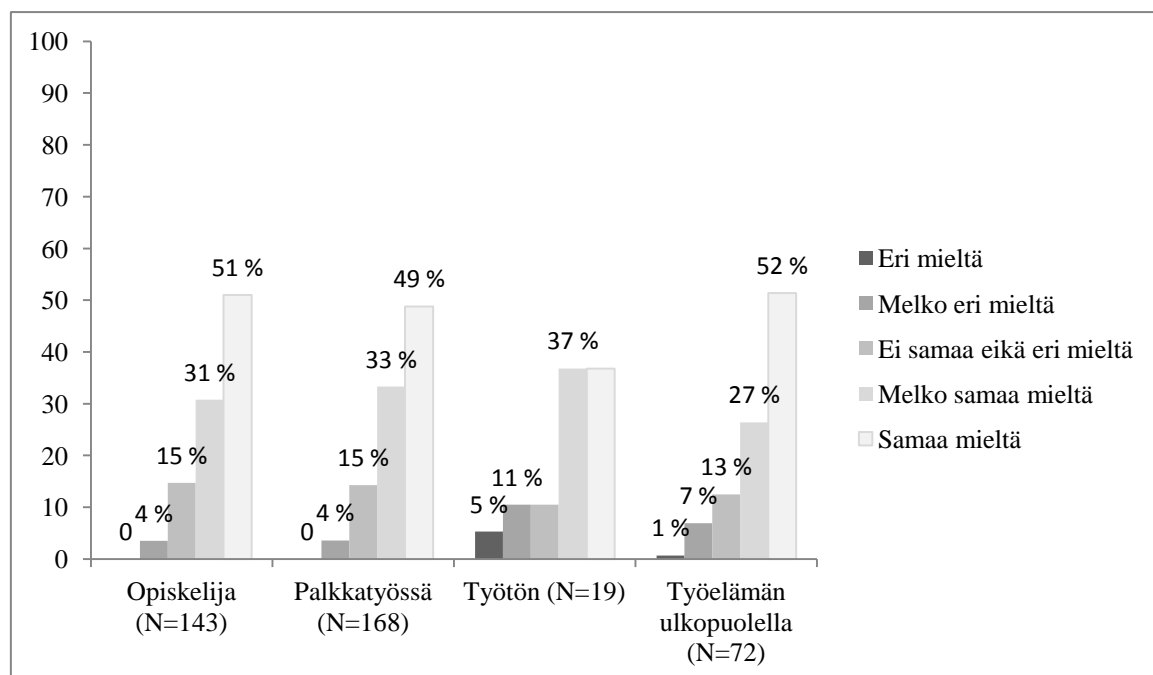
Hyvinvointikyselyssä sosiaalisia suhteita ja sosiaalista tukea on lähestytty asenneväittämillä (kysymys 39). Kysymykset sosiaalisista suhteista käsittävät yksinäisyyden kokemukset, ystävät, sukulaissuhteet, sekä perhesuhteet. Yksinäisyyden kokemuksia voi lähestyä eri tavoilla, samoin kuin yksinäisyydestä on hyvin eri käsityksiä. Laajempänä ilmiönä yksinäisyys on yksilön ja tätä ympäröivän yhteisön välisten suhteiden loppusumma. Yksilö voi vahvasti yhteisöön kuuluessaan tuntea myös yksinäisyyttä, sillä yhä useammin yksilön tulee individualismin hengessä turvautua omiin päätöksiin ja vastamaan päätöksensä seurauksista. Yhteisörakenteet ja niiden merkitys on muuttunut merkittävästi ja samalla yksilön ja yhteisön vuorovaikutus, sekä suhteet ovat saaneet uusia erilaisia muotoja. Yksinäisyys liitetään kielteisiin asioihin yksilön elämässä. (Saari 2009.) Yhtenä syynä yksinäisyyden negatiiviselle kaiulle on yksinäisyyden miltei suora vaikutus yksilön fyysiseen terveyteen. Esimerkiksi Markku T.Hyypän (29-35,2002) laajan tutkimuksen mukaan suomenruotsalaisen väestön pitkäikäisyys ja fyysinen terveys eivät ole taloudellisten tai geneettisten tekijöiden summa, vaan perustuu suurelta osin suomenruotsalaisten yhteisöllisyyteen ja sosiaalisuuteen. Yksinasuminen on lisääntynyt Suomessa. Tilastokeskuksen (2013) mukaan yksinasuvien talouksien määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 17 000 kappaleella, joka tarkoittaa valtakunnallisesti kaikista talouksista yhteensä 74 prosenttiyksikköä, mikä sisältää 1-2 henkilön taloudet. Oulun Seudun hyvinvointikyselyyn vastanneista yksin asuvia nuoria aikuisia oli yhteensä 16,2 % kaikista vastaajista. Seutukunnittain yksin asuvia eniten vastaajista oli Oulun alueella yhteensä 60 vastaajalla. Tyrnävä erottui seutukuntien joukosta vanhempien kanssa asuminen yleisyyden vuoksi. Tyrnävällä asuvista vastaajista 11 henkilöä ilmoitti asuvansa vielä vanhempiansa kanssa, 3 yksin, sekä 12 ilmoitti asuvansa puolisonsa ja lasten kanssa.

Sukulaisuussuhteita ja ystävyyttä, sekä sosiaalista tukea käsittävistä asenneväittämistä muodostin kolme eri summamuuttujaa, jotka nimesin ystävyysuhteiksi ja sukulaisuussuhteiksi, sekä yksinäisyydeksi. Summamuuttujien muodostamisessa käytin faktoriana-

lyysin avulla saatavaa muuttujien keskinäistä korrelaatiota kuvaavaa taulukkoa ja faktoriipisteitä.

Ystävyysuhteita käsittäviksi asenneväittämiksi yhdistin väittämät ”ystävät ovat minulle tärkeitä”, ”minulla on riittävästi ystäviä”, ”minuun on helppo tukeutua”, sekä ”minulla on henkilö/henkilöitä, joihin tukeutua”. Sukulaissuhteita kuvaavat asenneväittämät ovat ”suhteeni vanhempiini ovat läheiset”, ”suhteeni sisaruksiini ovat läheiset”, sekä ”suhteeni muihin sukulaisiin ovat läheiset”. Yksinäisyyttä kuvaava summamuuttuja sisältää asenneväittämät ”pidän yksin olemisesta”, sekä ”tunnen olevani yksinäinen”.

Ystävyysuhteiden laatu

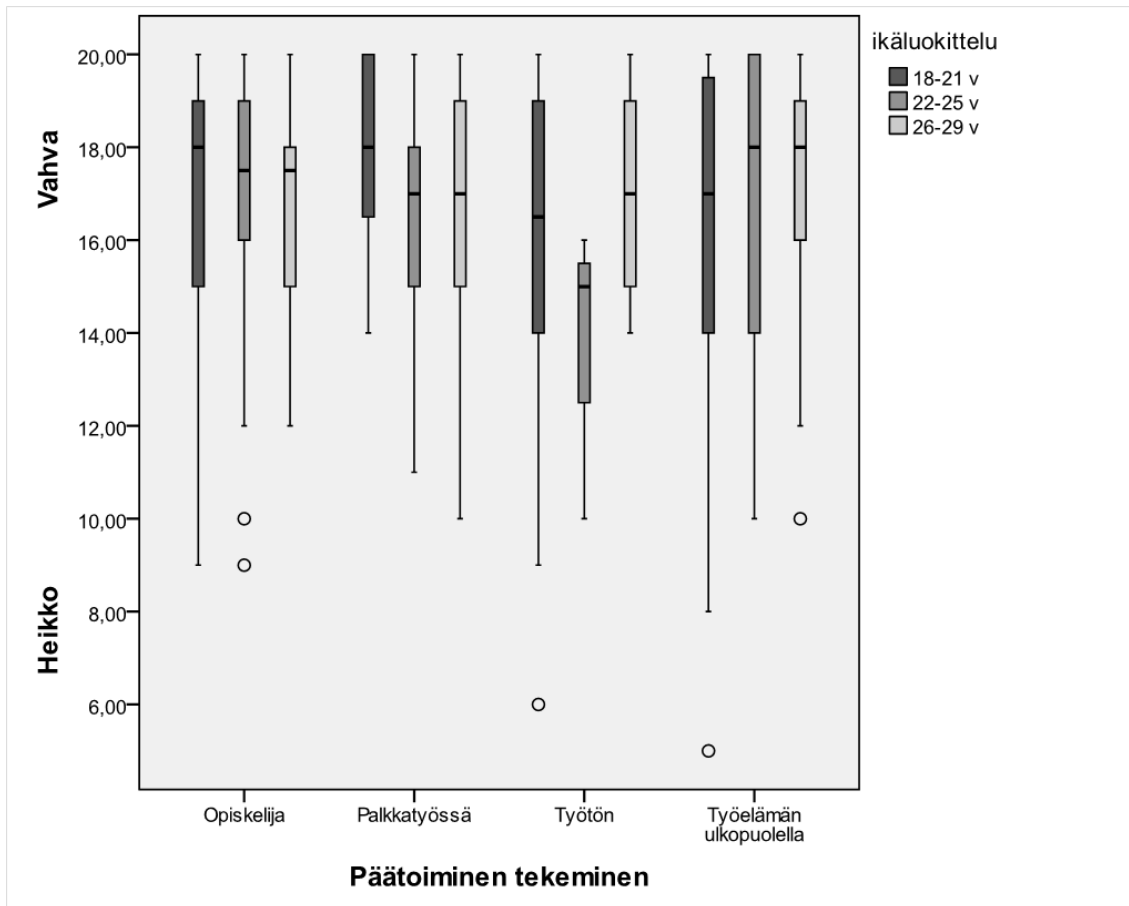
Kuvio 4. Päätoimisen tekemisen ja suhtautuminen ystävyysuhteiden laatuun prosentuaalisesti kuvattuna (N=402, puuttuva tieto 11).

Kuviossa on havainnoitu päätoimisen tekemisen ja ystävyysuhteiden kokemusten välistä suhdetta. Kuviossa on havaittavissa selkeä ero palkkatyön piirissä olevien, opiskelevien vastaajien, työttömien, sekä työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden ystävyysuhteiden kokemusten suhteen. Jakauma muiden päätoimiryhmien kesken on erilainen kuin työttömällä vastaajilla, sillä muilla ryhmillä enemmistö vastaajista on samaa

mieltä ystävyysuhteidensa hyvän laadun suhteen. Palkkatyön piirissä olevista vastaajista ”samaa mieltä” ilmoitti olevan 49 %, opiskelijoista 51 %, työttömistä 37 %, sekä työelämän ulkopuolisista 52 %. Ystävyysuhteisiinsa tyytyväisin päätoimisen tekemisen perusteella jaotelluista ryhmistä on selkeästi työelämän ulkopuolella olevien vastaajien ryhmä. Kokemus heikosta ystävyysuhteesta väittämien ”eri mieltä” ja ”melko eri mieltä” valintojen perusteella on jakaantunut suhteellisen tasaisesti kaikkien päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien kesken.

Ystävyysuhteet ovat merkittävässä osassa nuoren aikuisen elämässä itsetunnon ja henkisen hyvinvoinnin edistämisen kannalta, mutta ystävyysuhteiden laatu tai määrä ei ole yhteydessä nuoren kouluttautumiseen tai yleisesti työelämässä etenemisessä. Ystävyysuhteet edesauttavat nuoren elämässä niin sanottua ”sosiaalista statusta”, sekä lisäksi ystävyysuhteiden perusteella rakentuneet ryhmät opettavat nuorelle merkittävässä asemassa myöhemmässä elämänvaiheessa olevia vuorovaikutustaitoja. Ystävyysuhteissa nuorelle avautuu mahdollisuus oppia vuorovaikutuksen lisäksi tärkeitä vastavuoroisuustaitoja, jotka ovat merkittävässä asemassa esimerkiksi parisuhteessa tai työelämässä. Myöhemmässä elämänvaiheessa ajankohtaiseksi tulevat ystävyysuhteista saadut opit edistävät myös sopeutumista eri elämäntilanteissa. Kouluikäisenä esimerkiksi kouluasteelta toiselle siirtyminen ja sopeutuminen helpottuvat, mikäli ystävyysuhteista on saatavilla sosiaalista tukea. (Salmivalli 2005,35-42.)

Ystävyysuuhde sisältää vastavuoroista, läheistä perheen ulkopuolelle muodostunutta suhdetta. Ystävyysuuhdetta voi myös kuvailla kahden ihmisen välillä olevana sosiaalisena siteenä, josta kumpuaa myönteisiä tunteita. Ystävyysuhteessa avainasemassa on vastavuoroisuus, joka tarkoittaa kykyä ottaa huomioon toisen tarpeet ja tunteet. Vastaajista 5 % ilmoitti olevansa eri mieltä ystävien riittävästä määrästä, mutta selkeästi Oulun seudun nuoret kokevat ystävyysuhteensa pääsääntöisesti hyväksi, sillä ystävyysuhteiden hyvästä laadusta samaa mieltä kaikista vastaajista ilmoitti olevan 41 %. Kuviossa nähtävissä olevat suhteellisen suuretkin erot vastaajaryhmien välillä selittyy osaltaan integroitumisen perusteella. Opiskelijoilla on mahdollisuus solmia sosiaalisia suhteita koulutuspaikan avulla, sekä palkkatyön piirissä olevilla työyhteisö tuo sosiaalista pääomaa. Seuraavassa boxplot-kuviossa on kuvattuna ystävyysuhteiden laadun kokemusten hajonta ikäluokittain ja päätoimiluokittain.

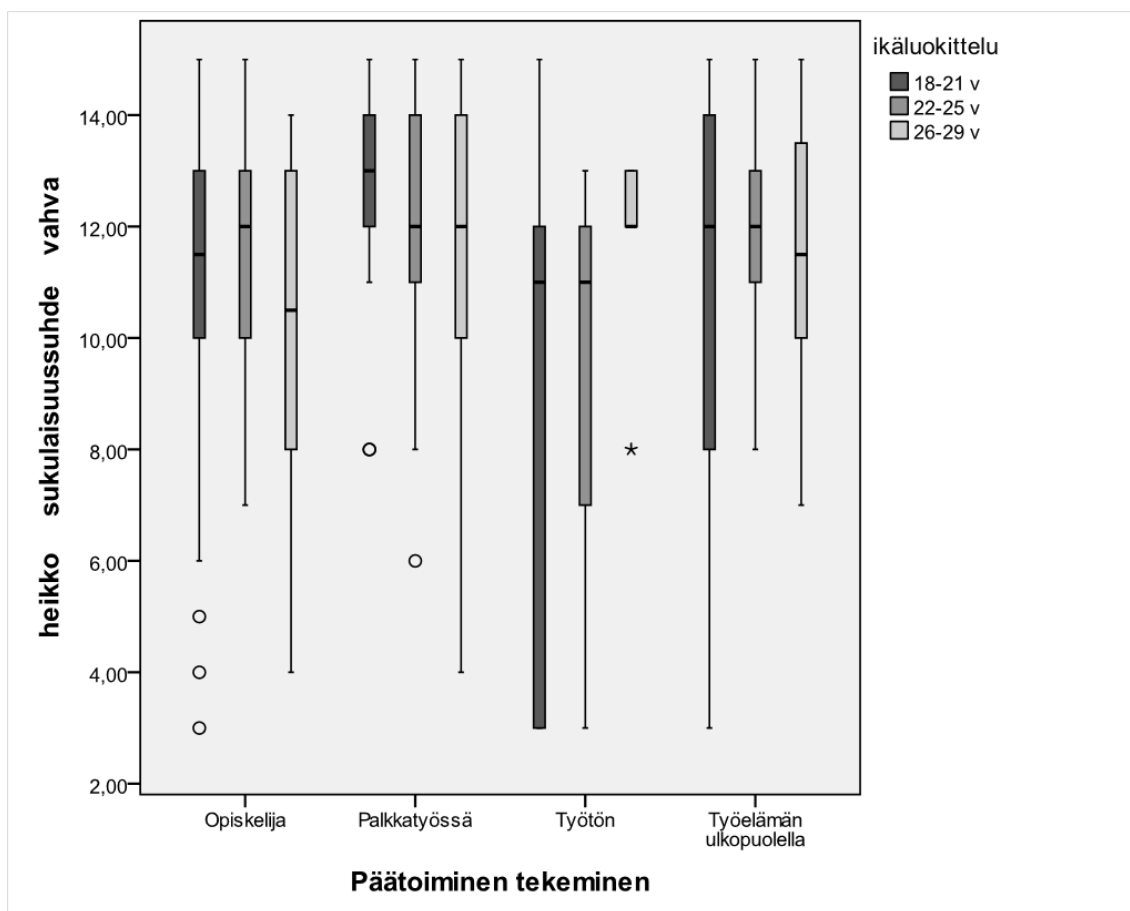
Kuvio 5. Päätoimisen tekemisen, ikäluokittaisen jaotteen ja ystävyys-tunteiden keskinäinen hajonta. (N=402-416, puuttuva tieto 11).

Kuviosta on selkeästi nähtävissä työttömien vastaajien voimakas hajonta suhteessa muihin päätoimisen tekemisen perusteella jaettaviin luokkiin. Oheisessa laatikkojankuviossa on nähtävissä vastausluokkien pienimmät ja suurimmat arvot, mediaanit sekä kvartiilit. Kuviossa mediaanit sijoittuvat vahvan ja heikon ystävyys-suhteen välille, jolloin vastaajat ovat keskimääräisesti eniten ilmoittaneet olevansa melko samaa mieltä tai ei samaa, eikä eri mieltä. Työelämän ulkopuolella olevista erityisesti 18-21-vuotiaiden vastaajaryhmässä on havaittavissa heikko ystävyys-suhte, koska vastaajaryhmässä on pienin arvo. Keskiarvoisesti 22-25-vuotiaista työttömistä vastaajista kokee ystävyys-suhteidensa laadun heikoksi. Vahvin tunne ystävyystä on vanhimman vastaajaryhmän eli 26-29-vuotiaiden palkkatyössä olevien keskuudessa. Sukupuolittain tarkasteltuna naiset kokevat miehiä enemmän ystävyys-suhteidensa laadun hyväksi. Miehistä 41 % koki olevansa samaa mieltä ystävyys-suhteen hyvän laadun suhteen ja 0,60 % ilmoitti olevan

eri mieltä. Naisista enemmistö, 56 % koki ystävyysuhteiden laadun hyväksi ja heikoksi 0,80 %.

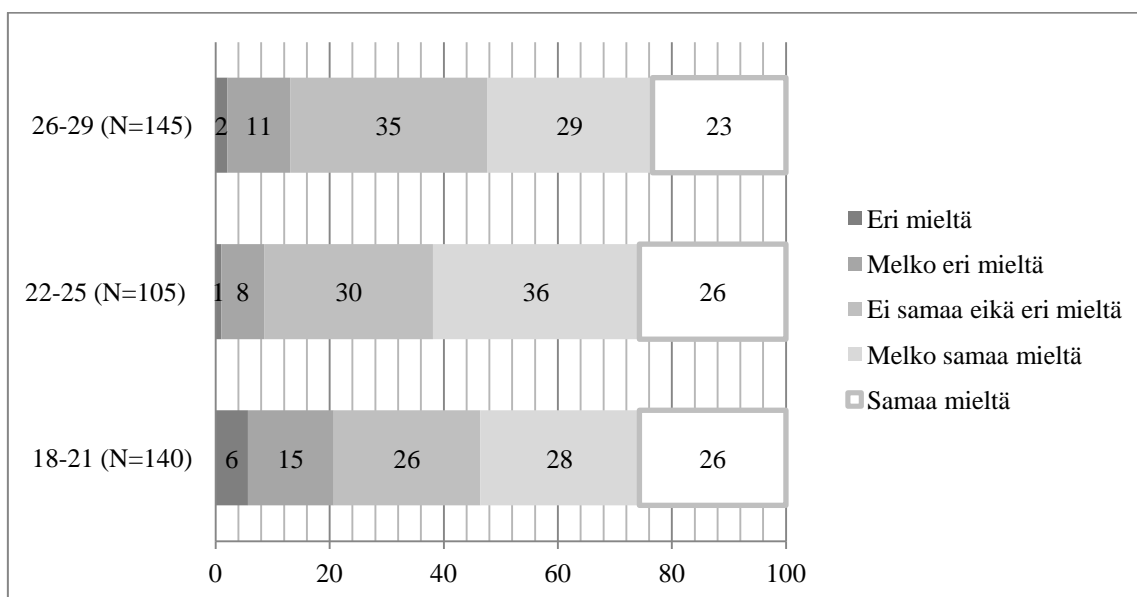
Sosiaalisissa suhteissa yksilöillä on vahvat odotukset ja sosiaaliset tarpeet, joihin vaikuttavat yksilön käsitys itsestä, roolit ja satus suhteissa. Yksilön sosiaalista käyttäytymistä ja omaa käsitystä itsestä muokkaa ympäristöstä saatava palaute. Yksilön kokiessa ystävyysuhteidensa oleva heikko, yksilö asettuu heikkoon asemaan arjessa selviytymisen ja oman sosiaalisen kehittymisen kannalta. Varhaisemmassa iässä solmitut ystävyysuhteet luovat pohjaa myöhemmällä iällä luotaviin suhteisiin. Ystävyys kehittyy iän kanssa tämän lähestymistavan valossa tasolta toiselle ja ystävyys saa uusia syvyyksiä iän tuoman yksilöllisen kehityksen kanssa. (Laine 2005, 159-161.)

Sukulaissuhde

Kuvio 6. Päätoimisen tekemisen, ikäluokittelun ja kokemus sukulaissuhteista (N=399-402, puuttuva tieto 18).

Sukulaissuhteita kuvaan asenneväittämien ”suhteeni vanhempiini on läheiset”, ”suhteeni sisaruksiin ovat läheiset” ja ”suhteeni muihin sukulaisiin ovat läheiset” mukaan. Ikäryhmittäisen jaottelun ja päätoimisen tekemisen välisten ryhmien erot ovat huomattavia. Erityisesti ikäryhmistä nuorimmat vastaajat käsittävä ryhmä erottuu heikoksi koetun sukulaissuhteen kautta. Ryhmistä 18-21-vuotiaista työttömistä koostuva vastaajaryhmä kokee sukulaissuhteensa olevan heikko. Työttömistä kaikista vastaajista 23 % pitää sukulaissuhteitaan heikkoina, eli vastaajat kokevat suhteen vanhempiin, sisaruksiin ja muihin sukulaisiin olevan suhteellisen huono verrattuna muihin vastaajaryhmiin. Opiskelijoista 3 %, palkkatyössä olevista 2 %, ja työelämän ulkopuolella olevista 3 % pitää sukulaissuhteitaan heikkona. Palkkatyön piirissä olevista vastaajista 31 % ilmoitti olevansa ”samaa mieltä”, opiskelijoista 20 %, työttömistä 12 % ja työelämän ulkopuolella olevista 26 %. Tyytyväisin ryhmä sukulaissuhteisiinsa löytyy palkkatyön piirissä olevista.

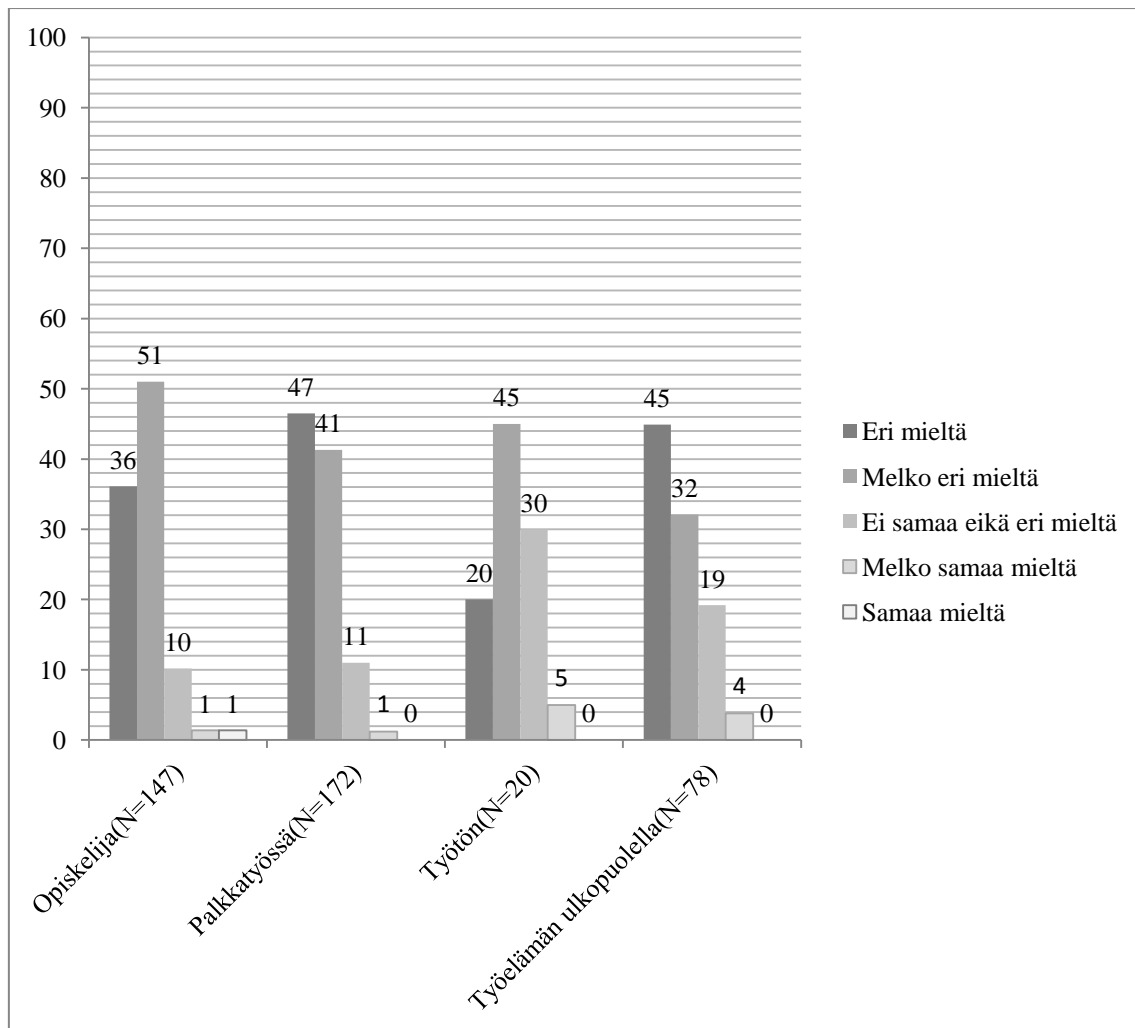
Kuvio 7. Sukulaissuhde ja ikäjakauma prosentuaalisesti kuvattuna (N=399-402, puuttuva tieto 18).

Sukulaissuhteen ja ikäryhmien välisten erojen tarkempi tarkastelu osoittaa 18-21-vuotiaiden ryhmän olevan eniten edustettuna sukulaissuhteen heikon kokemuksen asenneväittämien päässä. 18-21-vuotiaista peräti 6 % oli eri mieltä sukulaissuhteensa hyvästä laadusta. Suhteitaan suhteellisen heikkona sukulaisiin pitävistä vastaajista 15 % ilmoitti olevansa ”melko eri mieltä” läheisistä väleistään sukulaisiinsa. Suurin osa 18-21-vuotiaista oli vastaushetkellä ”melko samaa mieltä” kokemuksestaan sukulaissuhteiden-

sa läheisyydestä ja hyvistä väleistään (28 %). Nuorimmassa ikäryhmässä jakauma vastaajien välillä kulkee heikon ja vahvan kokemuksen välillä, jolloin osa nuorimmista vastaajista pitää suhteitaan hyvänä ja osa heikkona. 22-25-vuotiaista vastaajista nuorimman vastaajaryhmän lailla oli ”melko samaa mieltä” 36 % vastaajista. 26-29-vuotiaista suurin osa, 50 vastaajaa (35 %) ilmoitti olevansa ”ei samaa eikä eri mieltä”, eli kokee sukulaissuhteidensa olevan läheisen ja etäisen välimaastossa. Vanhimmassa ikäryhmässä oli vähiten sukulaissuhteiden laatua hyvänä pitäviä vastaajia muihin ikäryhmiin nähden. 26-29-vuotiaista 24 % oli samaa mieltä asenneväittämiensä kanssa. Miesten ja naisten väliset erot sukulaissuhteen laadun suhteen ovat pieniä. Miehistä sukulaissuhteensa laadun koki hyväksi 26 % ja heikoksi 3 %. Naisista laadun koki hyväksi 25 % ja heikoksi 3 %.

Suku ja perhe ovat lyhyesti määriteltynä sosiaalinen ryhmittymä, jota yhdistää yhteinen elintila ja talous, sekä mahdollisen jälkikasvun kasvattaminen. (Broude 1994,101). Määritelmä tiivistää nykyisen yhteiskunnallisen ilmapiirin vaikutukset ja perhesuhteiden määrittämisen muun kuin biologisen taustan perusteella. Perhemuotoja on runsaasti, ja perherakenteita koskevaan keskusteluun on aiheellista nostaa perinteisen ydinperheen rinnalle sosiaalisesti rakentuneen perheen käsite. Suomalainen perhe ja suku ovat eläneet pitkään murroskautta, jonka muodostumiseen ja muuttumiseen ovat vaikuttaneet yhteiskunnalliset muutokset suhteellisen lyhyessä ajassa. Perhe- ja sukulaissuhteiden muuttuminen eivät eri ilmenemismuodoista huolimatta ole kuitenkaan muuttuneet perusteellisesti. Brouden (mt) määritelmän mukaisesti perhe- ja sukurakenteet ovat sosiokulttuuristen vaikutusten alaisuudessa, mutta ovat edelleen erittäin merkittävässä asemassa esimerkiksi nuoren elämässä koulutusmahdollisuuksien punnitsemisen taustalla. Ystävyysuhteet vaikuttavat nuoren elämään, mutta perhe ja suku ovat todistettavasti avainasemassa koulutusvaihtoehtojen harkitsemisessa. (Forsberg & Nätkin 2003, 7-15, 16.)

Yksinäisyys

Kuvio 8. Päätoiminen tekeminen ja yksinäisyyden kokemukset prosentuaalisesti kuvattuna (N=417, puuttuva tieto 9).

Yksinäisyyden kokemukset yhdistin asenneväittämistä ”pidän yksin olemisesta”, sekä ”tunnen olevani yksinäinen”. Kuviosta on havaittavissa selkeitä eroja eri päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välillä. Opiskelijoista selkeä enemmistö, 51 %, ilmoitti olevansa ”melko eri mieltä” eli opiskelijoista osa kokee yksinäisyyden tunteita jossain muodossa. Jakauma yksinäisyyden kokemusten ja kokemattomuuden välillä opiskelijoiden keskuudessa on suhteellisen suuri, sillä vastaajista 36 % ilmoitti olevansa ”eri mieltä”. Palkkatyön piirissä olevista yksinäisyyden kokemukset ovat eri tavalla jakautuneet kuin opiskelijoiden keskuudessa, sillä valtaosa palkkatyön piirissä olevista ei koe yksinäisyyden tunteita, eli on ”eri mieltä” asenneväittämien kanssa. Palkkatyön piirissä olevista 41 % vastaajaa ilmoitti olevansa ”melko eri mieltä”, jolloin

ero ääripäähän on ainoastaan 9 vastaajan verran. Työttömien vastaajien keskuudessa jakauma on suhteellisen tasainen. Työttömistä vastaajista 4 ilmoitti, ettei koe yksinäisyyden tunteita, 9 ilmoitti kokevansa jonkun asteisia yksinäisyyden tunteita, sekä 6 vastasi, että paikantuu yksinäisyyden kokemisen ja kokemattomuuden välimaastoon. Työelämän ulkopuolella olevista vastaajista valtaosa ilmoitti, ettei koe yksinäisyyden tunteita, tai kokevansa jonkun asteista yksinäisyyttä. Miehistä yksinäisyyden kokemusten suhteen eri mieltä vastaajista oli 47 % ja samaa mieltä 2 %. Naisista eri mieltä oli 39 % ja samaa mieltä 2 %.

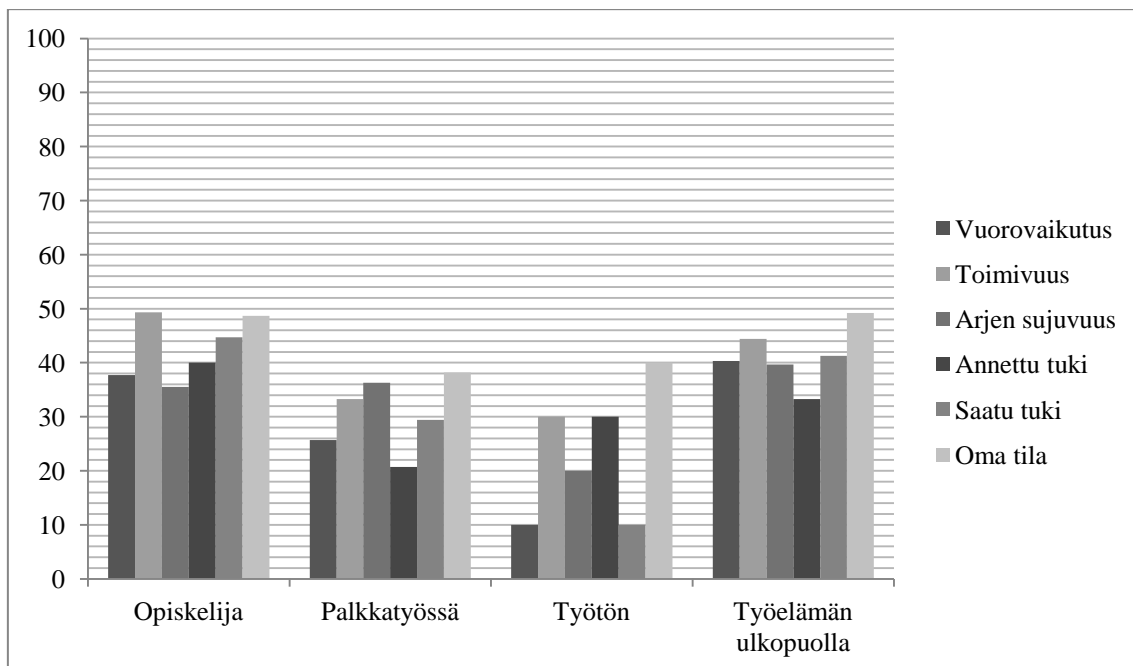
Yksinäisyyden kokemukset ikäluokittain osoittaa nuorimman ikäryhmän kokevan yksinäisyyden tunteita voimakkaammin muihin ikäryhmiin nähden. 18-21-vuotiaista 39 % vastasi olevansa eri mieltä asenneväättämiin, samalla kun 22-25-vuotiaista vastaavaa ilmoitti 45 % ja 26-29-vuotiaista 43 %. Vanhemmissa ikäryhmissä samaa mieltä olevia vastaajia ei ollut yhtään, mutta nuorimmassa 2 % vastasi kokevansa asenneväättämien mukaista yksinäisyyttä.

Yksinäisyys on todistettavasti hyvinvointivaje. Yksinäisyydellä on todistettavasti terveyteen viidellä eri tasolla vaikuttava yhteys. Ensimmäisellä tasolla yksinäisyys vaikuttaa oman terveyden laiminlyömiseen sosiaalisten suhteiden puuttumisen seurauksena. Terveyden laiminlyöntiin vaikuttaa pitkälti sosiaalisten suhteiden puuttumisen seurauksena vähentynyt sosiaalisen kontrollin taso. Kontrollin ollessa vähäistä, yksilöllä on suurempi riski tehdä terveydelleen haitallisia valintoja. Toisella tasolla yksinäisyys vaikuttaa stressitekijöihin. Stressitekijät vahvistuvat sosiaalisten suhteiden puuttumisen vuoksi, koska yksinäisillä on enemmän jännitteitä ja ristiriitoja sosiaaliin yksilöihin verrattuna. Yksinäiset eivät koe esimerkiksi ansiotyössään palkitsevuutta, vaan kokevat usein turhautumisen tunteita. Kolmannella tasolla yksinäisyys on vahvasti liitettävissä arjen asioissa selviytymiseen. Arjen asioissa selviytymiseen vaikuttaa pitkälti yksilöiden tapa reagoida ja kokea mahdolliset vastoinkäymiset. Yksinäiset yksilöt esimerkiksi reagoivat passiivisemmin myönteisiin ja kielteisiin asioihin kuin sosiaaliset yksilöt. Neljännellä tasolla yksinäisyys on paikannettavissa fysiologisiin seikkoihin. Yksinäisillä on selkeästi enemmän stressihormonia kehossaan, joka vaikuttaa esimerkiksi verenpaineeseen ja mielentilaan kielteisellä tavalla. Viidentenä tasona ovat univaikeudet. Kaikkien tasojen vaikutukset heikentävät unenlaatua ja yksinäisillä unen vähäisyys, sekä heikko laatu vaikuttavat terveyteen. (Saari 2009, 45.)

Fysiologisten seurauksien lisäksi yksinäisyys vaikuttaa kognitiivisella tasolla voimakkaasti. Yksinäiset kokevat sosiaalisia yksilöitä useammin minäkuvansa olevan negatiivinen, kärsivänsä puutteellisista sosiaalisista taidoista ja käytöshäiriöistä, sekä olevansa heikosti menestynyt työ- ja kouluelämässä. Minäkäsitykseen yksinäisyys vaikuttaa kun sosiaalisten suhteiden kentällä oma käsitys minuudesta ja persoonasta on ristiriidassa reaalin kanssa. Eli minäkuva ajautuu kriisiin kun omat käsitykset ja kuvitelmat eivät toimi sosiaalisissa suhteissa toivotulla tavalla. (Laine 2005, 169-170)

Ystävyysuhteiden puuttumista on tarkasteltu ystävyysuhteista saatavien hyötyjen näkökulmasta enemmän kuin varsinaisen ystävien puuttumisen ilmiön kannalta. Systemaattisesti yksinäisyys heikentää yksilön sosiaalista kehitystä ja vaikuttaa laajalti persoonalliseen eheyteen. Mikrosysteemin vuorovaikutus ja yksilön mahdollisuus olla aktiivisena osana mikrosysteemin toimivuutta on tärkein yksilön sosiaalistumisen kannalta. Ilman toimivia sosiaalisia suhteita mikrotasolta lähtien esimerkiksi ystäviin yksilön mahdollisuus sosiaalisiin suhteisiin muilla tasoilla on vaarassa (Bronfenbrenner 1979, 10-13.)

Hyvinvointikyselyssä tyytyväisyyttä parisuhteeseen (kysymys 41) kartoitettiin asenneväittämällä ”kuinka tyytyväinen olet parisuhteen vuorovaikutukseen”, ”kuinka tyytyväinen olet parisuhteen toimivuuteen”, ”kuinka tyytyväinen olet arjen asioiden toimivuuteen”, ”kuinka tyytyväinen olet puolisolalle antamaasi tukeen”, ”kuinka tyytyväinen olet puolisolalta saamaasi tukeen”, sekä ”kuinka tyytyväinen olet omaan tilaasi parisuhteessasi”. Vastaajilla oli mahdollisuus arvioida tyytyväisyyttään 1-5 asteikolla, sekä EOS. Asteikolla 1 kuvasi tyytymättömyyttä, sekä 5 tyytyväisyyttä.

Kuvio 9. Tyytyväisyys parisuhteen vuorovaikutukseen, tukeen, sujuvuuteen, sekä omaan tilaan päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välillä (%) (N=129-131, puuttuva tieto 24-25).

Asenneväittämän ”kuinka tyytyväinen olet parisuhteen vuorovaikutukseen” ja päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välinen tarkastelu osoitti, ettei tyytyväisyyden parisuhteen vuorovaikutukseen ja päätoimisen tekemisen välillä vallitse riippuvuutta. Vastausluokat kaikkien päätoimiryhmien välillä jakautuivat suhteellisen tasaisesti. Tyytyväisiä parisuhteensa vuorovaikutukseen opiskelijoista oli 38 %, palkkatyön piirissä olevista 26 %, työttömistä 10 %, sekä työelämän ulkopuolisista 41 %. Tyytymättömiä vuorovaikutukseen parisuhteessaan oli vastaajista ainoastaan palkkatyön piirissä olevista vastaajista (1,50 %), sekä työelämän ulkopuolella olevista (4,9 %). Keskiarvo (mean) on 3,91, joka kertoo vastausten olevan keskiarvollisesti olevan lähempänä tyytyväisyyttä kuin tyytymättömyyttä.

Parisuhteen toimivuutta käsittävä asenneväittäjä ja päätoiminen tekeminen jakautuvat parisuhteen tyytyväisyyttä käsittelevän asenneväittämän lailla suhteellisen tasaisesti kaikkien ryhmien keskuudessa. Kaikista päätoimiluokista opiskelijat kokevat parisuhteensa toimivuuden parhaaksi (50 %). Muiden päätoimiluokkien tyytyväisyys ei ole opiskelijoista prosentuaalisesti kaukana, sillä palkkatyössä olevista 34 %, työttömistä 30 %, sekä työelämän ulkopuolella olevista 44 % vastasivat olevansa tyytyväisiä parisuhteensa toimivuuteen. Tyytymättömiä parisuhteensa toimivuuteen oli ainoastaan palkka-

työn piirissä olevien joukossa (0,70%), sekä työelämän ulkopuolella olevien keskuudessa (1,60%).

Parisuhteen arjen sujuvuutta koskevassa asenneväittämässä tyytyväisimpiä päätoimiluokkien edustajista löytyvät työelämän ulkopuolella olevien vastaajien joukosta ja toiseksi tyytyväisin ryhmä on palkkatyön piirissä olevat vastaajat. Palkkatyössä olevista vastaajista 37 % vastasi olevansa tyytyväinen parisuhteessaan arjen asioiden sujuvuuteen. Opiskelijoista 36 % vastasi olevansa tyytyväisiä, sekä työttömistä 20 %. Työelämän ulkopuolella olevista vastaajista 40 % ilmoitti olevansa tyytyväinen parisuhteessaan arjen asioiden toimivuuteen.

Puolisolle annettavaan tukeen ja saatuun tukeen tyytyväisimmät vastaajat ovat opiskelijoita. Opiskelijoista 40 % vastasi olevansa tyytyväisiä annettavaan tukeen, sekä puolisolta saatavaan tukeen tyytyväisiä opiskelijoista on 45 %. Toiseksi tyytyväisin ryhmä annettavaan (34 %) ja saatavaan tukeen (42 %) on työelämän ulkopuolella olevat vastaajat (34 %). Palkkatyön piirissä olevat vastaajat ovat muihin päätoimiryhmiin nähden tyytymättömämpiä puolisolle annettavaan tukeen, sillä palkkatyön piirissä olevista 21 % vastasi olevansa tyytyväisiä. Palkkatyön piirissä olevat kokevat annettavan tuen vähäisyyden lisäksi saadun tuen olevan heikompaa opiskelijoihin ja työelämän ulkopuolella oleviin nähden, sillä palkkatyössä olevista 30 % vastasi olevansa tyytyväisiä saatuun tukeen. Työttömistä vastaajista 30 % vastasi olevansa tyytyväisiä annettavaan tukeen, mutta selkeästi työttömät kokevat saavansa puolisoltaan vähemmän tukea muihin päätoimiryhmiin nähden, sillä työttömistä 10 % vastasi olevansa tyytyväisiä saatavaan tukeen. Omaan tilaan parisuhteessaan tyytyväisiä oli jokaisessa vastaajaluokassa suhteellisen paljon. Opiskelijoista 49 %, palkkatyön piirissä olevista 38 %, työttömistä 40 %, sekä työelämän ulkopuolella olevista 49 %.

Ikäluokittain tyytyväisyys parisuhteeseen liittyvissä asioissa osoitti ikäryhmän 18-21-vuotiaiden olevan muihin ikäryhmiin nähden tyytyväisimpiä vuorovaikutukseen, toimivuuteen, arjen sujuvuuteen, tukeen, sekä omaan tilaan nähden. 18-21-vuotiaista vastaajista parisuhteensa vuorovaikutukseen tyytyväisiä vastaajista oli 34 %, parisuhteen toimivuuteen 52 %, arjen asioiden sujuvuuteen 38 %, puolisolle annettuun tukeen 46 %, puolisolta saatuun tukeen 48 %, sekä omaan tilaan parisuhteessaan enemmistö, 52 % ilmoitti olevansa tyytyväinen. 22-25-vuotiaat olivat muihin ikäryhmiin nähden tyyty-

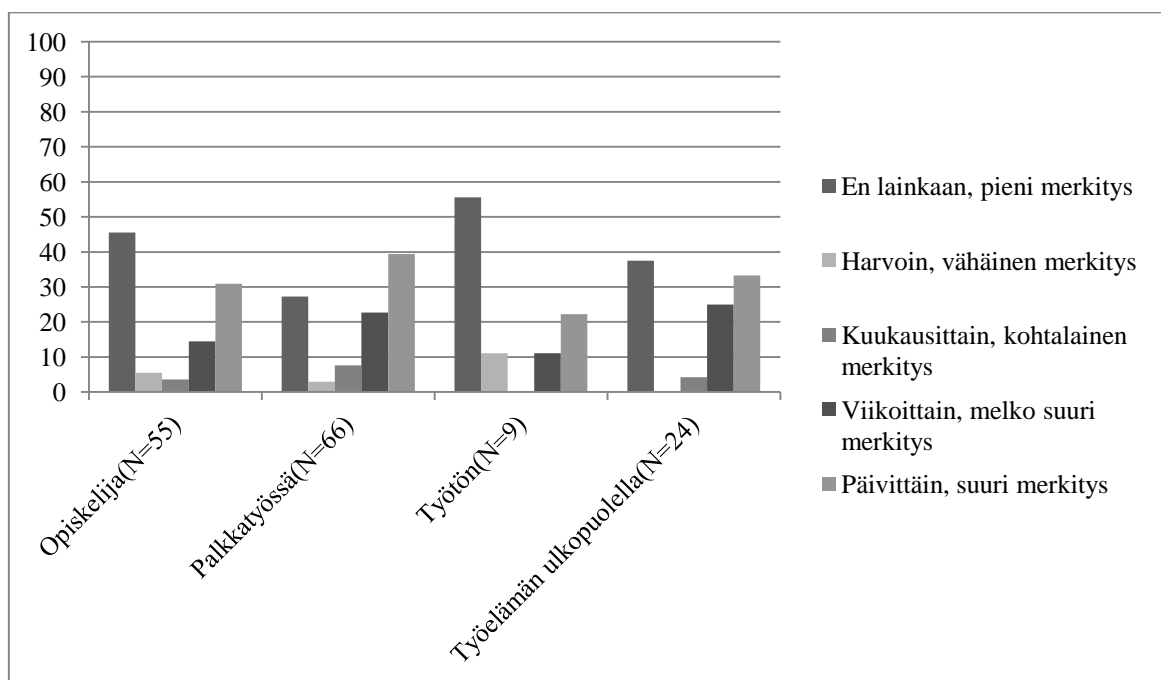
mättömämpiä parisuhteessaan saatuun tukeen, sillä 28 % ilmoitti olevansa tyytyväinen, samalla kun 26-29-vuotiaista 33 % oli tyytyväisiä.

Miesten ja naisten väliset erot parisuhteeseen liittyvissä tyytyväisyyttä kuvaavissa asenneväittämässä osoittaa naisten olevan miehiä tyytyväisempiä. Vuorovaikutukseen parisuhteessaan naisista tyytyväisiä oli 32 %, ja tyytymättömiä 4 %. Miehistä 25 % oli tyytyväisiä ja tyytymättömiä 2 %. Parisuhteen toimivuuteen naisista tyytyväisiä oli 41 % ja tyytymättömiä 3 %. Miehistä tyytyväisiä oli 30 % ja tyytymättömiä 0. Arjen asioiden sujuvuuteen miehet ja naiset ilmoittivat olevansa yhtä tyytyväisiä, sillä molemmista luokista 38 % ilmoitti olevansa tyytyväisiä. Tuen suhteen ero miesten ja naisten välillä on selkeä. Naiset kokevat antavansa tukea puolisolleen (23 %) ja ovat tyytyväisempiä kuin miehet saamaansa tukeen (36 %). Miehistä puolisolleen annettavaan tukeen tyytyväisiä vastaajista oli 17 % ja saatavaan tukeen tyytyväisiä 30 %. Omaan tilaan parisuhteessaan miehet ja naiset olivat molemmat tyytyväisiä, mutta vertailtuna naiset vastasivat miehiä enemmän olevan tyytyväisempiä, sillä naisista 47 % ja miehistä 32 % ovat tyytyväisiä.

Perhebarometri 2009:n mukaan suomalaisten tyytyväisyys parisuhteeseensa on EU:n kärkiluokkaa, sillä ainoastaan joka viides oli tyytymätön parisuhteeseensa. Suomalaiset pitävät parisuhdettaan tärkeänä ja esimerkiksi onnellisuus parisuhteessa on kasvanut 1970-luvulta tähän päivään merkittävästi. Onnellisuuden lisääntyminen selittyy osaltaan huonoista parisuhteista eroamisella. Yksinhuoltajilla terveys on heikompa kuin kahden vanhemman lapsiperheissä. Yksinhuoltajat kokevat kahden vanhemman perheen äitejä useammin alakuloa ja ahdistusta. Yksinhuoltajat kokevat useammin myös väsymystä ja uupumusta (THL 2013). Oulun Seudun 18-29-vuotiaista parisuhteessa elävistä vastaajista hyvinvointikyselyn tulosten perusteella voivat parisuhteessaan hyvin ja ovat tyytyväisiä parisuhteensa vuorovaikutukseen, toimivuuteen, sekä tukeen. Perhetraditiot ovat muuttuneet ja nykyinen nuoriso on elänyt suomalaisen perheen murroskausia, joka tarkoittaa elämistä esimerkiksi yksinhuoltajaperheessä ja erilaisia perhemuotoja. Murroskausista ja riskeistä huolimatta suomalaiset nuoret ovat valmiita ottamaan riskejä perheellistymisen ja avioitumisen suhteen, sillä esimerkiksi avioliitto koetaan turvallisemmaksi vaihtoehdoksi kuin avioliitto avioeroriskistä huolimatta. (Oinonen 2001, 117-119.)

6.2 Mesotaso ja luottamus verkostoihin

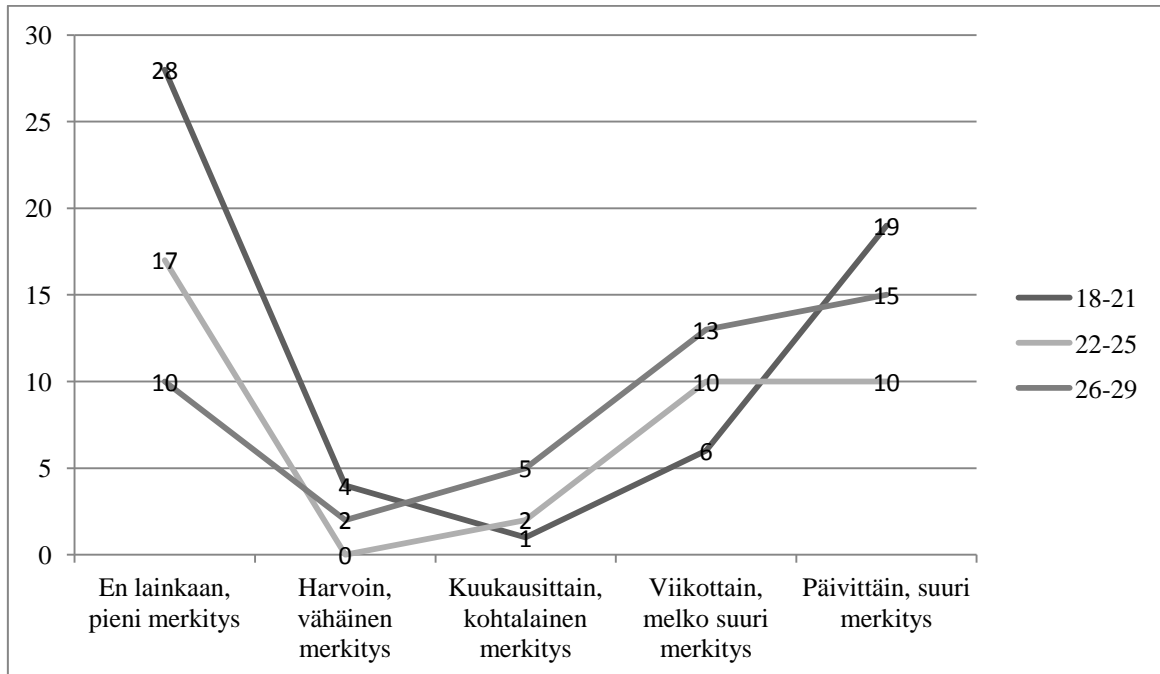
Hyvinvointikyselyssä eri tahojen puoleen kääntymistä ja merkitystä kartoitettiin asenneväättämällä erilaisten formaalien ja informaalien toimijoiden käytön yleisyyden avulla (kysymys 43). Faktorianalyysiä käyttäen yhdistin formaaleja ja informaaleja toimijoita yhteen muodostaen uusia summamuuttujia. Ensimmäisenä havainnoin puolison tai seurustelukumppanin puoleen kääntymisen yleisyyttä ja saatavan tuen merkitystä vastaajille päätoimisuuden, ikäluokittelun ja sukupuolittain tarkemmin tarkasteltuna.

Kuvio 10. Seurustelukumppanin tai puolison puoleen kääntyminen ja merkitys prosentuaalisesti kuvattuna (N=154, puuttuva tieto 272).

Yleisimmin kumppanin puoleen kääntyy palkkatyön piirissä oleva vastaaja, sillä vastaajista 37 % ilmoitti kääntyvänsä puolisonsa tai seurustelukumppaninsa puoleen päivittäin ja kumppanilta saatavalla tuella olevan suuri merkitys. Opiskelijoista valtaosa kysymykseen vastanneista 46 % vastasi, ettei käänny lainkaan kumppaninsa puoleen. Merkittävä osa opiskelijoista kääntyy kumppaninsa puoleen päivittäin, sillä opiskelijoista 31 % ilmoitti kääntyvänsä kumppaninsa puoleen päivittäin. Työttömistä vastaajista 56 % mukaan ei kyselyn perusteella käänny kumppaninsa puoleen ja näin ollen kokee, ettei kumppanin tuen merkitys ole suuri. Työelämän ulkopuolella olevista vastaajista jakauma usein kumppanin puoleen kääntyvistä ja niiden, jotka eivät käänny kumppanin

puoleen välinen jakauma on tasainen. Vastaajista 38 % ei käänny kumppanin puoleen ja 34 % kääntyy kumppanin puoleen päivittäin.

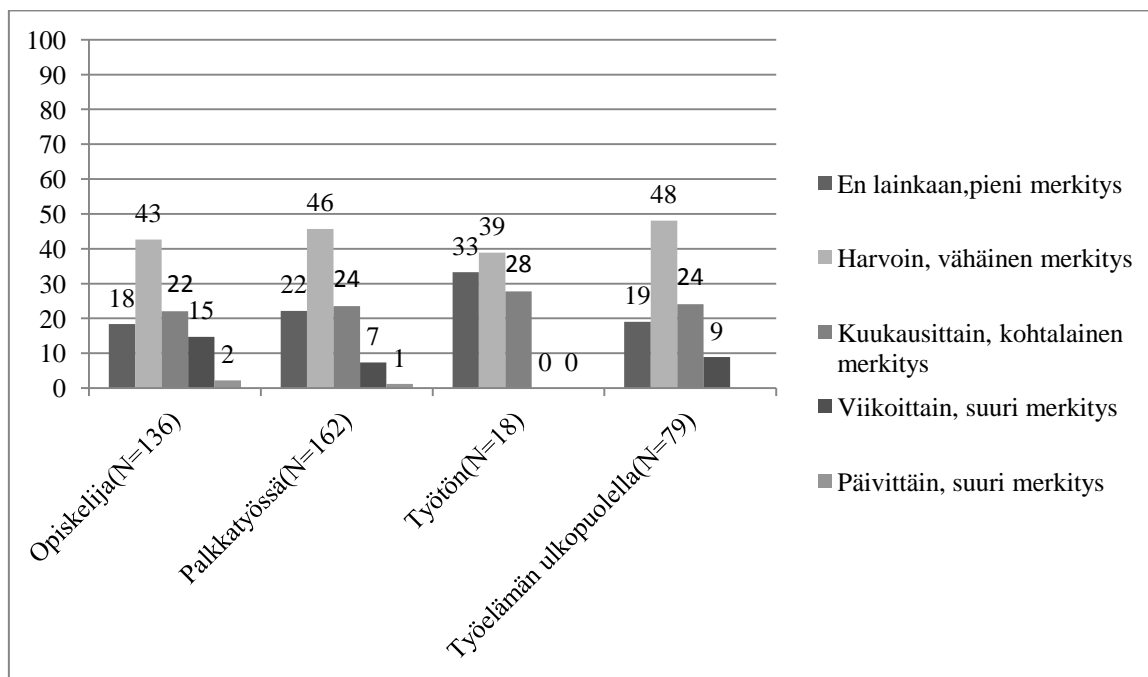
Kuvio 11. Seurustelukumppanin tai puolison puoleen kääntyminen ja merkitys (N=148, puuttuva tieto 278).

Ikäluokittain tarkasteltuna kumppanin puoleen kääntymisen tiheydessä ja merkityksessä on havaittavissa jakauma pienen merkityksen ja suuren merkityksen välillä. 18-21-vuotiailla kumppanin puoleen kääntymisellä on pienin ja toiseksi suurin merkitys ikäluokista. 18-21-vuotiaiden jakauma osoittaa vastaajien kääntyvän joko paljon (33 %) tai ei ollenkaan kumppaninsa puoleen (49 %). Vastaajaryhmistä 22-25-vuotiaista kumppanin puoleen kääntyminen on yleisintä ja merkityksellistä (36 %). 26-29-vuotiaista kumppanin puoleen ei käänny vastaajista 23 % ja päivittäin 34 %.

Miesten ja naisten välinen vertailu osoittaa naisten kääntyvän useammin kumppaninsa puoleen, sillä naisista 38 % ilmoitti kääntyvänsä kumppaninsa puoleen päivittäin, samalla kun miehistä saman ilmoitti 23 %. Naisista 35 % ei käänny kumppaninsa puoleen ja miehistä 35 %.

Tukeutumisen yleisyyttä julkisiin palveluihin tarkastelin yhdistämällä faktorianalyysin pohjalta saatavilla faktoripisteillä uudeksi summamuuttujaksi muuttajat kunnallinen sosiaalitoimi, kunnallinen terveystoimi, muut kunnalliset palvelut, työvoimatoimiston ja Kelan. Analysointi päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien ja käyttötiheyden, sekä merkityksen välillä osoittaa julkisten palveluiden käytön olevan vähäistä hyvinvointikyselyyn vastanneiden kesken. Opiskelijoista 38 % ilmoittaa, ettei käytä lainkaan mainittuja julkisia palveluita, palkkatyössä olevista 43 %, työttömistä 4 %, sekä työelämän ulkopuolella olevista 28 %. Mainittuja julkisia palveluita päätoimiryhmistä yleisin käyttötiheys tapahtuu harvemmin kuin kuukausittain.

Ikäluokittainen tarkastelu osoittaa samansuuntaisia tuloksia. 18-21-vuotiaista mainittuja julkisia palveluita ei käytä lainkaan 38 %, 22-25-vuotiaista 24 %, sekä 26-29-vuotiaista 39 %.

Kuvio 12. Tukeutumisen yleisyys ja merkitys sukulaisiin ja naapureihin päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien välillä prosentuaalisesti kuvattuna (N=383, puuttuva tieto 43).

Tukeutumisen yleisyyttä ja merkitystä informaaleihin verkostoihin tarkastelin yhdistämällä vanhemmat, muut sukulaiset ja ystävät yhdeksi summamuuttujaksi. Tukeutumi-

sen yleisyys ja merkitys informaaleihin verkostoihin on samansuuntaista kuin tukeutuminen formaaleihin verkostoihin. Yleisintä kaikissa vastaajaryhmissä on tukeutuisen yleisyys ja merkitys kuukausittain tai harvemmin kuin kuukausittain. Opiskelijoista 18 %, palkkatyön piirissä olevista 22 %, työttömistä 33 % ja työelämän ulkopuolella olevista 19 % ilmoittaa, ettei tukeudu ollenkaan vanhempiin, muuhun sukuun tai ystäviin. Miehet tukeutuvat vanhempiin, muuhun sukuun ja ystäviinsä naisia harvemmin. Miehistä 32 % ilmoitti, ettei tukeudu lainkaan sukuunsa ja ystäviinsä ja naisista saman ilmoitti 14 %.

Järjestöihin eli seurakuntaan, järjestöihin tai muuhun tukeen turvautuminen ei ole yleistä Oulun seudun 18-29-vuotiailla. Opiskelijoista päivittäin järjestöihin tukeutuu 1 vastaaja, palkkatyön piirissä olevista 1 vastaaja, työttömistä 1, sekä työelämän ulkopuolella olevista 2 vastaajaa. Järjestöihin ei tukeudu lainkaan opiskelijoista 77 vastaajaa, palkkatyön piirissä olevista, työttömistä 10, sekä työelämän ulkopuolisista 34. Yleisin vastausluokka tukeen turvautumisen tiheyden ja merkityksen osalta on harvoin, jolloin järjestöillä on päätoimiluokille vähäinen merkitys. Miehillä ja naisilla järjestöihin tukeutuminen on samansuuntaista. Miehistä 83 % ja naisista 85 % ilmoittaa, ettei tukeudu lainkaan järjestöihin. Ikäluokista 26-29-vuotiaat turvautuvat vähiten järjestöihin (88,0%), mutta tukeutumisen merkitys ja käytön tiheys on samansuuntaista muissa ikäryhmissä. Enemmistö ilmoittaa, ettei tukeudu lainkaan järjestöihin.

Taulukko 4. Auttamiseen liittyvät yleisimmät vastausluokat päätoimiryhmissä, ikäluokissa, sekä sukupuolittain (N=406-421, puuttuva tieto 6-18).

	Autan lähisukulaisiani	Autan ystäviäni	Autan naapureitani	Autan muita henkilöitä	Osallistun vapaaehtoistoimintaan
18-21	Harvoin (30%)	Viikoittain (43%)	Harvoin (47%)	Harvoin (39%)	En lainkaan (58%)
22-25	Viikoittain (38%)	Kuukausittain (47%)	En lainkaan (44%)	Harvoin (43%)	En lainkaan (68%)
26-29	Kuukausittain (43%)	Kuukausittain (43%)	Harvoin (57%)	Harvoin (47%)	En lainkaan (63%)
Opiskelija	Harvoin (30%)	Viikoittain (43%)	En lainkaan (50%)	Harvoin (41%)	En lainkaan (57%)
Palkkatyössä	Kuukausittain (41%)	Kuukausittain (43%)	Harvoin (50%)	Harvoin (40%)	En lainkaan (64%)
Työtön	Viikoittain (30%)	Viikoittain (35%)	Harvoin (55%)	Harvoin (60%)	En lainkaan (79%)
Työelämän ulkopuolella	Kuukausittain (41%)	Kuukausittain (46%)	Harvoin (50%)	Harvoin (48%)	En lainkaan (69%)
Mies	Kuukausittain (35%)	Kuukausittain (39%)	Harvoin (46%)	Harvoin (40%)	En lainkaan (59%)
Nainen	Kuukausittain (36%)	Viikoittain (38%)	Harvoin (49%)	Harvoin (45%)	En lainkaan (66%)

18-21-vuotiaat auttavat lähisukulaisiaan harvoin, mutta ystäviään viikoittain. 18-21-vuotiaista 12 % ilmoittaa auttavansa lähisukulaisiaan päivittäin, mikä on suurin määrä muihin ikäluokkiin nähden. Naapureiden auttamista koskevassa kysymyksessä jakauma nuorimmassa ikäluokassa vastausluokkien ”ei lainkaan” ja ”harvoin” on suhteellisen pieni, sillä vastaajista 43 % ilmoittaa, ettei auta ollenkaan, ja harvoin vastaajista ilmoittaa 47 %. Muita autetaan kaikissa ikäluokissa suhteellisen tasaisesti. Yleisin vastausluokka kaikilla ikäryhmillä on kuukausittain. Vapaaehtoistyötä suurin osa 18-21-vuotiaista ei tee ollenkaan (58%).

22-25-vuotiaat auttavat lähisukulaisiaan tiiviisti. Viikoittain vastaajaluokasta ilmoittaa auttavansa 38 % ja päivittäin 6 %. Lähisukulaisiaan ei auta ollenkaan ikäluokasta 2 %, mikä on pienin vastaajamäärä ikäluokista. Ystäviään 22-25-vuotiaat auttavat kuukausittain tai viikoittain. Suurin vastaajajoukko on kuukausittain ystäviään auttava ryhmä. Naapureita autetaan vähän tai ei ollenkaan. Vastausluokista ei lainkaan pitää sisällään suurimman vastausmäärän ja harvoin toiseksi suurimman yhteensä 40 vastaajalla (38 %). Muita autetaan kuukausittain tai harvemmin. Kuukausittain vastaajista muita auttaa

36 %, mutta yleisin vastaus muiden ikäluokkien tavoin löytyy ”ei ollenkaan” vastausluokasta (43 %). Vapaaehtoistyötä suurin osa 22-25-vuotiaista ei tee ollenkaan (68 %).

26-29-vuotiaiden muiden auttaminen on samassa linjassa muiden ikäluokkien kanssa. Lähisukulaisia vanhin ikäluokka auttaa harvemmin kuin 22-25-vuotiaat, mutta useammin kuin 18-21-vuotiaat. Kuukausittain lähisukulaisia auttaa 43 %, harvoin 28 % ja ei ollenkaan 2 %. Ystäviä autetaan samassa suhteessa 22-25-vuotiaiden kanssa, sillä kuukausittain ystäviään auttaa 43 %, viikoittain 32 % ja päivittäin 3 %. 26-29-vuotiaat erottuvat ystävien auttamisessa muihin ikäluokkiin nähden ”harvoin”-vastausluokan suuruuden vuoksi, sillä vastaajista 23 % ilmoittaa auttavansa harvoin, joka on noin kaksinkertainen määrä muiden ikäluokkien vastaukseen nähden. Naapureita autetaan eniten harvoin 57 %, ja ei ollenkaan auttavia ilmoittaa olevan 27 %. Muita autetaan eniten vanhimmassa ikäryhmässä päivittäin (9 %) muihin ikäryhmiin nähden. Yleisimmät vastausluokat ovat harvoin 47 % ja kuukausittain 26 %. Vapaaehtoistyötä tehdään vähiten muihin ikäluokkiin nähden.

Opiskelijat auttavat aktiivisesti lähisukulaisiaan. Päivittäin auttaa 13 %, mikä suurin määrä muihin päätoimiluokkiin nähden. Ystäviä autetaan tiiviisti, sillä viikoittain opiskelijoista auttaa 43 % ja päivittäin 17 %, mikä on suurin määrä muihin luokkiin nähden. Naapureita autetaan harvoin (43 %) tai ei ollenkaan (43 %), mikä on samassa linjassa muiden päätoimiluokkien vastauksien kanssa. Muiden auttaminen naapureiden auttamisen tavoin ei ole yleistä opiskelijoiden keskuudessa. Kuukausittain auttaa 28 %, harvoin 42 % ja ei ollenkaan 15 %. Vapaaehtoistyö ei ole yleistä. Suurin osa opiskelijoista ei osallistu vapaaehtoistoimintaan ja harvoin 32 %.

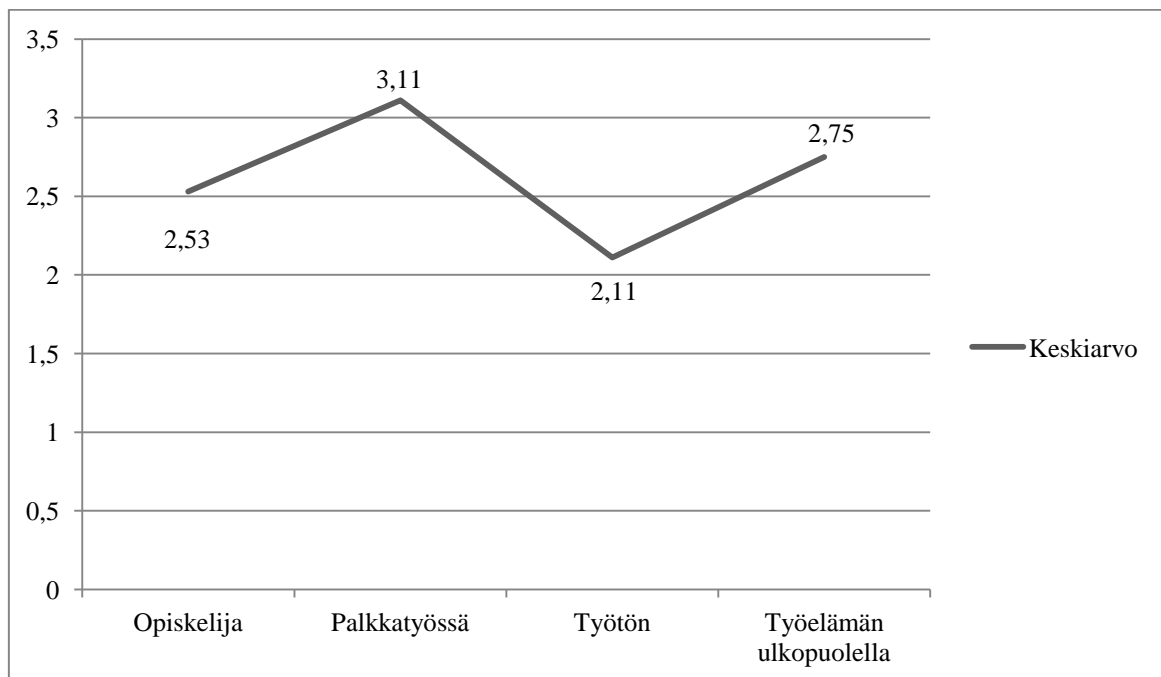
Palkkatyön piirissä olevista lähisukulaisia autetaan kuukausittain tai viikoittain (30 %) ja autetaan vähiten muihin päätoimiryhmiin nähden (2 %). Ystäviä autetaan vähiten palkkatyön piirissä olevassa ryhmässä päivittäin (4 %). Tyypillisimmin ystäviä autetaan kuukausittain tai viikoittain 64 vastaajalla (38 %). Naapureita autetaan muiden ryhmien tavoin harvoin tai ei ollenkaan (27 %). Muita henkilöitä autetaan eniten päivittäin palkkatyön piirissä olevassa ryhmässä, sillä 12 % ilmoittaa auttavansa päivittäin. Yleisimmin muita autetaan harvoin tai kuukausittain (30 %). Vapaaehtoistyö ei ole yleistä. Vapaaehtoistyötä ei tee enemmistö vastaajista.

Työttömät ja muutoin työelämän ulkopuolella olevat henkilöt erottuvat opiskelijoista ja palkkatyön piirissä olevista auttamisen yleisyyden valossa monella tasolla. Työttömistä lähisukulaisiaan ei auta 10 % ja työelämän ulkopuolella 3 %, mitkä ovat suurimmat määrät ryhmistä. Työelämän ulkopuolella olevista päivittäin auttaa pienin määrä vastaajista, sillä 4 % ilmoittaa auttavansa päivittäin ja työttömistä 5 %. Työttömät vastaajat auttavat ystäviään viikoittain tai kuukausittain, mikä on linjassa muiden päätoimiryhmien kanssa. Työelämän ulkopuolella tyypillisimmin ystäviä autetaan kuukausittain 46 %. Naapureita ei auteta usein työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien ryhmissä. Työttömistä ja työelämän ulkopuolella olevista yksikään ei ilmoita auttavansa päivittäin tai viikoittain, mikä erottuu muista päätoimiryhmistä. Yleisimmin naapureita autetaan harvoin. Muiden auttamisen yleisyys erottuu myös työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien keskuudessa, sillä päivittäin muita ei auta työttömistä yksikään vastaajista. Työelämän ulkopuolella olevista 5 % ilmoitti auttavansa päivittäin, mikä on pienin määrä opiskelijoihin ja palkkatyön piirissä oleviin verrattuna. Työttömistä vastaajista yksikään ei ilmoittanut tekevänsä vapaaehtoistyötä kuukausittain, viikoittain tai päivittäin. Suurin osa työttömistä ilmoitti, ettei tee vapaaehtoistyötä ollenkaan. Työelämän ulkopuolella olevista 7 % tekee vapaaehtoistyötä kuukausittain, viikoittain 4 % ja päivittäin 2 %.

Naiset auttavat lähisukulaisiaan useammin kuin miehet, sillä naisista 10 % ilmoittaa auttavansa päivittäin, mutta yleisimmin miehet ja naiset auttavat kuukausittain. Lähisukulaistensa lisäksi naiset auttavat ystäviään useammin kuin miehet. Päivittäin naisista auttaa 14 % ja miehistä 5 %. Yleisimmin ystäviä autetaan kuukausittain. Naapureitaan miehet ja naiset auttavat samassa suhteessa, eli yleisimmin harvoin tai ei ollenkaan. Muiden auttamisessa naiset erottuvat auttamisen yleisyydessä, sillä päivittäin muita ilmoitti auttavasta 10% ja miehistä 5 %. Yleensä miehet ja naiset auttavat harvoin. Vapaaehtoistyö jakaantuu miesten ja naisten välillä tasaisesti. Enemmistö miehistä ja naisista ilmoittaa, ettei osallistu ollenkaan vapaaehtoistyöhön.

6.3 Osallisuus ja makrotaso

Makrotason vaikuttamista on havainnointu kyselylomakkeessa paikallisen vaikuttamisen lisäksi globaaliin vaikuttamiseen liittyvissä kysymyksissä (kysymys 55 ja 56). Vaikuttamista on kartoitettu äänestysaktiivisuuden, parlamentissa toimimisen, vetoomuksien, sekä järjestöissä toimimiseen liittyvillä kysymyksillä. Varianssianalyysin mukaan päätoimisen tekemisen perusteella jaoteltujen ryhmien, sekä osallisuuden välillä ei ole riippuvuutta kuin äänestysaktiivisuutta ($p=0,01$) ja asuinkuntaa koskevassa asiassa paikalliseen virkamieheen yhteyden ottamista koskevassa kysymyksessä ($p=0,028$).

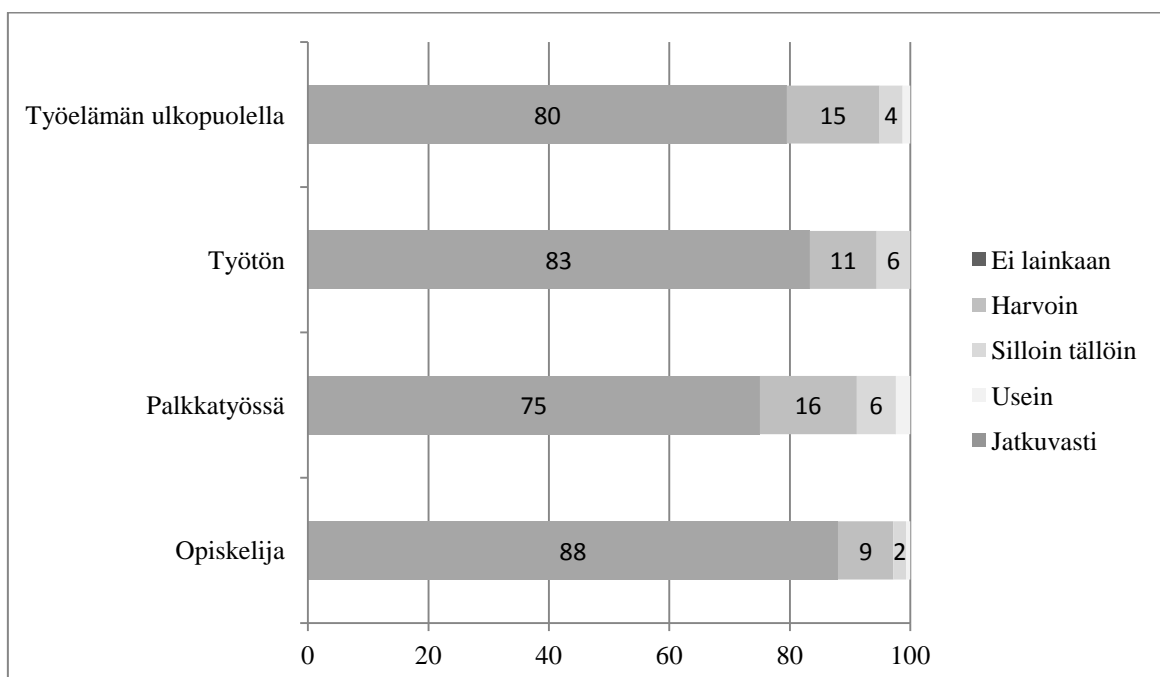
Kuvio 13. Äänestysaktiivisuuden keskiarvo päätoimiluokissa (N=412, puuttuva tieto 14).

Äänestysaktiivisuus on kaikissa päätoimiluokissa suhteellisen alhainen. Opiskelijoista 42 % ilmoitti, ettei äänestä lainkaan, harvoin 14 %, silloin tällöin 14 %, usein 12 % ja jatkuvasti 20 %. Muissa päätoimiluokissa jakauma vastauksien osalta on samansuuntainen. Keskiarvillisesti alhaisin äänestysaktiivisuus on työttömien päätoimiluokassa, sillä työttömien keskiarvo on 2,11. Korkein äänestysaktiivisuus on palkkatyön piirissä olevien vastaajien keskuudessa.

Ikäluokittain äänestysaktiivisuus on yleisintä vanhimmassa ikäluokassa, sillä 26-29-vuotiaista jatkuvasti äänestäviä on 28 %. Vanhimmassa ikäryhmässä usko äänestyksen mahdollisuuksiin ja tätä kautta asioiden vaikuttamiseen on korkeinta kaikista ikäryhmistä, sillä vastaajista samaa mieltä on 32 %.

Alhaisinta äänestysaktiivisuus on nuorimmassa ikäluokassa, sillä 18-21-vuotiaista 51 % vastaajista ilmoitti ettei äänestä lainkaan. Äänestysaktiivisuuden lisäksi usko vaikuttamiseen äänestyksen avulla on alhaisinta nuorimmassa ryhmässä. 18-21-vuotiaista 11 % ei usko äänestämällä olevan vaikutusta. Enemmistö kyseisestä ikäryhmästä uskoo äänestyksellä olevan jonkun verran vaikutusta, mutta ei merkittävää tulosta olevan saavutettavissa (33 %).

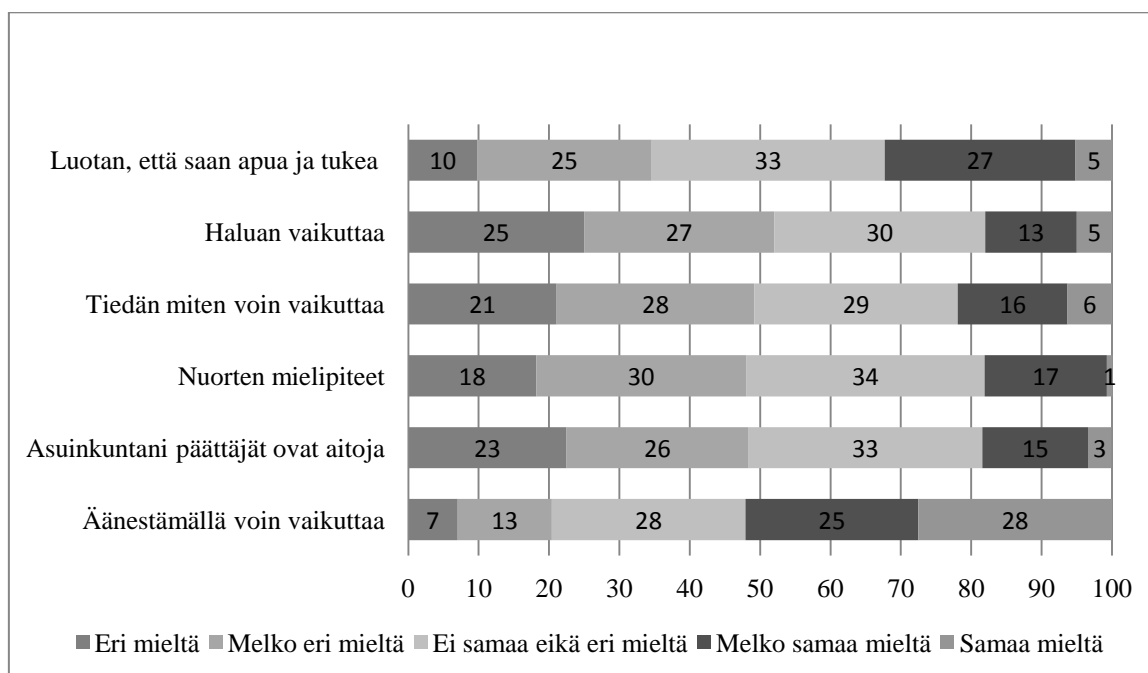
22-25-vuotiaiden ikäryhmässä äänestysaktiivisuus on keskivertoa, mutta suurin osa kyseisestä ikäluokasta ei äänestä lainkaan (30 %). Enemmistö 22-25-vuotiasta on melko samaa mieltä äänestyksen vaikuttavuudesta (27 %). Sukupuolittain miesten ja naisten välisiä eroja tarkasteltaessa miesten äänestysaktiivisuus osoittautuu yleisemmäksi kuin naisten äänestysaktiivisuus. Naisista 33 % ilmoitti, ettei äänestä lainkaan, ja miehistä vastaavaa ilmoitti 31 %.

Kuvio 14. Päätoimiryhmien aktiivisuus oman kunnan asioissa paikalliseen virkamieheen yhteydenotossa prosentuaalisesti kuvattuna (N=406, puuttuva tieto 20).

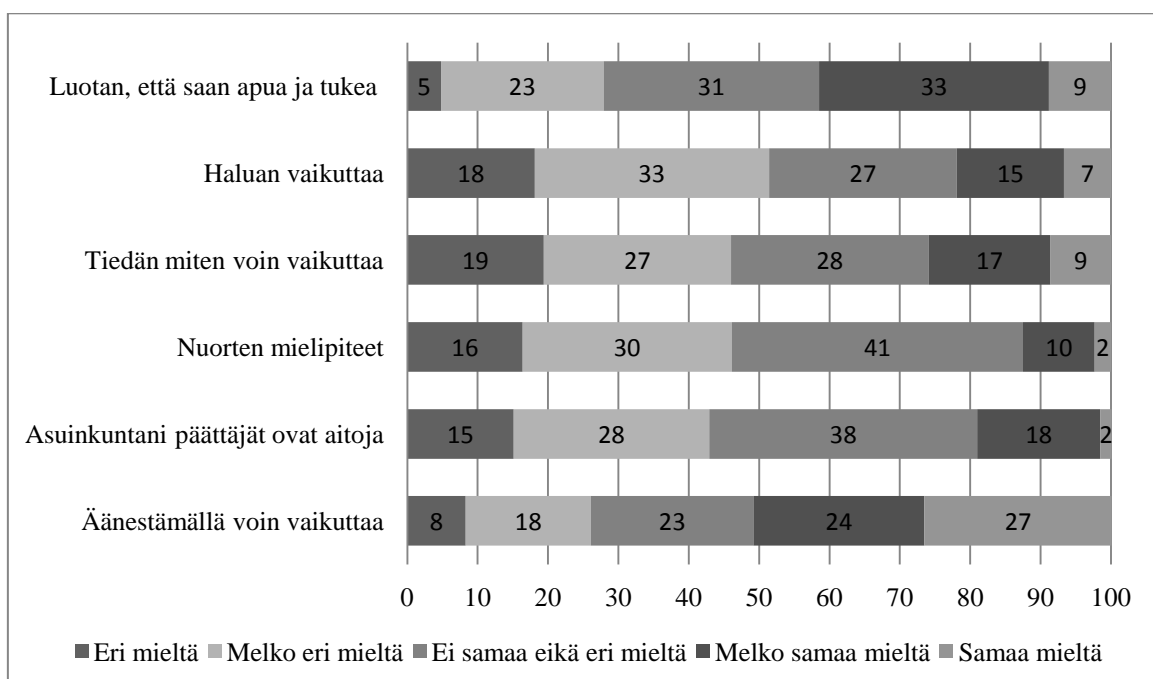
Kaikkien päätoimiryhmien keskuudessa yhteydenpito paikalliseen virkamieheen oman kunnan asioissa ei ole aktiivista. Opiskelijoista 88 %, palkkatyön piirissä olevista 75 %, työttömistä 84 % ja työelämän ulkopuolella olevista 80 % ilmoitti lomakkeessa, ettei pidä ollenkaan yhteyttä paikalliseen virkamieheen. Aktiivisinta yhteydenpidossa ovat palkkatyön piirissä olevat vastaajat.

Enemmistö kaikista ikäluokista ilmoitti, ettei ota yhteyttä paikalliseen virkamieheen. 18-21-vuotiaista 90 %, 22-25-vuotiaista 83 % ja 26-29-vuotiaista 72 % ei oman ilmoituksen mukaan ota lainkaan yhteyttä. 26-29-vuotiaista harvoin yhteyttä ilmoittaa ottavan 18 %, silloin tällöin 8 % ja usein 3 %, jotka ovat suurimmat määrät kaikista ikäluokista. Miesten ja naisten välillä ei vaikuta olevan suuria eroja. Miehistä 74 % ja naisista 86 % ei ota lainkaan yhteyttä ja vastaavasti usein miehistä 3 % ja naisista 1 %. Äänestysaktiivisuus ja vaikuttamiseen pyrkivät toimenpiteet kasvavat ikääntymisen myötä, ja ovat riippuvaisia päätoimisesta tekemisestä. Selkeästi palkkatyön piirissä olevien henkilöiden keskuudessa aktiivisuus äänestyksen ja yhteydenottojen yleisyys on muita päätoimiryhmiä yleisempää. Aktiivisuuden ja sukupuolen välillä ei ole riippuvuutta.

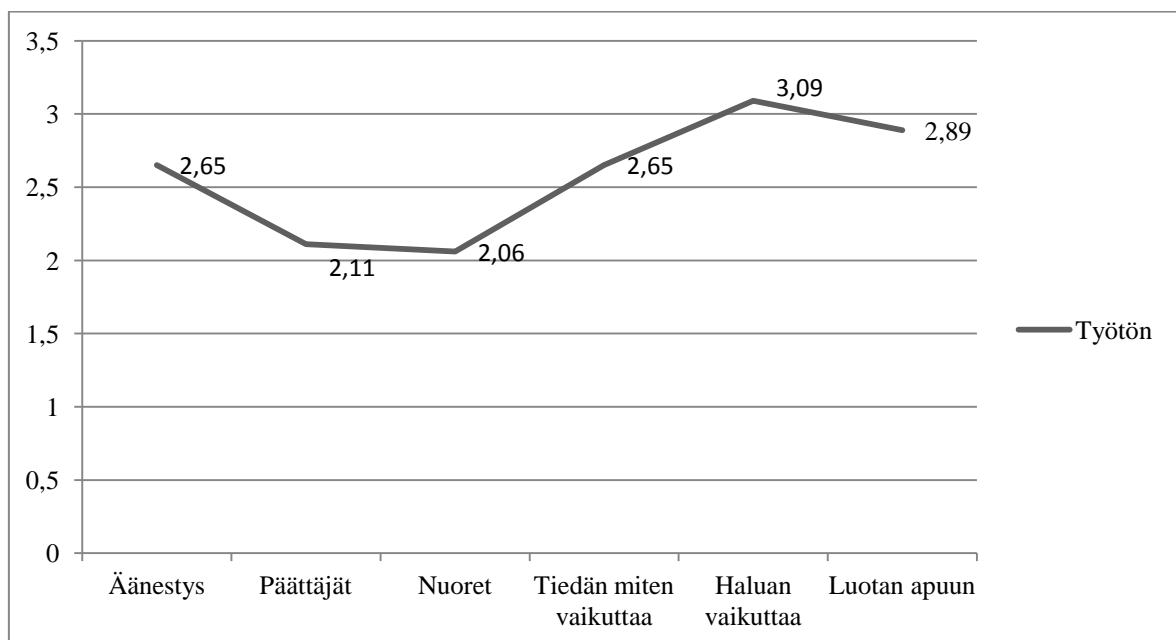
Kuvio 15. Opiskelijoiden kokemukset osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvistä väittämissä prosentuaalisesti kuvattuna (N=133-142, puuttuva tieto 7-49).

Opiskelijat kokevat osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuudet hyvänä erityisesti asenneväittämän ”äänestämällä vaaleissa voin vaikuttaa” kohdalla. Opiskelijoista 39 on samaa mieltä väittämän kanssa. Asenneväittämän ”haluaisin vaikuttaa asuinkuntani asioihin, mutta en nykyisillä vaikutusmuodoilla” osoittaa opiskelijoiden olevan kiinnostunut vaikuttamisesta, mutta osittain toivovan uudenlaisia vaikuttamismenetelmiä vanhojen keinojen rinnalle. Asenneväittäjä ”nuorten mielipiteet otetaan huomioon kunnallisten palveluiden kehittämisessä” jakoi opiskelijoiden vastaukset suhteellisen tasaisesti, mutta pääpaino opiskelijoiden vastauksissa on nuorten mielipiteiden ohittamisen kokemuksissa. ”Luotan, että saan kunnan palveluista riittävästi apua tai tukea, jos sitä tarvitsen”, ”tiedän, miten voin vaikuttaa asuinkuntani asioihin” ja ”asuinkuntani päättäjät ovat aidosti kiinnostuneita nuorten hyvinvoinnista”-väittämät osoittavat vastauksien perusteella opiskelijoilla olevan kohtalaisen hyvä luottamus tarvittavan avun saamiseen ja asuinkunnan päättäjien motiiveihin. Tietoisuus myös oman asuinkunnan asioihin vaikuttamisesta on opiskelijoiden keskuudessa suhteellisen hyvä.

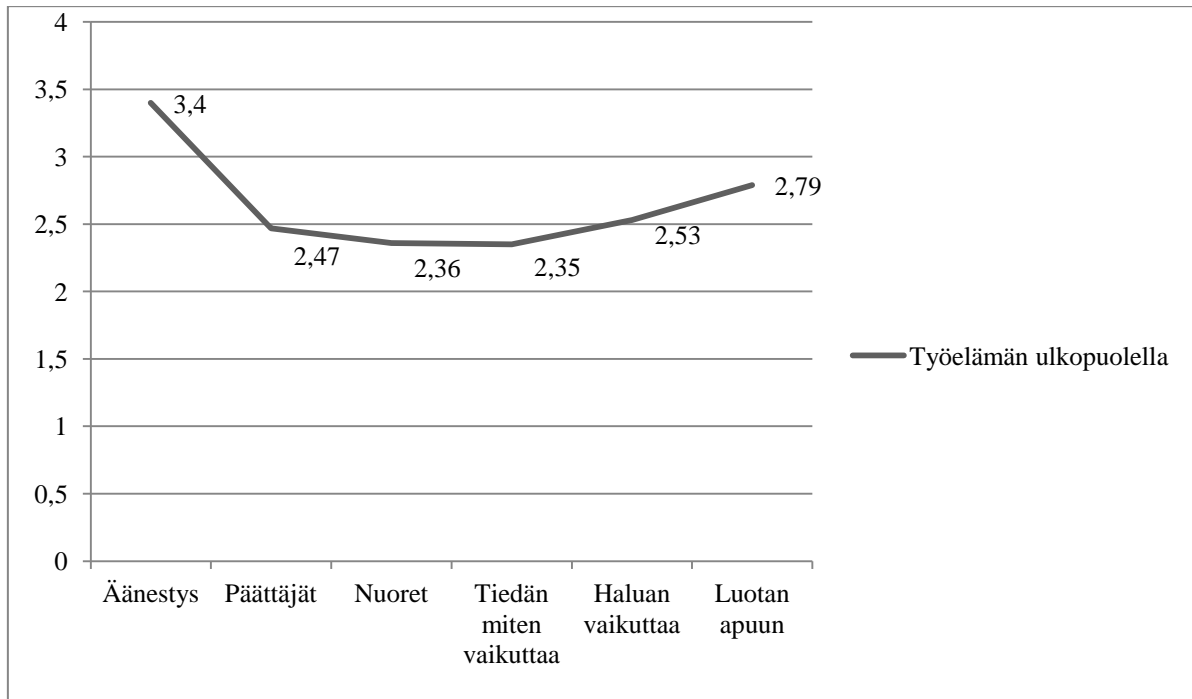
Kuvio 16. Palkkatyön piirissä olevien vastaajien kokemukset osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvistä väittämistä prosentuaalisesti kuvattuna (N=105-168, puuttuva tieto 4-68).

Palkkatyön piirissä olevat vastaajat kokevat osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuudet keskimääräisen hyväksi. Erityisesti äänestämisen suhteen vaikuttaminen ja luottamus apuun ja tukeen niitä tarvittaessa ovat palkkatyössä olevilla suhteellisen vahvat. Vaikuttamismahdollisuudet koetaan myös vahvaksi nykyisillä vaikuttamismahdollisuuksilla.

Kuvio 17. Työttömien keskiarvokuvio kokemuksista vaikuttamisesta ja osallisuudesta (N=11-20, puuttuva tieto 1-9).

Työttömien kokemuksista keskiarvallisesti tarkasteltuna työttömät kokevat voimakkaasti haluaan vaikuttaa asioihin muilla, kuin nykyisillä keinoilla. Työttömät kokevat myös ettei nuorten mielipiteitä oteta riittävän hyvin huomioon, ja ettei päättäjät ole aidosti kiinnostuneita nuorten hyvinvoinnista. Luottamus saatavaan apuun on suhteellisen korkea, sekä tieto eri vaikuttamismahdollisuuksista.

Kuvio 18. Työelämän ulkopuolella olevien keskiarvokuvio kokemuksista vaikuttamiseksi ja osallisuudesta (N=58-70, puuttuva tieto 6-11).

Vertailtaessa työelämän ulkopuolella olevien ja työttömien kokemusten keskiarvollisia tuloksi havaitaan työelämän ulkopuolella olevien vastaajien kokevan äänestyksen mahdollisuudet vaikuttamisen suhteen voimakkaammaksi kuin työttömät vastaajat. Samoin kuin työttömät vastaajat, myös työelämän ulkopuolella olevat kokevat päättäjien aidon kiinnostuksen nuorten hyvinvointiin olevan heikkoa, samoin kuin nuorten mielipiteiden huomioiminen päätöksenteossa. Työttömät kokevat työelämän ulkopuolella olevia luottamuksen apuun paremmaksi, sekä tiedon siitä, miten asioihin voi vaikuttaa.

Työttömät osoittautuvat vaikutusmahdollisuuksien tunteiden suhteen kokevan hyvinkin eri tavalla mahdollisuutensa muihin päätoimiryhmiin nähden. Erityisen merkittävä ero liittyy juuri oman äänestämisen vaikutuksen arviointiin. Muut päätoimiryhmät kokevat omalla äänestysaktiivisuudella olevan merkittävä vaikutus, mutta työttömät eivät näe vaikutusmahdollisuuksiaan vahvana. Työttömät aineiston valossa haluavat vaikuttaa, ja kokevat vaikuttamisen nykyisillä keinoilla olevan heikkoa. Työttömät ovat osaltaan uudistushaluisia, mutta eivät näe vaikutusmahdollisuuksiaan nykyisellään realistisina, vaan kyselyn perusteella toivovat merkittävää muutosta vallitsevaan yhteiskunnalliseen ilmapiiriin.

7 Nuorten yleinen hyvinvointi

7.1 Hyvinvointi subjektiivisena kokemuksena

Onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään on kysytty asenneväittämien muodossa (kysymys 35). Päätoimisuutta ja onnellisuuden kokemusta tarkasteltaessa on nähtävissä suhteellisen tasainen hajonta kaikkien päätoimiluokkien ja vastauksien välillä. Enemmistö kokee olevansa melko samaa mieltä onnellisuuden kokemuksestaan (43%) ja täysin samaa mieltä 33%. Kokemus onnellisuudesta on selkeästi vahvinta työelämän ulkopuolella olevien keskuudessa, sillä vastaajista 37 % on täysin samaa mieltä. Ikäluokista 26-29-vuotiaat kokevat selkeästi onnellisuuden tunteita vahvemmin kuin muut ikäryhmät, sillä 26-29-vuotiaista melkein puolet, 41 % on täysin samaa mieltä asenneväittämän kanssa. 18-21-vuotiaista samaa mieltä väittämän kanssa on 29 % ja 22-25-vuotiaista samaa mieltä on 26 %. Sukupuolittaiset erot ovat erittäin pieniä, mutta naiset kokevat olevansa onnellisempia kuin miehet. Naisista samaa mieltä väittämän kanssa on 33 % ja miehistä 32 %.

	Vahvin	Heikoin
Onnellisuuden kokemukset	Työelämän ulkopuolella (37%) 26-29-vuotias (41%) Nainen (33%)	Työtön (16%) 22-25-vuotias (26%) Mies (32%)
Tyytyväisyys elämään	Työelämän ulkopuolella (31%) 26-29-vuotiaat (33%) Mies (30%)	Työtön (0%) 22-25-vuotias (23%) Nainen (26%)

Kuvio 19. Vahvin ja heikoin kokemus onnellisuudesta ja tyytyväisyydestä elämään päätoimiluokista, ikäryhmistä ja sukupuolittain ryhmiteltynä (N=416-423, puuttuva tieto 3-10)

Tyytyväisyys elämään jakaa päätoimiluokkia merkittävästi. Työttömistä vastaajista yksikään ei koe olevansa täysin samaa mieltä väittämän kanssa, samalla kun työelämän ulkopuolella olevat edustavat suurinta joukkoa kyseisessä vastausluokassa (31%). Palkkatyön piirissä olevista 29% ja opiskelijoista 28% on täysin samaa mieltä. Ikäluokittain 22-25-vuotiaat osoittautuvat onnellisuuden kokemusten tavoin tyytyväisyyden suhteen olevan muihin ikäryhmiin nähden tyytymättömämpiä. Erityisen selkeä ero osoittautuu olevan 22-25-vuotiaiden ja 26-29-vuotiaiden välillä, sillä vanhimmassa ikäryhmässä samaa mieltä väittämän kanssa on 33% ja 22-25-vuotiaista vastaava määrä on 23%. Naisten ja miesten väliset erot ovat onnellisuutta käsittävän väittämän kanssa samansuuntaiset: erot ovat pieniä, mutta vastaukset osoittavat miesten olevan tyytyväisempiä kuin naiset. Naisista samaa mieltä väittämän kanssa on 26% ja miehistä 30%.

	Vahvin	Heikoin
Päämäärien tavoittelu	Opiskelija (51%) 26-29-vuotiaat (47%) Mies (48%)	Työelämän ulkopuolella (38%) 22-25-vuotiaat (41%) Nainen (43%)
Tulevaisuuden näkeminen valoisana	Työelämän ulkopuolella (41%) 26-29-vuotiaat (43%) Nainen (37%)	Työtön (12%) 22-25-vuotiaat (29%) Mies (33%)

Kuvio 20. Vahvin ja heikoin kokemus päämäärien tavoittelun ja tulevaisuuden näkemisen kokemukset päätoimiluokista, ikäryhmistä ja sukupuolittain ryhmiteltynä (N=414-423, puuttuva tieto 3-12)

Päämäärien tavoittelu ja tulevaisuuden näkeminen valoisana on Oulun seudun nuorten keskuudessa vahvalla tasolla. Kaikissa päätoimiryhmissä päämäärien tavoittelu on vahvaa, mutta opiskelijat erottautuivat selkeästi muihin päätoimiryhmiin nähden, sillä opiskelijoista hieman yli puolella on elämässään päämääriä, joita tavoitella. Työelämän ulkopuolella olevat eivät koe päämääriään yhtä vahvana kuin opiskelijat, mikä selittyy

asemasta työmarkkinoilla. Esimerkiksi eläkkeellä iän tai työkyvyttömyyden perusteella olevat voivat kokea tavoitteiden olevan jo osaltaan tavoitettuja, tai joko saavuttamattomissa. Päämäärien tavoittelemisen heikkous työelämän ulkopuolella olevien keskuudessa ei vaikuta tulevaisuuden näkemiseen valoisana, sillä päätoimiryhmistä työelämän ulkopuolella olevat osoittautuvat selkeästi vahvimaksi ryhmäksi kyseisen asenneväittämän kohdalla. Työttömät kokevat tulevaisuutensa valoisana heikoimpana päätoimiryhmistä. 22-25-vuotiaat osoittautuvat onnellisuuden kokemusten, elämään tyytyväisyyden, päämäärien sekä tulevaisuuden valoisuuden kannalta olevan heikoin ryhmä. Vahvimaksi ryhmäksi osoittautuu vanhin, 26-29-vuotiaat.

	Vahvin	Heikoin
Ympärillä olevien ihmisten arvostus	Työelämän ulkopuolella (50%) 26-29-vuotiaat (50%) Nainen (51%)	Työtön (35%) 18-21-vuotiaat (46%) Mies (43%)
Ihmisiä, joihin voi luottaa	Työtön (65%) 26-29-vuotiaat (62%) Nainen (68%)	Opiskelija (60%) 18-21-vuotiaat (61%) Mies (53%)

Kuvio 21. Vahvin ja heikoin kokemus ympärillä olevien ihmisten arvostuksesta ja ihmisistä, joihin voi luottaa päätoimiluokista, ikäryhmistä ja sukupuolittain ryhmiteltynä (N=416-423, puuttuva tieto 3-9)

Luottamus on korkea kaikissa päätoimiryhmissä ja ikäryhmissä. Työttömät erottuvat luottamuksen suhteen muihin nähden, koska työttömillä kokemus ympärillä olevien arvostuksesta on alhaisin, mutta työttömät kokevat ympärillään olevan aina luotettavia ihmisiä. Vahvin ikäryhmä on selkeästi vanhin ikäryhmä, ja heikoin sitä vastoin nuorin ryhmä. Miesten ja naisten väliset erot ovat huomattavia erityisesti ympärillä olevien luotettavien ihmisten kokemusten suhteen, sillä miehet kokemus eroaa naisten kokemuksista 14,90 prosenttiyksiköllä.

Heikko	Riskiryhmä	Vahva
Työtön (27%) 22-25-vuotiaat (34%) Nainen (42%)	Opiskelijat (40%) 18-21-vuotiaat (45%)	Työelämän ulkopuolella (47%) 26-29-vuotiaat (46%) Mies (43%)

Kuvio 22. Kokemus omasta terveydentilasta päätoimiryhmittäin, ikäluokittain ja sukupuolittain kuvattuina heikkoina, riskiryhmänä ja vahvimpina ryhminä (N=416-423, puuttuva tieto 3-10)

Yleinen kokemus omasta terveydestä päätoimiryhmissä osoittaa työelämän ulkopuolella kokevan terveytensä vahvimmaksi. Ero työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien välillä on 20,50 prosenttiyksikköä. 22-25-vuotiaiden kokemus terveydestä eroaa huomattavasti muihin ikäryhmiin nähden, sillä ero 18-21-vuotiaiden ja 26-29-vuotiaiden välillä on suhteellisen pieni. Miesten ja naisten väliset erot ovat myös pieniä, mutta miehet kokevat hiukan paremmaksi terveytensä kuin naiset. Riskiryhmään sijoittuvat opiskelijat ja 18-21-vuotiaat.

Epäonnistumisen tunteita koetaan jokaisessa päätoimiryhmässä, mutta työttömät kokevat epäonnistumisen tunteita jatkuvasti merkittävästi enemmän kuin muissa päätoimiryhmissä. Työttömistä 16% ilmoittaa kokevansa jatkuvasti epäonnistumisen tunteita, samalla kun vastaavaa ilmoittaa opiskelijoista 3 %, palkkatyössä olevista 3 % ja työelämän ulkopuolella olevista 4 %. Ikäryhmistä nuorimmassa koetaan epäonnistumisen tunteita useammin kuin muissa ryhmissä (4 %). Toiseksi eniten vastaavaa koetaan vanhimmassa ikäryhmässä (3%). Naisten ja miesten välillä epäonnistumisen tunteiden yleisyys on suhteellisen tasaista, sillä naisista epäonnistumisen tunteita kokee jatkuvasti 4 % ja miehistä vastaavaa 4 %.

	Ilmenee eniten	Ilmenee jossain määrin	Ilmenee vähiten
Masennus	Työtön (16%) 22-25-vuotiaat (4%) Nainen (4%)	Opiskelijat (2%) 18-21-vuotiaat (3%)	Työelämän ulkopuo- lella (8%) 26-29-vuotiaat (3%) Mies (2%)
Elämänhalut- tomuus	Työtön (11%) 18-21-vuotiaat (3%) Nainen (2%)	Opiskelijat (2%) 26-29-vuotiaat (2%)	Työelämän ulkopuo- lella (0%) 22-25-vuotiaat (1%) Mies (1%)

Kuvio 23. Masentuneisuuden ja elämänhaluttomuuden yleisyys, jonkun asteinen ilmeneminen, sekä vähäinen ilmeneminen päätoimiryhmittäin, ikäluokittain ja sukupuolittain jaoteltuina. (N=418-423, puuttuva tieto 3-10).

Hyvinvointiin heikentävästi vaikuttavia asioita ovat esimerkiksi päihteiden runsas käyttäminen, turvaton elinympäristö, fyysiset sairaudet ja eriarvoisuus. (Ojanen 2009, 27-28). Hyvinvointikyselyssä masennusta ja elämänhaluttomuutta ilmenee voimakkaimmin työttömien keskuudessa. Jakauma yleisestä ilmenemismuodosta vähiten ilmenevään luokitteluun jakaantuu työttömien, opiskelijoiden ja työelämän ulkopuolella olevien kesken. Opiskelijat kokevat työttömien jälkeen eniten masennusta ja elämänhaluttomuutta, ja työelämän ulkopuolella olevat vähiten. 22-25-vuotiaat kokevat masennusta eniten, mutta vähiten elämänhaluttomuutta. 18-21-vuotiaat kokevat eniten elämänhaluttomuutta ja toiseksi suurimpana ryhmänä ovat 26-29-vuotiaat. Naiset kokevat huomattavasti enemmän masennusta ja elämänhaluttomuutta kuin miehet.

Markku Ojasen (2009, 28) mukaan hyvinvointiin kielteisesti vaikuttavia asioita elämässä voi jakaa kolmeen eri ryhmään: epäoikeudenmukaisuus, vieraantuminen, sekä autoritaarinen vallankäyttö. Epäoikeudenmukaisuuden tunteita ilmenee erilaisissa elämäntilanteissa, jolloin kokemus omasta asemasta ja oikeudesta on yksilön kokemuksen mukaan vaarantunut tai ohitettu. Epäoikeudenmukaisuutta voi joutua kohtaamaan tilanteissa, joissa esimerkiksi ilmenee hyväksikäyttöä eri asioiden suhteen. Vieraantuminen ni-

mensä mukaisesti käsittää ilmiön, jossa yksilö kokee olevansa syrjäytetty tai tullessaan torjutuksi. Autoritaarinen vallankäyttö voi ilmetä erilaisissa muodoissa, kuten pakottamisena tai yksilön rajoittamisena. Autoritaarista vallankäyttöä ilmenee esimerkiksi ajoittain työsuhteissa, joissa työntekijän oikeuksia ja valtaa rajoitetaan esimiehen toimesta luottamuksen puuttumisen vuoksi.

	Ilmenee eniten	Ilmenee jossain määrin	Ilmenee vähiten
Väsymys	Työtön (11%) 18-21-vuotiaat (9%) Nainen (11%)	Opiskelijat (10%) 26-29-vuotiaat (8%)	Työelämän ulkopuolella (7%) 22-25 -vuotiaat (6%) Mies (5%)
Unettomuus	Opiskelijat (5%) 18-21-vuotiaat (3%) Nainen (4)	Palkkatyössä (2%) 22-25-vuotiaat (3%)	Työtön (0%) 26-29-vuotiaat (2%) Mies (2%)

Kuvio 24. Väsymyksen tunteiden ja unettomuuden yleisimmät luokat, toiseksi yleisimmät luokat, sekä vähiten väsymystä ja unettomuutta kokevien luokat (N=416-423, puuttuva tieto 3-10).

Väsymyksen tunteet ovat yleisiä kaikissa päätoimiluokissa, ikäryhmissä ja sukupuolitain tarkasteltuna. Työttömät kokevat väsymyksen tunteita suhteellisen paljon, mutta eivät sitä vastoin koe kärsivänsä unettomuudesta. 18-21-vuotiaat kokevat olonsa väsyneimmäksi ikäryhmäksi, ja kärsivät eniten unettomuudesta. Suomalaiset kokevat unettomuutta suhteellisen yleisesti, sillä suomalaisista aikuisista 30 % on kokenut unettomuutta vähintään kolmena yönä viikossa. Pitkittynyt unettomuus, eli unettomuudesta yli kuukauden kohdanneita on noin 10 %. Unettomuus johtuu yleisimmin elämäntilanteen muutoksista, stressistä tai mielenterveyden häiriöistä. Myös päihteet vaikuttavat unettomuuteen.(THL 2013.) Unettomuus on yleisintä hyvinvointikyselyyn vastanneiden opiskelijoiden keskuudessa ja toiseksi yleisintä palkkatyön piirissä olevilla. Miesten ja naisten välinen ero on merkittävä. Naiset kokevat huomattavasti miehiä enemmän unettomuutta ja väsymystä. Työelämän ulkopuolella olevat kokevat vähiten väsymyksen

tunteita. Unettomuus vaikuttaa elämänhallintaan ja mielialaan jo yhden yön valvomisen perusteella. Unettomuuden hoitaminen vaikuttaa selkeästi hyvinvointia parantavana asiana. (Ojanen 2009, 93.)

Alkoholinkäyttö humaltumistarkoitukseen (kysymys 31) osoittaa enemmistön vastaajista käyttävän alkoholia humaltumiseen asti kuukausittain tai harvemmin. Päivittäin alkoholia humaltumiseen saakka ei käytä kukaan vastaajista. Viikoittain alkoholia käyttää kaikista vastaajista 8 %. Aineiston valossa työttömät käyttävät alkoholia humaltumiseen saakka yleisimmin, sillä viikoittain työttömistä käyttää 20 %. Toiseksi eniten käyttävät opiskelijat (9%). Tupakkaa ja nuuskaa vastaajista käyttää 31 % ja enemmistö ilmoittaa ettei käytä (67%).

Huumeita vastaajista ilmoittaa käyttävän 7 %. Päätoimiluokista kaikissa ilmenee huumeidenkäyttöä, joka voi tarkoittaa säännöllisen käyttämisen lisäksi myös kokeilua. Työttömistä 20 %, opiskelijoista 9 % , palkkatyössä olevista 8 % ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevista 2% vastasivat käyttäneensä tai käyttävänsä huumeita. Ikäluokittainen tarkastelu osoittaa huumeidenkäytön olevan yleisintä 26-29-vuotiaiden keskuudessa, sillä vanhimmassa ikäryhmässä huumeita käyttää tai on käyttänyt vastaajista 8 %. Huumeiden tarjoaminen on yleisintä 15-24-vuotiaalle nuorelle, ja erityisesti vuosituhatluvun alussa huumeiden tarjoaminen nuorille miehille oli yleistä. Miltei joka kolmannelle nuorelle miehelle on tarjottu tuolloin huumeita. Naisille huumeiden tarjoaminen ei ole ollut yhtä yleistä, eikä tarjoamisen yleisyydessä ole tapahtunut miesten kaltaista nousua. Huumeiden tarjoaminen väheni vuosituhatluvun alkupuolen kasvun jälkeen merkittävästi, mutta koki lievän nousun vuoden 2010 tienoilla. (THL 2012, 14.)

Suomalaiset tilastot huumeidenkäytöstä ja niiden pohjalta tehdyt päätelmät kertovat Oulun seudulla asuvien nuorten suhteesta huumeisiin hyvin. Huumeidenkäyttö tai kokeilu ilmenee kaikissa päätoimiluokissa, sekä ikäryhmissä, mutta huumeidenkäyttöä ei koeta ongelmalliseksi kuin marginaalisesti. 18-21-vuotiaista 4 % kokee huumeidenkäytön erittäin ongelmallisena, 22-25-vuotiaista 2 % ja vanhimmassa ikäryhmässä vastaava kokee 0%. Huumeidenkäytön erittäin ongelmalliseksi kokee työelämän ulkopuolella olevista 4 %, joka on huomattavan suuri määrä muihin päätoimiryhmiin nähden. Jakauma ongelmattoman ja ongelmallisen välillä ilmentää huumeidenkäytön kokemuksien olevan kaikissa päätoimiryhmissä joko ongelmattomana tai ongelmallisena, jolloin

huumeidenkäytön ongelmallisuutta ei pidetä ”melko ongelmattomana” tai ”melko ongelmallisena”. Alkoholinkäyttöä ongelmallisena pitää huumeidenkäytön ongelmallisuuden lailla suurin vastaajamäärä työelämän ulkopuolella olevien ryhmän keskuudessa (4 %). Muissa päätoimiryhmissä opiskelijoista hyvin ongelmallisena pitää 2 %, palkkatyössä olevista 2 % ja työttömistä 0%.

Tietokone-, rahapeli- ja nettiriippuvuus jakaantuvat ongelmallisena ikäryhmien kesken tasaisesti. Valtaosa ikäryhmien jäsenistä ei koe kyseisiä riippuvuuksia ongelmallisina. Ongelmallista tietokoneriippuvuutta ei esiinny 22-25-vuotiailla lainkaan, 18-21-vuotiailla 2 %, sekä 26-29-vuotiailla 1 %. Vanhimmassa ikäryhmässä ongelmallista rahapeliriippuvuutta ei esiinny lainkaan, 22-25-vuotiaista 1 % kokee ongelmallisena ja 18-21-vuotiaista 3 %. Ongelmallista nettiriippuvuutta esiintyy myös ainoastaan 18-21-vuotiailla (2 %) ja 26-29-vuotiailla (1 %).

Päihderiippuvuutta ja ongelmallista riippuvuutta vastaajan kokemusten mukaan esiintyy Oulun seudun nuorten keskuudessa marginaalisesti, mutta miltei kaikissa päätoimiryhmissä, sekä ikäryhmissä. Prosentuaalisesti selkeästi tietty ryhmä käyttää päihteitä ja kokee olevansa päihderiippuvainen. Suomen huumeidenkäytön vaihtelut vaikuttaisivat olevan sovellettavana myös Oulussa, sillä suuri osa vastaajista on vähintään kokeillut huumeita, mutta aktiivikäyttö on marginaalissa.

7.2 Sosiaalityö vuorovaikutustyönä

Lastensuojelulain (LSL 6§) määritelmän mukaan nuori on 18-20-vuotias ja lapsi vielä alle 18-vuotiaana. Nuoruuden ikäjakson määrittämisessä Suomessa nuorilain mukaan nuori on alle 29-vuotias, ja YK:n määrittelyn mukaan 15-24-vuotias. Jaottelu ei ole näin yksioikoinen ja määritelmä on perusteltu juridisilla määritelmillä. (Hipp & Kivistö 2009, 181-200). Hyvinvointikyselyyn osallistuneet vastaajat ovat nuorisolain määritelmän mukaan nuoria, joiden ikä ja elämäntilanne vaikuttavat selkeästi sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Oulun seudun 18-29-vuotiaiden nuorten hyvinvointierot ovat havaittavissa hyvinvointikyselyn tuloksien analysoinnin pohjalta. Osa nuorista voi sosiaalisella, fyysisellä ja emotionaalaisella tasolla hyvin, mutta osalla nuorista on hyvinvoinnissa problemaattisia ongelma-alueita.

Ystävyys-suhteiden, yksinäisyyden tunteiden ja sukulaissuhteiden laadun subjektiiviset kokemukset vaihtelevat päätoimiryhmien ja ikäluokkien välillä merkittävästi. Erityisesti 22-25-vuotiaiden työttömien nuorten kokemukset ystävyys-suhteiden laadun kannalta ovat heikompia muihin ryhmiin nähden. Ero 26-29-vuotiaiden palkkatyön piirissä olevien nuoriin nähden on suuri. 22-25-vuotiaat tosin aineiston valossa pitävät muita ryhmiä enemmän sukulaissuhteitaan hyvinä. Sukulaissuhteiden laatua heikoimpana pitävä ryhmä on 18-21-vuotiaat työttömät. Palkkatyön piirissä olevat pitävät keskimääräisesti sukulaissuhteidensa laatua parempana muihin päätoimiryhmiin nähden. Erityisen huomattavaa analyysin tulosten kannalta on ikäryhmien väliset erot sukulaissuhteiden laadun kokemuksellisesta tasosta, sillä vanhin ikäryhmä pitää sukulaissuhteidensa laatua heikompana kuin 22-25-vuotiaat keskimäärin. Miesten ja naisten välisiä eroja tarkasteltaessa on huomattavissa miesten kokevan sukulaissuhteidensa laatua parempana kuin naiset.

Miehet sitä vastoin kokevat enemmän yksinäisyyden tunteita kuin naiset. Päätoimiryhmistä ainoastaan opiskelijoista pieni osa vastasi kokevansa yksinäisyyden tunteita. Ikäryhmistä nuorimmassa ryhmässä ilmenee yksinäisyyden tunteita eniten. Yksinäisyydellä ja fyysisellä terveydellä on yhteys toisiinsa, sillä fyysistä terveyttä käsittävät hyvinvointikyselyn kysymykset ja analysointi osoittavat selkeästi 18-21-vuotiaiden kokevan eniten väsymystä, unettomuutta, elämänhaluttomuutta sekä osalla nuorista myös huumeidenkäyttö heidän vastauksiensa perusteella on erityisen ongelmallista, samalla kun muissa ikäryhmissä ei vastaavaa ilmene. Riippuvuudet ovat suhteellisen yleisiä 18-21-vuotiailla. Rahapeli- ja tietokoneriippuvuus osoittautuvat ongelmallisiksi. Muilta osin psyykkis-fyysinen terveys 18-21-vuotiailla on vahvempaa kuin 22-25-vuotiailla. Aineiston analyysin valossa 22-25-vuotiaat ovat heikossa asemassa psyykkisesti. Nuoret aikuiset kokevat muita ryhmiä vähemmän tyytyväisyyttä elämään, päämäärätavoitteellisuutta, onnellisuuden tunteita, yleisen terveyden kokemuksia, sekä kärsivät eniten masennuksesta. 26-29-vuotiailla palkkatyössä olevilla kokemukset omasta terveydestä ovat huomattavan vahvempia kuin muilla ryhmillä. Erityisen heikossa valossa päätoimiryhmistä ovat opiskelijat, sekä työttömät nuoret.

Avun ja tuen saaminen julkiselta sektorilta ja palveluiden piiristä ei ole yleistä. Suuri osa nuorista ja päätoimiluokista ilmoittavat etteivät käytä julkisen sektorin palveluita lainkaan. Apuun ei myöskään turvauduta järjestöjen palveluiden avulla, eikä informaaleihin verkostoihin, kuten sukuun. Parisuhde on isossa roolissa tuen ja avun saamisen

kannalta. Keskiarvollisesti Oulun seudun nuoret ovat parisuhteeseensa tyytyväisiä. Työelämän ulkopuolella olevat pitävät parisuhteensa arjen asioiden sujuvuuden toimivuutta parhaana ja opiskelijat ovat tyytyväisiä saatavaan tukeen. 22-25-vuotiaat ovat vähiten tyytyväisiä tukeen, samalla kun nuorimmassa ikäryhmässä vastaajat ovat tyytyväisiä parisuhteensa vuorovaikutukseen, toimivuuteen, arjen sujuvuuteen, tukeen, sekä omaan tilaan. 22-25-vuotiaat tyytymättömyydestä huolimatta aineiston valossa kääntyvät kumppaninsa puoleen eniten muihin ryhmiin nähden.

Käytännötyössä sosiaalityön kentällä nuoret ovat jääneet marginaaliseen asemaan. Sosiaalityössä tunnustetaan ja käytetään erityistä herkkyyttä varhaisnuorien parissa ja lasten kanssa tehtävässä työssä, mutta nuoren asema ja elämäntilanne on jäänyt vajaaksi. Sosiaalityössä toimialueina hahmotetaan ikäryhmittäin lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja gerontologinen sosiaalityö. Sosiaalityön käytännönkentällä nuorten parissa tehtävä työ on problemaattista nuoruuden määrittelemisen vaikeuden vuoksi. Nuoruus on tunnustettu omaksi elämänvaiheeksi, mutta nuoruudelle ei ole selkeää ikään rajattavaa jaksoa. (Kananaja ym. 2010, 192; Pohjola 2010, 25.)

Nuorisotyö ja sosiaalityö toimialoina ovat lähtökohtaisesti ja juridisesti eri maailmoista. Sosiaalityö on osa sosiaalihuoltoa, ja nuorisotyö toimii opetushallituksen alaisuudessa. Nuorisotyössä ja sosiaalityössä on nuorten kohdalla paikannettavissa samanlaisia tavoitteita toiminnalle. Nuorisotyö liitetään vahvasti nuorten vapaa-aikaan ja vapauden eri mahdollisuuksiin ja sosiaalityö kiinnittää huomioita integraatioon, sekä ongelmakohtiin nuoren elämässä. Sosiaalityössä ilmenevät tuen ja kontrollin elementit ovat vaikeita erottaa. Lähtökohdat työskentelylle ovat erilaisia, vaikka tavoitteena nuorten hyvinvoinnin lisääminen olisikin sama. Toimialojen jaottelu ei ole yksioikoista, sillä sosiaalityössä on panostettu esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön ja ennaltaehkäisyyn, tosin projektiluontoisessa muodossa. (Pohjola 2009, 19-25.)

Sosiaalityön kentällä on huomattu nuorisososiaalityön tarve. Nuorisososiaalityö käsittelee sosiaalityön ja nuorisotyön lisäksi kasvatuksen ja psykiatrian elementtejä. Työorientaation taustalla on ajatus saada nuoret enemmän esille sosiaalityössä ja havaita nuoren elämässä mahdollisesti olevia ongelmakohtia ennen nuoren elämäntilanteen pahenemista. Nuorisososiaalityön menetelmiin luetaan luottamuksellinen suhde ja nuorten osallisuuden tukeminen. Nuorisososiaalityö ei ole nostettu omaksi erityisalueekseen vielä, mutta nuorisososiaalityön eriyttäminen olisi perusteltua ennaltaehkäisevän työn periaat-

teiden mukaisesti. Nuorisososiaalityö tarjoaisi työskentelylle byrokratiavapaata tilaa, sillä työ voi olla liikkuvaa ja nuorten tapaaminen voisi tapahtua nuorisotiloissa, sekä esimerkiksi kouluissa, jolloin nuoren sosiaaliset verkostot saataisiin osaksi nykyistä joustavammin mukaan nuoren kanssa tehtävää työtä. (Pohjola 2009, 19-25.)

Erityisesti 22-25-vuotiaiden nuorten parissa tehtävässä sosiaalityössä tulisi nostaa sosiaaliset suhteet voimakkaammin esille. Sosiaaliset suhteet ovat voimavara, joka valitettavan usein sivuutetaan esimerkiksi työvoimapolitiittisissa tai kuntouttavan työtoiminnan suunnitelmissa. Sosiaalityön suunnitelmassa olisi aiheellista nostaa esille yleisen terveydentilan lisäksi sosiaaliset suhteet omaksi osakseen suunnitelmaa ja harkita yksilöllisesti esimerkiksi parisuhteessa mahdollisesti ollessaan nuoren kohdalla huomioida mahdollisuus ottaa kumppani osaksi suunnitelman ja toimenpiteiden toteuttamista.

Sosiaalisten suhteiden merkittävä asema osana yksilön hyvinvointia nostaa vuorovaikutuksellisen tukemisen mahdollisuuden osana käytännöntyötä. Vuorovaikutuksellinen tukeminen tiivistettynä tarkoittaa ajatusten ja tunteiden, ohjauksen, sekä kuuntelemista. Sosiaaliset suhteet nuoren elämässä voivat käsittää informaalien verkostojen lisäksi formaalit verkostot, jolloin formaaleissa verkostoissa toimivien ammattilaisten on tiedostettava vuorovaikutuksen mahdollisuudet, sekä vastavuoroisesti mahdolliset negatiiviset seuraukset. (Vilen & Leppämäki & Ekström 2002, 20-21.) Sosiaalityön eettisten periaatteiden mukaisesti sosiaalityöntekijän on edistettävä asiakkaiden osallisuutta, mikä tarkoittaa asiakkaan osallistumista päätöksentekoon ja tätä koskevien toimenpiteiden avoimuutta, sekä informaation jakamista. (Hannikainen 1992, 60-61.) Nuorten asema sosiaalityön kentällä ja työvoimapolitiittisella tasolla on heikko heidän päätöksentekoon osallistumisen kannalta, sillä nuoriin alle 25-vuotiaisiin kohdistetaan työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, jotka eivät sovellu kaikille nuorille. Toimenpiteet ja niihin osallistuminen pitävät sisällään taloudellisia pakotteita, jolloin nuoren jäädessä esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle, nuoren pääasiallinen tulonlähde on yleisen asumistuen lisäksi toimeentulotuki. Toimeentulotuki on välttämätön taloudellinen tuki sitä tarvitseville, mutta toimeentulotuki on määritelty väliaikaiseksi tulonlähteeksi. (Laki toimeentulotuesta 1412/30.12.1997). Miten käy koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneen nuoren taloudellisen tasapainon, sekä yhteiskuntaan integroitumisen, mikäli työvoimapolitiittiset toimenpiteet kuten työpajojen toimintaan osallistuminen ei ole mahdollista esimerkiksi resurssien puolesta?

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko 1991: *Törmäävät tulkinat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Oy Gaudemus Ab, Helsinki. 233-239
- Aho, Simo & Vehviläinen, Jukka 1997: *Keppi ja porkkana. Tutkimus alle 20-vuotiaita aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista*. ESR-julkaisut, Helsinki
- Ahola, Sakari & Galli, Loretta 2010: *Ohipuhuttu nuoruus? Teoksessa Anttila, Anu-Hanna & Kuussaari, Kristiina & Puhakka, Tiina (Toim). Nuorten elinolot-vuosikirja, Nuorisotutkimusverkosto, Yliopistopaino, Helsinki 2010, 132-144*
- Arajärvi, Pentti 2009: *Syrjäytymisen oikeudelliset pidäkkeet-aiheen kartoitusta*. Teoksessa Arajärvi, Pentti & Korhonen, Anne (toim). Joensuun yliopistopaino, 1-20.
- Bauman, Zygmunt 1999: *In Search of Politics*. Polity Press, Cambridge
- Beck, Ulrich 1992: *Risk Society. Towards a new Modernity*. Athenaem Press Limited, Gateshead
- Berger, Peter L & Luckman, Thomas 1966: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma. Alkuteos The Social Construction of Reality*. Kirjapaino Oy Like, Helsinki
- Blos, Peter 1962: *On Adolescence. A Psychoanalytic Intepretation*. A Division of Macmillan Publishing Co, New York
- Bourdieu, Pierre 1990: *Distiction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Routledge & Kegan Paul, New York
- Bronfenbrenner, Urie 1961: *Some familial antecedents of responsibility and leadership in adolescencents*. Holt, Rinehart and Winston, New York
- Bronfenbrenner, Urie 1979: *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts
- Bronfenbrenner, Urie 1981: *Sosiaalisaatiotutkimus*. Amer-Yhtymä Oy Weilin + Göösin Kirjapaino, Espoo
- Broude, Gwen J 1994: *Marriage, Family and Relationships. A Cross-Cultural Encyclopedia*. ABC-CLIO, United States of America
- Chetkow-Yanoov Benyamin 1992: *Social Work Practice. A Systems Approach*. The Hawthorth Press, USA
- Coleman, James 1988: *Social Capital in Creation of Human Capital*. American Journal of Sociology 94, 95-120
- Coleman, James S & Fararo, Thomas J. 1992: *Rational Choice Theory. Advocacy and Qritique*. Sage Publications Inc, United States of America,
- Ellonen, Noora 2008: *Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen*. Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere
- Eriksson, Erik 1968: *Identity, Youth and Crises*. Norton & Co, New York
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva 2003: *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Yliopistopaino, Helsinki
- Hannikainen, Lauri 1992: *Eettiset säännöt*. Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti,

- Turku
- Henkilötietolaki 523/22.4.1999
- Hipp, Tiia & Kivistö, Jaana 2009: Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Teoksessa Raitakari, Suvi & Vironkannas, Elina (Toim). Nuorisotutkimusseura ry, Helsinki
- Hurrelmann, Klaus 1988: Social Structure and Personality Development. Cambridge University Press, United States of America
- Hyyppä, Markku T. 2002: Elinvoimaa yhteisöstä: sosiaalinen pääoma ja terveys. PS-kustannus, Jyväskylä
- Järventie, Irmeli 2003: Yhteiskunnallinen muutos. Teoksessa Melin, Harri & Nikula, Jouko (toim.) Gummerus Kirjapaino Oy, 157-171
- Kaarninen Mervi 2003: Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo & Laiho, Kristiina & Sarvimäki, Pirjo & Karjalainen, Pekka, Seppänen, Marjaana 2010: Sosiaalityön käsikirja. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Kivekäs, Marja & Suopajarvi, Katja 2001: Syrjäänpuodotettu vai oman polkunsu kulkija. Nuori ammatillisen koulutuksen keskeyttäjänä. Yliopistopaino, Rovaniemi 2001.
- Ketokivi, Mikko 2009: Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi. Gaudeamus Helsinki University Press, Tallinna
- Kotakari, Ulla & Rusanen, Timo 1996: Välittävät verkostot. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kotakari, Ulla & Nylund, Marianne (Toim). Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1996, 177-193
- Kuntalaki 365/17.3.1995
- Kuure, Tapio 1999: Kutsuuko yhteiskunta? Nuoret jäsenyyksiä lunastamassa ja haastamassa. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 10/1999. Hakapaino Oy, Helsinki
- Laine, Kaarina 2005: Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/22.9.2000
- Laki toimeentulotuesta 1412/30.12.1997
- Laki viranomaistoiminnan julkisuudesta 621/21.5.1999
- Lash, Scott 1994: Nykyajan jäljillä. Teoksessa: Ulrich, Beck & Giddens, Anthony & Lash, Scott. Gummerus Kirjapaino Oy, Tampere
- Lastensuojelulaki 417/13.4.2007
- Laukkanen, Eila 2010: Nuorten hyvin - ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala
- Lilienfeld, Robert 1978: The Rise of Systems Theory. An Ideological Analysis. John Wiley & Sons, United States of America
- Lähteenmaa, Jaana 2001: Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki. 255-264
- Martikainen, Liisa 1996: Suomalaisten nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden monet kasvot. Jyväskylän yliopisto
- Musgrove, Frank 1965: Youth and the Social Order. Bloomington, Indiana University

Press

- Niemelä, Jorma 2002: Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Teoksessa Ruuskanen, Petri (toim). Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu, 76-94
- Nuorisolaki 72/27.1.2006
- Nyyssölä, Kari & Pajala, Sasu 1999: Nuorten työura. Koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus. Tammer-Paino, Tampere
- Oinonen, Eriikka 2001: : Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 16. Raamattutalo Oy, Pieksämäki, 109-126
- Ojanen Markku 2009: Hyvinvoinnin käsikirja. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna
- OKM 2012: Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012
- Paakkunainen, Kari & Suurpää, Leena 2011: Nuorten poliittinen ohjaus-strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistavaa osallistumista. Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisuja 43, Unigrafia, Helsinki
- Pakkanen, Päivi 1991: Törmäävät tulkinat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki, 197-205
- Parsons, Talcott 1951: The Social System. Lowe & Brydone Printers Ltd, Thetford, Norfolk
- Parsons, Talcott 1977: Social Systems and the Evolution of Action Theory
- Payne, Malcolm 1991: Modern Social Work Theory. Palgrave Macmillan, Wales 1991
- Perustuslaki 731/11.6.1999
- Pohjola, Anneli 2009: Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Teoksessa Raitakari, Suvi & Vironkannas, Elina (Toim). Nuorisotutkimusseura ry, Helsinki 2009, 19-75
- Pohjola, Anneli 2010: Asiakkuus sosiaalityössä. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (Toim). Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki 2010, 19-75
- Putnam, Robert 2000: Bowling alone. The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster, New York
- Raportti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007-2011 toteutumisesta. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 44.
- Ruuskanen, Petri 2002: Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu
- Saari, Juho 2009: Yksinäisten yhteiskunta. WSOYpro Oy, Helsinki
- Salmivalli Christina 2005: Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu
- Satka, Mirjami 2010: Asiakkuus sosiaalityössä. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (Toim). Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki 2010
- Seikkula, Jaakko 1994: Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Tammer-Paino Oy, Tampere 1994
- Silvennoinen, Markku 1999: Elämää verkostoissa- Toimivat ihmissuhteet. Oy Edita Ab, Helsinki
- Silvennoinen, Heikki 2002: Koulutus marginalisaation hallintana. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki

- Tarvainen, Tom 2007: Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Teoksessa Pietiläinen, Ville & Tarvainen, Tom & Kuure, Tapio (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007. Helsinki
- Tilastokeskus 2011: Suomen tilastollinen vuosikirja 2011. Edita Prima Oy, Helsinki
- Toivonen, Timo 1999: Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. WSOY Kirjapainoyksikkö, Porvoo
- Toivonen, Timo 2003: Yhteiskunnallinen muutos. Teoksessa Melin, Harri & Nikula, Jouko (toim.) Gummerus Kirjapaino Oy, 109-121
- Tuohinen, Riitta 1991: Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki. 169-179
- Vehviläinen, Jukka 1999: Polun rakentajat. Nuorten sijoittuminen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään. Oy Edita Ab, Helsinki 1999.
- Vesikansa, Sari 2002: Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Suomen Kuntaliitto, Kuntatalon Paino, Helsinki, 11-31
- Volanen, Matti Vesa 1991: Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki. 225-233
- Vuokila-Oikkonen, Päivi & Ruotsalainen, Kari 2010: Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Teoksessa Laine, Terhi & Hyväri, Susanna & Vuokila-Oikkonen, Päivi (toim.) Kustannusosakeyhtiö Tammi, Riika, 2010,

ELEKTRONISET LÄHTEET

- Ara-selvitys 1/2013 asunnottomat 2012: http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/ARAn_selvitykset (23.11.2013)
- Euroopan komissio: Eurooppa 2020-hanke:
http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm
(Viitattu 4.11.2013)
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2015:
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Kehittamisohjelma_2012-2015/ (Viitattu 23.11.2013)
- Mannheim, Karl 1928: das Problem der Generationen
http://www.1000dokumente.de/pdf/dok_0100_gen_de.pdf (23.11.2013)
- Oulun Nuorten Edustajisto ONE 2013: <http://www.nettinappi.fi/vaikuttajaryhmat/oulu-nuorten-edustajisto-one/> (24.11.2013)
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012: Nuoret koulupudokkaat sosiaalityön asiakkaina-tapaustutkimus Helsingistä. Raportti 29/2012:<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a889a2a2-ad88-4c1a-ae22-1504801857c1> (Viitattu 18.11.2013)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013: Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikalisa/materiaalit/mielenterveys/unihairiot (Viitattu 18.11.2013)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013: Suomalaisen huumeidenkäyttö ja huumeasen teet- Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2010:
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/056141f2-7af0-469a-98fe-36ab805a3f68> (Viitattu 18.11.2013)

Tilastokeskus 2012: Työmarkkinatuen saamisen edellytyksenä olevan kouluttautumisen velvoitteen arviointitutkimus:
http://www.nuorisotakuu.fi/files/34028/Nuorten_tyomarkkinatukioikeus_ja_koulutukseen_hakeutuminen.pdf (Viitattu 18.11.2013)

TUKEVA 2-HANKE 2012: Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa:
<http://oulu.ouka.fi/seutu/Tukeva2/Tukevan%20valiraportit/TUKEVA%202%20yhteinen%20loppuraportti%201.10.2010-31.10.2012.pdf> (Viitattu 18.11.2013)

Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020-sosiaali- ja terveystalouden strategia 2013:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-14357.pdf (24.11.2013)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012: hyvä tieteellinen käytäntö:
<http://www.tenk.fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>. (Viitattu 15.03.2014)

Talentia ry 2012: Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2012:
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2012.pdf . (Viitattu 15.03.2014)

IFSW 2012: Statement of Ethical Principles: <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>. (Viitattu 15.03.2014)

HYVINVOINTIKYSELY OULUN SEUDUN 18- 29 -VUOTIAILLE NUORILLE

Huom! Sinulla on mahdollisuus vastata myös sähköisesti www.oamk.fi/nuortenkysely

Ympyröi tilannettasi tai mielipidettäsi vastaavan vaihtoehdon numero tai kirjoita vastaus sille varatulle riville. Useissa kysymyksissä vastaukselle on annettu numeeriset vaihtoehdot, jolloin voit antaa vastauksesi viisiportaisella asteikolla 1–5. Mikäli et osaa arvioida tilannettasi tai näkemystäsi tällä asteikolla, voit ympyröidä vaihtoehdon x = ”en osaa sanoa”.

I TAUSTATIEDOT

1. Mikä on sukupuolesi?

- 1 mies
- 2 nainen

2. Minä vuonna olet syntynyt? _____

3. Missä kunnassa asut?

- 1 Hailuoto
- 2 Haukipudas
- 3 Kempele
- 4 Kiiminki
- 5 Liminka
- 6 Lumijoki
- 7 Muhos
- 8 Oulu
- 9 Oulunsalo
- 10 Tyrnävä
- 11 muualla, missä? _____

4. Oletko (Valitse vain yksi vaihtoehto.)

- 1 sinkku
- 2 seurustelen
- 3 avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa
- 4 avoliitossa
- 5 eronnut
- 6 leski

5. Asutko (Valitse vain yksi vaihtoehto.)

- 1 yksin
- 2 avio-/ avopuolison kanssa
- 3 avio-/ avopuolison ja lapsen / lasten kanssa
- 4 lapsen / lasten kanssa
- 5 ystävän tai kaverin kanssa
- 6 vanhempien kanssa

6. Kuinka monta henkilöä taloudessasi asuu? _____

Jos taloudessasi asuu lapsia, montako heistä on

- 1 alle 3 -vuotiaita _____
 2 3 - 7 -vuotiaita _____
 3 yli 7 -vuotiaita _____

7. Mitä teet päätoimisesti tällä hetkellä? Oletko (Valitse vain yksi vaihtoehto.)

- 1 opiskelija
 2 palkkatyössä
 3 yrittäjänä / maanviljelijänä
 4 työttömänä
 5 työharjoittelussa tai työelämävalmennuksessa
 6 kotona äitiys- tai vanhempainlomalla tai hoitovapaalla
 7 varusmies- tai siviilipalvelussa
 8 sairauslomalla
 9 eläkkeellä
 10 muu, mitä? _____

II ASUMINEN, OPISKELU, TYÖ JA TOIMEENTULO

8. Kuinka tyytyväinen olet

	tyytymätön		tyytyväinen		en osaa sanoa	
asumistasoosi	1	2	3	4	5	x
opintoihisi / koulutukseesi	1	2	3	4	5	x
työtilanteeseesi	1	2	3	4	5	x
taloudelliseen tilanteeseesi	1	2	3	4	5	x

Asuminen

9. Kuinka monta kertaa olet muuttanut ennen kuin täytit 18 ikävuotta?

_____ kertaa

10. Kuinka monta kertaa olet täytettyäsi 18 vuotta vaihtanut

- asuinkuntaa _____ kertaa
 asuinaluetta _____ kertaa
 asuntoa _____ kertaa

11. Ympyröi seuraavista ne vaihtoehdot, jotka sopivat tilanteeseesi. (Voit ympyröidä useamman kohdan.)

- 1 muutin nykyiseen asuinkuntaani opiskelun vuoksi
 - 2 muutin nykyiseen asuinkuntaani työpaikan vuoksi
 - 3 muutin nykyiseen asuinkuntaani seurustelun tai elämäkumppanin vuoksi
 - 4 muutin nykyiseen asuinkuntaani muun syyn vuoksi, minkä?
-

- 5 asun edelleen samassa kunnassa, jossa olen viettänyt suuren osan lapsuuttani

12. Kuinka viihdyt

	huonosti				hyvin	en osaa sanoa
nykyisessä asuinkunnassasi	1	2	3	4	5	x
nykyisellä asuinalueellasi	1	2	3	4	5	x
nykyisessä asunnossasi	1	2	3	4	5	x

13. Kuinka tyytyväinen olet seuraaviin asioihin nykyisellä asuinalueellasi?

	tyytymätön				tyytyväinen	en osaa sanoa
julkiset liikenneyhteydet	1	2	3	4	5	x
kevyen liikenteen väylät	1	2	3	4	5	x
ulkoilumahdollisuudet	1	2	3	4	5	x
päivittäiset kauppapalvelut	1	2	3	4	5	x
ravintola- ja viihdepalvelut	1	2	3	4	5	x
liikuntapaikkojen tarjonta	1	2	3	4	5	x
kulttuuritarjonta	1	2	3	4	5	x
muut harrastusmahdollisuudet	1	2	3	4	5	x
muut palvelut	1	2	3	4	5	x
alueen viihtyvyys	1	2	3	4	5	x
alueen turvallisuus	1	2	3	4	5	x
naapurusto	1	2	3	4	5	x

14. Seuraava kysymys on tarkoitettu vanhempiensa luona asuville. Jos et asu vanhempien luona, siirry kysymykseen 15.

Kuinka paljon seuraavat asiat vaikuttavat siihen, että asut vanhempien luona?

	vaikuttaa vähän				vaikuttaa paljon	en osaa sanoa
Olen liian nuori muuttamaan kotoa	1	2	3	4	5	x

Opiskelu

15. Mitä koulutuksia / tutkintoja olet suorittanut? Merkitse rastilla itseäsi koskevat kohdat.

	olen suorittanut	opinnot ovat kesken	olen keskeyttänyt opinnot
peruskoulu	_____	_____	_____
lukio	_____	_____	_____
toisen asteen ammatillinen tutkinto	_____	_____	_____
opistoasteen tutkinto	_____	_____	_____
ammattikorkeakoulututkinto	_____	_____	_____
ylempi ammattikorkeakoulututkinto	_____	_____	_____
yliopisto / maisterin tutkinto	_____	_____	_____
lensiaatin / tohtorin tutkinto	_____	_____	_____
muu, mikä _____	_____	_____	_____

16. Jos et ole saanut peruskoulun jälkeistä opiskelupaikkaa, mistä arvioit sen johtuvan / johtuneen?

17. Jos olet keskeyttänyt opintojasi, mistä arvioit sen johtuvan / johtuneen?

18. Kuinka paljon seuraavat asiat ovat vaikuttaneet opintoihin / koulutukseen liittyviin valintoihin?

	vaikuttanut vähän		vaikuttanut paljon			en osaa sanoa
	1	2	3	4	5	
varmuus siitä, että olen omalla alallani	1	2	3	4	5	x
menestymiseni aiemmissa opinnoissa	1	2	3	4	5	x
valinnat edistivät / edistävät jatko-opintojani	1	2	3	4	5	x
ala / ammatti on suosittu nuorten keskuudessa	1	2	3	4	5	x
ala / ammatti on arvostettu yhteiskunnassa	1	2	3	4	5	x
alalla on hyvät työllistymismahdollisuudet	1	2	3	4	5	x
ala / ammatti on hyvin palkattu	1	2	3	4	5	x
saamani opintojenohjaus suuntasi valintojani	1	2	3	4	5	x
vanhempieni ohjaus suuntasi valintojani	1	2	3	4	5	x
opiskelupaikan sijainti suuntasi valintojani	1	2	3	4	5	x
muu, mikä? _____	1	2	3	4	5	x

Työ ja toimeentulo

19. Jos olet tällä hetkellä palkkatyössä, onko työsuhteesi (Jos et ole palkkatyössä, siirry kysymykseen 20.)

- 1 vakituinen
- 2 määräaikainen
- 3 osa-aikainen
- 4 tuettu työsuhde (palkkatuki, työmarkkinatuki)
- 5 muu, mikä? _____

20. Kuinka kauan olet ollut palkkatyössä / yrittäjänä täytettyäsi 18 vuotta?

- 1 en lainkaan
- 2 ____ vuotta ____ kuukautta

21. Kuinka kauan olet ollut palkkatyössä / yrittäjänä omalla alallasi tai koulutustasi vastaavissa tehtävissä täytettyäsi 18 vuotta?

- 1 en lainkaan
- 2 ____ vuotta ____ kuukautta

22. Mikä on pääasiallinen ammattisi? (vasemman puoleinen viiva) **Jos olet päätoiminen opiskelija,**

mihin ammattiin / mille alalle opiskelet? (oikean puoleinen viiva)

Seuraavassa kysytään vanhempiesi ammatteja. Vanhemman ammatilla tarkoitetaan sitä ammattia, jossa hän on pääsääntöisesti työskennellyt.

23. Mikä on/oli isäsi ammatti? _____

24. Mikä on/oli äitisi ammatti? _____

25. Mitkä ovat kotitaloutesi yhteenlasketut käytettävissä olevat tulot keskimäärin kuukaudessa?

Ohje: Laske mukaan kotitaloutesi kaikki tulot, kuten palkkatulot, yrittäjätulot, pääomatulot, opintotuet, työttömyyskorvaukset, toimeentulotuki, eläkkeet, sosiaalietuudet ja muut mahdolliset tulot verojen vähentämisen jälkeen ennen laskujen maksamista. Jos asut vanhempiens luona, arvioi vain omat tulosi.

Yhteensä noin _____ euroa kuukaudessa

26. Oletko viimeisen vuoden aikana joutunut selviytyäksesi taloudellisesti

	en lainkaan	harvoin	usein	jatkuvasti	en osaa sanoa	
tekemään ylitöitä tai useampaa työtä	1	2	3	4	5	x
lykkäämään lainojen lyhennyksiä	1	2	3	4	5	x
ottamaan lainaa	1	2	3	4	5	x
turvautumaan pikavippeihin	1	2	3	4	5	x
turvautumaan sukulaisten apuun	1	2	3	4	5	x
turvautumaan kavereiden/ystävien apuun	1	2	3	4	5	x
turvautumaan toimeentulotukeen	1	2	3	4	5	x
tinkimään ruokamenoista	1	2	3	4	5	x
vaihtamaan halvempaan asuntoon	1	2	3	4	5	x
tekemään töitä harmaan talouden alueella	1	2	3	4	5	x
muu, mikä? _____	1	2	3	4	5	x

III TERVEYS JA HYVINVOINTI

27. Millaiseksi koet terveydentilasi?

huono		hyvä		en osaa sanoa
1	2	3	4	5
				x

28. Onko sinulla jokin pitkäaikainen sairaus tai vamma?

- 1 kyllä
- 2 ei

29. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”kyllä,” kuinka paljon sairaus tai vamma haittaa

päivittäistä toimintaasi?

hyvin vähän		hyvin paljon		en osaa sanoa
1	2	3	4	5
				x

30. Tupakoitko tai käytätkö nuuskaa?

- 1 en
- 2 satunnaisesti
- 3 päivittäin / lähes päivittäin

31. Kuinka usein käytät alkoholia humaltumiseen asti?

- 1 en käytä alkoholia
- 2 harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- 3 1-2 kertaa kuukaudessa

32. Oletko käyttänyt huumeita?

- 1 en, enkä aio kokeilla
- 2 en, mutta kokeilu kiinnostaa
- 3 olen, en aio käyttää enää
- 4 olen, aion todennäköisesti jatkaa käyttämistä

33. Käytätkö lääkkeitä päihtymistarkoituksessa?

- 1 en
- 2 kyllä

34. Millaiseksi koet suhteesi seuraaviin asioihin?

	ongelmaton		ongelmallinen		en osaa sanoa	
	1	2	3	4	5	x
tupakointi	1	2	3	4	5	x
alkoholin käyttö	1	2	3	4	5	x
huumeiden käyttö	1	2	3	4	5	x
lääkkeiden käyttö päihtymistarkoituksessa	1	2	3	4	5	x
rahapeli riippuvuus	1	2	3	4	5	x
tietokoneriippuvuus	1	2	3	4	5	x
nettiriippuvuus	1	2	3	4	5	x
muu, mikä _____	1	2	3	4	5	x

35. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

	eri mieltä		samaa mieltä		en osaa sanoa	
	1	2	3	4	5	x
Koen olevani onnellinen	1	2	3	4	5	x
Olen tyytyväinen elämäni	1	2	3	4	5	x
Elämässäni on päämääriä, joita tavoittelen	1	2	3	4	5	x
Tulevaisuuteni on valoisa	1	2	3	4	5	x
Ympärilläni on ihmisiä, jotka arvostavat minua	1	2	3	4	5	x
Aina on ihmisiä, joihin voin luottaa	1	2	3	4	5	x

36. Kuinka usein olet viimeisen puolen vuoden aikana

	en lainkaan	harvoin	usein	jatkuvasti	en osaa sanoa
	1	2	3	4	5
kokenut epäonnistumisen tunteita	1	2	3	4	5
tuntenut itsesi masentuneeksi	1	2	3	4	5
tuntenut itsesi väsyneeksi	1	2	3	4	5
kärsinyt unettomuudesta	1	2	3	4	5
kokenut elämänhaluttomuutta	1	2	3	4	5

37. Alla on lueteltu erilaisia ongelmia, jotka voivat aiheuttaa huolta ja vaikuttaa jaksamiseen.

Kuinka usein seuraavat asiat vaikeuttavat jokapäiväistä elämääsi?

osaa sanoa	ei lainkaan	harvoin	usein	jatkuvasti	en
huoli omasta tulevaisuudesta	1	2	3	4	5 x
huoli avio-/avopuolison tulevaisuudesta	1	2	3	4	5 x
huoli lapsen / lasten tulevaisuudesta	1	2	3	4	5 x
vaikeus järjestää lapsen / lasten hoito	1	2	3	4	5 x
oma tai läheisen työttömyys	1	2	3	4	5 x
pelko omasta tai avio-/avopuolison joutumisesta työttömäksi	1	2	3	4	5 x
huoli työssä jaksamisesta	1	2	3	4	5 x
vaikeus selviytyä välttämättömistä kuukausittaisista menoista	1	2	3	4	5 x
ylipaino	1	2	3	4	5 x
mielekkään tekemisen puute	1	2	3	4	5 x
yksinäisyys	1	2	3	4	5 x
masennus tai ahdistuneisuus	1	2	3	4	5 x
parisuhdeongelmat	1	2	3	4	5 x
lähisuhdeväkivalta tai sen pelko	1	2	3	4	5 x
läheisen pitkäaikaissairaus	1	2	3	4	5 x
huoli läheisen terveydestä	1	2	3	4	5 x
läheisen alkoholiongelma	1	2	3	4	5 x
läheisen huumeongelma	1	2	3	4	5 x
läheisen rahapeliongelma	1	2	3	4	5 x
läheisen tietokonepeliriippuvuus	1	2	3	4	5 x
läheisen nettiriippuvuus	1	2	3	4	5 x
muu, mikä? _____	1	2	3	4	5 x

38. Oletko hakenut apua selviytyäksesi edellä luetelluista ongelmista? (Valitse vain yksi vaihtoehto.)

- 1 en ole tarvinnut ulkopuolista apua
- 2 olen hakenut ja saanut apua
- 3 olen hakenut, mutta en ole saanut apua
- 4 olen tarvinnut apua, mutta en ole sitä hakenut, miksi

IV SOSIAALISET SUHTEET JA SOSIAALINEN TUKEA

39. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

osaa sanoa	eri mieltä			samaa mieltä		en
Pidän yksin olemisesta x	1	2	3	4	5	
Tunnen olevani yksinäinen x	1	2	3	4	5	
Ystävät ovat minulle tärkeitä x	1	2	3	4	5	
Minulla on riittävästi ystäviä x	1	2	3	4	5	
Minuun on helppo tukeutua x	1	2	3	4	5	
Minulla on henkilö / henkilöitä, joihin tukeutua x	1	2	3	4	5	
Suhteeni vanhempiini ovat läheiset x	1	2	3	4	5	
Suhteeni sisaruksiini ovat läheiset x	1	2	3	4	5	
Suhteeni muihin sukulaisiin ovat läheiset x	1	2	3	4	5	

40. Kuinka usein ja missä tapaat ystäviäsi?

en osaa sanoa	en lainkaan	harvoin	usein	jatkuvasti	
omassa kodissa x	1	2	3	4	5
ystävän kotona x	1	2	3	4	5
opiskelupaikassa x	1	2	3	4	5
työpaikalla x	1	2	3	4	5
kaupungilla x	1	2	3	4	5
ravintolassa x	1	2	3	4	5
harrastuksissa x	1	2	3	4	5
internetissä x	1	2	3	4	5

46. Täsmennä, mihin asioihin olet sosiaali- ja terveystalveluissa tyytyväinen?

47. Entä mihin asioihin olet sosiaali- ja terveystalveluissa tyytymätön?

48. Kuinka arvioit asuinkuntasi sosiaali- ja terveystalvelujen osalta seuraavia asioita?

	huono				hyvä		en osaa sanoa
	1	2	3	4	5		x
talveluista tiedottaminen	1	2	3	4	5		x
yleisneuvonta	1	2	3	4	5		x
yksilöllinen talveluohjaus	1	2	3	4	5		x
ajan saaminen kohtuullisen odotusajan kuluessa	1	2	3	4	5		x
asiakastalvelu	1	2	3	4	5		x
avun saaminen ajoissa	1	2	3	4	5		x
sähköinen asiointi	1	2	3	4	5		x
liikenneyhteydet	1	2	3	4	5		x
tilojen esteettömyys	1	2	3	4	5		x

49. Seuraavassa on lueteltu joukko julkisia päivähoito-, opetus-, kulttuuri-, nuorisotyön ja vapaa-ajan palveluja. Mikäli tunnet palvelumuodon, arvioi palvelun toimivuutta asuinkunnassasi (vasen puoli) ja sen merkitystä itsellesi (oikea puoli)

Olen palvelun toimivuuteen minulle						Palvelun merkitys on						
tyyty-		tyyty-		ei koke-		pieni		suuri				
mätön		väinen		en osaa sanoa musta								
1	2	3	4	5	x	lasten päivähoito		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	esiopetus		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	koululaisten iltapäivähoito		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	perusopetus		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	ammattillinen koulutus		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	lukiokoulutus		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	korkeakoulutus		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	kansalaisopisto		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	nuorisotyö: nuorisotilatoiminta		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	nuorisotyö: tiedotus ja neuvonta		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	nuorisotyö: työpajat		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	etsivä nuorisotyö		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	kulttuuripalvelut		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	liikuntapalvelut		1	2	3	4	5
		x										
1	2	3	4	5	x	muu, mikä _____		1	2	3	4	5
		x										

50. Täsmennä, mihin asioihin olet päivähoito-, opetus-, kulttuuri-, nuorisotyön ja vapaa-ajan palveluissa tyytyväinen.

54. Mitä toivoisit vapaa-aikaasi liittyen?

55. Oletko vaikuttanut asioihin paikallisesti (asuinkunta/asuinalue), valtakunnallisesti tai globaalisti?

en osaa sanoa	en lainkaan	harvoin	usein	jatkuvasti
äänestämällä vaaleissa x	1	2	3	4 5
asettumalla ehdokkaaksi vaaleissa x	1	2	3	4 5
toimimalla nuorten parlamentissa x	1	2	3	4 5
toimimalla luottamushenkilönä x	1	2	3	4 5
kunnallisissa toimielimissä tekemällä aloitteen tai valituksen x	1	2	3	4 5
allekirjoittamalla asuinkuntasi x asiaa koskevan vetoamuksen	1	2	3	4 5
ottamalla yhteyttä asuinkuntasi x virkamiehiin	1	2	3	4 5
osallistumalla asuinkuntasi asiaa x koskevaan keskusteluun esim netissä	1	2	3	4 5
osallistumalla tuoteboikotoiteihin x	1	2	3	4 5
osallistumalla mielenosoituksiin x	1	2	3	4 5
allekirjoittamalla valtakunnallisia x tai globaaleja kannanottoja internetissä	1	2	3	4 5
osallistumalla järjestön toimintaan x	1	2	3	4 5
osallistumalla vapaaehtoistyöhön x	1	2	3	4 5
muuten, miten? _____ x	1	2	3	4 5

VII TIETOVERKKOJEN KÄYTTÖ

57. Onko käytettävissäsi (Voit ympyröidä useamman.)

	kotona	työssä	muualla	ei ole käytettävissä
internet -yhteys	1	2	3	4

58. Kuinka usein käytät internetiä seuraaviin asioihin?

	en koskaan tän	harvemmin päivittäin kuin kuukausittain	kuukausittain	viikoit- tain
pankkipalvelut 5	1	2	3	4
Kelan palvelut 5	1	2	3	4
työvoimatoimiston palvelut 5	1	2	3	4
tiedot opiskelumahdollisuuksista 5	1	2	3	4
terveyspalvelut 5	1	2	3	4
nuorisotyön verkkopalvelut 5	1	2	3	4
yhteydenotot virkamiehiin 5	1	2	3	4
ostosten tekeminen 5	1	2	3	4
uutisten, ajankohtaisten asioiden 5 seuraaminen	1	2	3	4
tiedonhaku 5	1	2	3	4
henkilökohtaiset sähköpostiyhteydet 5	1	2	3	4
pelaaminen 5	1	2	3	4
yhteisö- ja keskustelupalvelut, esim. facebook, intranet, chat 5	1	2	3	4
muuhun, mihin _____ 5	1	2	3	4

59. Oletko kiinnostunut käyttämään enemmän seuraavia palveluja internetin välityksellä?

Halutessasi voit kirjoittaa palautetta kyselyn tekijöille tai lähettää terveisiä kunnallisille päättäjille.

Palauta lomake oheisessa palautuskuoressa, jonka postimaksu on maksettu valmiiksi.

Liite 2. Taulukot

Taulukko 2.1 *Formaalit, informaalit ja puoliviralliset verkostot*

Kunnallinen sosiaali-toimi	Puoliso, Seurustelukumppani	Järjestöt tai yhdistykset
Kunnallinen terveystoimi	Naapurit	Seurakunta
Muut kunnalliset palvelut	Vanhemmat	
Työvoimatoimisto	Muut sukulaiset	
Kela	Ystävät	

Taulukko 2.2 *Mikrotason sosiaalisten suhteiden muuttujat ja taustamuuttujat*

Mikrotaso	Ystävyysuhde	Sukulaissuhde	Yksinäisyys
Ikäluokitus	Ystävien määrä	Suhde vanhempiin	Kokemus yksinäisyydestä
Päätoiminen tekeminen	Ystävien tärkeys	Suhde sisaruksiin	Suhtautuminen yksin olemiseen
Sukupuoli	Joku johon tukeutua	Suhde muihin sukulaisiin	
	Minuun on helppo tukeutua	Parisuhde	

Taulukko 2.3 Hyvinvoinnin määrittämiseen käytettävät muuttujat

<p>Kokemus onnellisuudesta</p> <p>Tyytyväisyys elämään</p> <p>Päämäärien tavoittelu</p> <p>Tulevaisuuden näkeminen</p> <p>Arvostus ympärillä olevien ihmisten keskuudessa</p> <p>Luottamus ihmisiin</p>	<p>Epäonnistumisen tunteet</p> <p>Masentuneisuus</p> <p>Väsymys</p> <p>Unettomuus</p> <p>Elämänhaluttomuuden tunteet</p> <p>Yleinen terveys</p>	<p>Tupakointi/nuuskan käyttö</p> <p>Alkoholinkäyttö</p> <p>Huumeiden käyttö</p> <p>Lääkkeidenkäyttö päihety mistarkoitukseen</p>
---	---	--

Taulukko 2.4 Auttamisen yleisyyden yleisimmät vastausluokat päätoimiryhmissä, ikäluokissa, sekä sukupuolittain (N=406-421, puuttuva tieto 6-18).

	Autan lähisukulaisiani	Autan ystäviäni	Autan naapureitani	Autan muita henkilöitä	Osallistun vapaaehtoistoimintaan
18-21	Harvoin (30%)	Viikoittain (43%)	Harvoin (47%)	Harvoin (39%)	En lainkaan (58%)
22-25	Viikoittain (38%)	Kuukausittain (47%)	En lainkaan (44%)	Harvoin (43%)	En lainkaan (68%)
26-29	Kuukausittain (43%)	Kuukausittain (43%)	Harvoin (57%)	Harvoin (47%)	En lainkaan (63%)
Opiskelija	Harvoin (30%)	Viikoittain (43%)	En lainkaan (50%)	Harvoin (41%)	En lainkaan (57%)
Palkkatyössä	Kuukausittain (41%)	Kuukausittain (43%)	Harvoin (50%)	Harvoin (40%)	En lainkaan (64%)
Työtön	Viikoittain (30%)	Viikoittain (35%)	Harvoin (55%)	Harvoin (60%)	En lainkaan (79%)
Työelämän ulkopuolella	Kuukausittain (41%)	Kuukausittain (46%)	Harvoin (50%)	Harvoin (48%)	En lainkaan (69%)
Mies	Kuukausittain (35%)	Kuukausittain (39%)	Harvoin (46%)	Harvoin (40%)	En lainkaan (59%)
Nainen	Kuukausittain (36%)	Viikoittain (38%)	Harvoin (49%)	Harvoin (45%)	En lainkaan (66%)

Liite 3. Kuviot

Liite 3.1 Vastaajien siviilisäätö lukumääräisesti ja prosentuaalisesti (N=424, puuttuva tieto 2).

	Lkm	%
Naimaton	318	74,60
Naimisissa tai rekisteröity parisuhde	106	24,90
Yhteensä	424	99,50

Liite 3.2 Vastaajien kokemus ystävien riittävästä määrästä (N=421, puuttuva tieto 5).

	Lkm	%
eri mieltä	20	4,80
melko eri mieltä	33	7,80
ei samaa eikä mieltä	64	15,20
melko samaa mieltä	132	31,40
samaa mieltä	172	40,90
Yhteensä	421	100,0

Liite 3.3 Miesten ja naisten kokemukset ystävyysuhteidensa laadusta (N=402, puuttuva tieto 24)

	Lkm	%
eri mieltä	3	0,7
melko eri mieltä	19	4,70
ei samaa eikä eri mieltä	56	13,80
melko samaa mieltä	126	31,10
samaa mieltä	201	49,60
Yhteensä	405	100,0

Liite 3.4 Päätoimiluokkien kokemus ystävyysuhteidensa laadusta lukumääräisesti ja prosentuaalisesti (N=402, puuttuva tieto 24).

			eri mieltä	melko eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
Opiskelija	Lkm		0	5	21	44	73
	%		,0%	3,5%	14,7%	30,8%	51,0%
Palkkatyössä	Lkm		0	6	24	56	82
	%		,0%	3,6%	14,3%	33,3%	48,8%
Työtön	Lkm		1	2	2	7	7
	%		5,3%	10,5%	10,5%	36,8%	36,8%
Työelämän ulkopuolella	Lkm		2	5	9	19	37
	%		2,8%	6,9%	12,5%	26,4%	51,4%
Yhteensä	Lkm		3	18	56	126	199
	%		,7%	4,5%	13,9%	31,3%	49,5%

Liite 2.4 Miesten ja naisten kokemukset ystävyysuhteidensa hyvästä laadusta (N=405, puuttuva tieto 21).

			eri mieltä	melko eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
sukupuoli	mies	Lkm	1	6	34	55	66
		%	,6%	3,7%	21,0%	34,0%	40,7%
	nainen	Lkm	2	12	22	70	134
		%	,8%	5,0%	9,2%	29,2%	55,8%
Yhteensä		Lkm	3	18	56	125	200
		%	,7%	4,5%	13,9%	31,1%	49,8%

Liite 2.5 Miesten ja naisten kokemukset sukulaissuhteidensa laadusta (N=396, puuttuva tieto 30).

			eri mieltä	melko eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
sukupuoli	mies	Lkm	5	22	53	38	42
		%	3,1%	13,8%	33,1%	23,8%	26,3%
	nainen	Lkm	7	25	65	82	57
		%	3,0%	10,6%	27,5%	34,7%	24,2%
Yhteensä		Lkm	12	47	118	120	99
		%	3,0%	11,9%	29,8%	30,3%	25,0%

Liite 3.5 Päätoimiryhmien kokemukset yksinäisyydestä (N=417, puuttuva tieto 9)

			eri mieltä	melko eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	samaa mieltä
Opiskelija		Lkm	53	75	15	2	2
		%	36,1%	51,0%	10,2%	1,4%	1,4%
Palkkatyössä		Lkm	80	71	19	2	0
		%	46,5%	41,3%	11,0%	1,2%	,0%
Työtön		Lkm	4	9	6	1	0
		%	20,0%	45,0%	30,0%	5,0%	,0%
Työelämän ulkopuolella		Lkm	35	25	15	3	0
		%	44,9%	32,1%	19,2%	3,8%	,0%
Total		Lkm	172	180	55	8	2
		%	41,2%	43,2%	13,2%	1,9%	,5%

Liite 3.6 Ikäryhmien kokemukset yksinäisyydestä (N=410, puuttuva tieto 16).

			melko eri miel-	ei samaa eikä	melko eri miel-		
			eri mieltä	tä	eri mieltä	tä	samaa mieltä
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	56	66	21	1	2
		%	38,4%	45,2%	14,4%	,7%	1,4%
	22-25 v	Lkm	49	46	13	3	0
		%	44,1%	41,4%	11,7%	2,7%	,0%
	26-29 v	Lkm	65	66	19	3	0
		%	42,5%	43,1%	12,4%	2,0%	,0%
Yhteensä		Lkm	170	178	53	7	2
		%	41,5%	43,4%	12,9%	1,7%	,5%

Liite 3.2 Päätoimiryhmien tyytyväisyys parisuhteen vuorovaikutukseen keskiarvallisesti (N=285, puuttuva tieto 141).

	Keskiarvo (Mean)	N
Opiskelija	4,09	77
Palkkatyössä	3,85	136
Työtön	3,70	10
Työelämän ulkopuolella	3,84	62
Total	3,91	285

Liite 3.7 Asuintapa asumiskunnittain lukumääräisesti ja prosentuaalisesti (N=426)

		avio-								Yhteensä
		0	yksin	avio- /avopuolison kanssa	avio- ja lapsen / lasten kans- sa	lapsen / las- ten kanssa	ystävän tai ka- verin kanssa	vanhempien kanssa	jonkun muun / muiden kanssa	
asuinkunta 0	Lkm	2	0	0	0	0	0	0	0	2
	%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Hailuoto	Lkm	0	3	3	4	0	0	2	0	12
	%	,0%	25,0%	25,0%	33,3%	,0%	,0%	16,7%	,0%	100,0%
Haukipudas	Lkm	0	3	3	12	0	0	11	4	33
	%	,0%	9,1%	9,1%	36,4%	,0%	,0%	33,3%	12,1%	100,0%
Kempele	Lkm	0	6	11	9	1	0	14	0	41
	%	,0%	14,6%	26,8%	22,0%	2,4%	,0%	34,1%	,0%	100,0%
Kiiminki	Lkm	0	7	5	10	2	0	17	0	41
	%	,0%	17,1%	12,2%	24,4%	4,9%	,0%	41,5%	,0%	100,0%
Liminka	Lkm	0	0	7	16	0	0	5	0	28
	%	,0%	,0%	25,0%	57,1%	,0%	,0%	17,9%	,0%	100,0%
Lumijoki	Lkm	0	5	5	10	0	0	7	0	27
	%	,0%	18,5%	18,5%	37,0%	,0%	,0%	25,9%	,0%	100,0%
Muhos	Lkm	0	6	10	15	0	1	6	0	38
	%	,0%	15,8%	26,3%	39,5%	,0%	2,6%	15,8%	,0%	100,0%
Oulu	Lkm	0	33	60	14	0	8	5	5	125
	%	,0%	26,4%	48,0%	11,2%	,0%	6,4%	4,0%	4,0%	100,0%
Oulunsalo	Lkm	0	2	7	15	1	1	8	1	35
	%	,0%	5,7%	20,0%	42,9%	2,9%	2,9%	22,9%	2,9%	100,0%
Tyrnävä	Lkm	0	3	7	12	0,00	0	11	5	38
	%	,0%	7,9%	18,4%	31,6%	,0%	,0%	28,9%	13,2%	100,0%
muu asuin- kunta	Lkm	0	1	0	0	0	3	0	2	6
	%	,0%	16,7%	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	33,3%	100,0%
Yhteensä	Lkm	2	69	118	117	4	13	86	17	426
	%	,5%	16,2%	27,7%	27,5%	,9%	3,1%	20,2%	4,0%	100,0%

Liite 3.8 Päätoimiryhmien tyytyväisyys parisuhteen arjen asioiden sujuvuuteen (N=284, puuttuva tieto 142)

		Melko tyytymätön	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko tyytyväinen	Tyytyväinen
Opiskelija	Lkm	3	12	34	27
	%	3,9%	15,8%	44,7%	35,5%
Palkkatyössä	Lkm	8	21	57	49
	%	5,9%	15,6%	42,2%	36,3%
Työtön	Lkm	3	3	2	2
	%	30,0%	30,0%	20,0%	20,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	6	7	25	25
	%	9,5%	11,1%	39,7%	39,7%
Yhteensä	Lkm	20	43	118	103
	%	7,0%	15,1%	41,5%	36,3%

Liite. Päätoimiryhmien tyytyväisyys puolisolle annettavaan tukeen (N=283, puuttuva tieto 143)

		Tyytymätön	Melko tyytymätön	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko tyytyväinen	Tyytyväinen
Opiskelija	Lkm	0	1	12	32	30
	%	,0%	1,3%	16,0%	42,7%	40,0%
Palkkatyössä	Lkm	0	5	40	62	28
	%	,0%	3,7%	29,6%	45,9%	20,7%
Työtön	Lkm	0	0	4	3	3
	%	,0%	,0%	40,0%	30,0%	30,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	3	4	13	22	21
	%	4,8%	6,3%	20,6%	34,9%	33,3%
Yhteensä	Lkm	3	10	69	119	82
	%	1,1%	3,5%	24,4%	42,0%	29,0%

Liite 3.9 Päätoimiryhmien tyytyväisyys parisuhteessa puolisolta saatavaan tukeen (N=285, puuttuva tieto 141)

		Tyytymätön	Melko tyytymätön	Ei samaa eikä eri mieltä	melko tyytyväinen	Tyytyväinen
Opiskelija	Lkm	0	4	17	21	34
	%	,0%	5,3%	22,4%	27,6%	44,7%
Palkkatyössä	Lkm	1	9	31	55	40
	%	,7%	6,6%	22,8%	40,4%	29,4%
Työtön	Lkm	1	2	3	3	1
	%	10,0%	20,0%	30,0%	30,0%	10,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	0	8	14	15	26
	%	,0%	12,7%	22,2%	23,8%	41,3%
Yhteensä	Lkm	2	23	65	94	101
	%	,7%	8,1%	22,8%	33,0%	35,4%

Liite. 18-21-vuotiaiden tyytyväisyys parisuhteen arjen sujuvuuteen (N=72)

		Melko tyytymätön	Kohtalaisen tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Tyytyväinen	
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	3	11	31	27
		%	4,2%	15,3%	43,1%	37,5%
Yhteensä		Lkm	3	11	31	27
		%	4,2%	15,3%	43,1%	37,5%

Liite 3.1.1 Päätoimiryhmien tyytyväisyys parisuhteessa saatavaan omaan tilaan (N=285, puuttuva tieto 141)

		Tyytymätön	Melko tyytymätön	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko tyytyväinen	Tyytyväinen
Opiskelija	Lkm	0	5	6	28	37
	%	,0%	6,6%	7,9%	36,8%	48,7%
Palkkatyössä	Lkm	1	8	22	53	52
	%	,7%	5,9%	16,2%	39,0%	38,2%
Työtön	Lkm	0	2	2	2	4
	%	,0%	20,0%	20,0%	20,0%	40,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	3	4	11	14	31
	%	4,8%	6,3%	17,5%	22,2%	49,2%
Yhteensä	Lkm	4	19	41	97	124
	%	1,4%	6,7%	14,4%	34,0%	43,5%

Liite 3.1.2 18-21-vuotiaiden tyytyväisyys parisuhteen vuorovaikutukseen (N=72)

		Melko tyytymätön	Kohtalaisen tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Tyytyväinen	
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	5	10	33	24
		%	6,9%	13,9%	45,8%	33,3%
Yhteensä		Lkm	5	10	33	24
		%	6,9%	13,9%	45,8%	33,3%

Liite 3.1.2 18-21-vuotiaiden tyytyväisyys parisuhteessa puolisolta saatavaan tukeen (N=72)

			Tyytymätön	melko tyytymätön	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko tyytyväinen	Tyytyväinen
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	1	3	15	19	34
		%	1,4%	4,2%	20,8%	26,4%	47,2%
Yhteensä		Lkm	1	3	15	19	34
		%	1,4%	4,2%	20,8%	26,4%	47,2%

Liite 3.1.4 Miesten ja naisten kokemukset yksinäisyydestä (N=417, puuttuva tieto 9).

			ei samaa eikä				
			eri mieltä	melko eri mieltä	eri mieltä	melko eri mieltä	samaa mieltä
sukupuoli	mies	Lkm	79	66	21	3	2
		%	46,2%	38,6%	12,3%	1,8%	1,2%
	nainen	Lkm	94	113	34	5	0
		%	38,2%	45,9%	13,8%	2,0%	,0%
Yhteensä		Lkm	173	179	55	8	2

Liite 3.1.6 18-21-vuotiaiden
tyytyväisyys parisuhteessa puoliso-
lleen annettavaan tukeen (N=72)

		Melko tyytymä- tön	Kohtalaisen tyytyväinen	Melko tyytyväi- nen	Tyytyväinen	
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	1	15	23	33
		%	1,4%	20,8%	31,9%	45,8%
Yhteensä		Lkm	1	15	23	33
		%	1,4%	20,8%	31,9%	45,8%

Liite 3.1.7 18-21-vuotiaiden tyytyväisyys parisuhteessa saatavaan omaan tilaan (N=72)

		Melko tyytyväi- nen	Kohtalaisen tyy- tyväinen	Melko tyytyväi- nen	Tyytyväinen	
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	6	5	24	37
		%	8,3%	6,9%	33,3%	51,4%
Yhteensä		Lkm	6	5	24	37
		%	8,3%	6,9%	33,3%	51,4%

Liite 3.1.5 Päätoimiryhmien järjestöihin tukeutumisen yleisyys ja merkitys (N=93, puuttuva tieto 56)

		en lainkaan, pieni merkitys	harvoin, vä- hänen merki- tyys	kuukausittain, kohtalainen merkitys	viikottain, melko suuri merkitys	päivittäin, suuri merkitys
Opiskelija	Lkm	52	6	2	0	1
	%	85,2%	9,8%	3,3%	,0%	1,6%
Palkkatyössä	Lkm	6	1	0	1	0
	%	75,0%	12,5%	,0%	12,5%	,0%
Työtön	Lkm	9	0	0	0	0
	%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	14	0	0	0	1
	%	93,3%	,0%	,0%	,0%	6,7%
Yhteensä	Lkm	81	7	2	1	2

Liite 3.1.8 Päätoimiryhmien kokemus onnellisuudesta (N=417, puuttuva tieto 9)

			eri mieltä	melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
Opiskelija	Lkm		4	10	27	61	45
	%		2,7%	6,8%	18,4%	41,5%	30,6%
Palkkatyössä	Lkm		1	2	32	80	57
	%		,6%	1,2%	18,6%	46,5%	33,1%
Työtön	Lkm		2	3	5	6	3
	%		10,5%	15,8%	26,3%	31,6%	15,8%
Työelämän ulkopuolella	Lkm		2	5	13	30	29
	%		2,5%	6,3%	16,5%	38,0%	36,7%
Yhteensä	Lkm		9	20	77	177	134
	%		2,2%	4,8%	18,5%	42,4%	32,1%

Liite 3.1.9 Ikäryhmien kokemus onnellisuudesta (N=411, puuttuva tieto 15)

			eri mieltä	melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	4	7	25	68	41
		%	2,8%	4,8%	17,2%	46,9%	28,3%
	22-25 v	Lkm	2	8	23	50	29
		%	1,8%	7,1%	20,5%	44,6%	25,9%
	26-29 v	Lkm	3	4	28	57	62
		%	1,9%	2,6%	18,2%	37,0%	40,3%
Yhteensä		Lkm	9	19	76	175	132
		%	2,2%	4,6%	18,5%	42,6%	32,1%

Liite 3.2.1 Ikäluokkien kunnalliseen vir-
mieheen yhteydenpidon yleisyys (N=399,
puuttuva tieto 27)

			ei lainkaan	harvoin	joskus	usein
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	125	10	4	
		%	89,3%	7,1%	2,9%	,7
	22-25 v	Lkm	90	17	1	
		%	82,6%	15,6%	,9%	,9
	26-29 v	Lkm	108	27	11	
		%	72,0%	18,0%	7,3%	2,7
Yhteensä		Lkm	323	54	16	
		%	81,0%	13,5%	4,0%	1,5

Liite 3.2.2 Päätoimiryhmien tukeutumisen yleisyys ja merkitys järjestöihin (N=244, puuttuva tieto 182)

			en lainkaan, pieni merki- tys	harvoin, vähäinen merkitys	kuukausit- tain, kohta- lainen merki- tys	viikottain, melko suuri merkitys	päivittäin, suuri merki- tys
Opiskelija	Lkm	77	12	4	0	1	
	%	81,9%	12,8%	4,3%	,0%	1,1%	
Palkkatyössä	Lkm	84	5	2	4	1	
	%	87,5%	5,2%	2,1%	4,2%	1,0%	
Työtön	Lkm	10	1	0	0	1	
	%	83,3%	8,3%	,0%	,0%	8,3%	
Työelämän ulkopuo- lolla	Lkm	34	1	3	2	2	
	%	81,0%	2,4%	7,1%	4,8%	4,8%	
Yhteensä	Lkm	205	19	9	6	5	
	%	84,0%	7,8%	3,7%	2,5%	2,0%	

Liite 3.2.3 Äänestysaktiivisuus
päätoimiryhmissä (N=405,
puuttuva tieto 21)

			ei lainkaan	harvoin	joskus	usein	jatkuvasti
ikäluokittelu	18-21 v	Lkm	73	24	16	13	17
		%	51,0%	16,8%	11,2%	9,1%	11,9%
	22-25 v	Lkm	32	17	18	24	19
		%	29,1%	15,5%	16,4%	21,8%	17,3%
	26-29 v	Lkm	22	22	23	43	42
		%	14,5%	14,5%	15,1%	28,3%	27,6%
Yhteensä		Lkm	127	63	57	80	78
		%	31,4%	15,6%	14,1%	19,8%	19,3%

Liite 3.2.4 Vastaajien kokemus ystävien riittävästä määrästä (N=421, puuttuva tieto 5)

		Lkm	%
	eri mieltä	20	4,8
	melko eri mieltä	33	7,8
	ei samaa eikä mieltä	64	15,2
	melko samaa mieltä	132	31,4
	samaa mieltä	172	40,9
	Total	421	100,0
Poissa	0	2	
	6	3	
		5	
Yhteensä		426	

Liite 3.2.5 Päätoimiryhmien tyytyväisyys elämään (N=418, puuttuva tieto 8)

		Ei samaa eikä melko samaa				
		eri mieltä	melko eri mieltä	eri mieltä	mieltä	samaa mieltä
Opiskelija	Lkm	4	6	42	54	41
	%	2,7%	4,1%	28,6%	36,7%	27,9%
Palkkatyössä	Lkm	1	7	33	82	49
	%	,6%	4,1%	19,2%	47,7%	28,5%
Työtön	Lkm	4	4	5	7	0
	%	20,0%	20,0%	25,0%	35,0%	,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	3	6	12	34	24
	%	3,8%	7,6%	15,2%	43,0%	30,4%
Yhteensä	Lkm	12	23	92	177	114
	%	2,9%	5,5%	22,0%	42,3%	27,3%

Liite 3.2.6 Ikäluokkien tyytyväisyys elämään (N=411, puuttuva tieto 15)

				Ei samaa eikä melko samaa			
		eri mieltä	melko eri mieltä	eri mieltä	mieltä	samaa mieltä	
18-21 v	Lkm	4	8	36	61	37	
	%	2,7%	5,5%	24,7%	41,8%	25,3%	
22-25 v	Lkm	4	7	28	48	25	
	%	3,6%	6,3%	25,0%	42,9%	22,3%	
26-29 v	Lkm	4	7	26	66	50	
	%	2,6%	4,6%	17,0%	43,1%	32,7%	
Yhteensä	Lkm	12	22	90	175	112	
	%	2,9%	5,4%	21,9%	42,6%	27,3%	

Liite 3.2.7 Tyytyväisyys elämään sukupuolittain (N=418, puuttuva tieto 8)

				Ei samaa eikä melko samaa			
		eri mieltä	melko eri mieltä	eri mieltä	mieltä	samaa mieltä	
mies	Lkm	4	10	36	70	51	
	%	2,3%	5,8%	21,1%	40,9%	29,8%	
nainen	Lkm	8	13	56	106	64	
	%	3,2%	5,3%	22,7%	42,9%	25,9%	
Yhteensä	Lkm	12	23	92	176	115	
	%	2,9%	5,5%	22,0%	42,1%	27,5%	

Liite 3.2.8 Päämäärät elämässä sukupuolittain (N=416, puuttuva tieto 10)

		eri mieltä		melko eri mieltä		Ei samaa eikä eri mieltä		melko samaa samaa mieltä	
mies	Lkm	1	7	20	60	81			
	%	,6%	4,1%	11,8%	35,5%	47,9%			
nainen	Lkm	3	11	36	91	106			
	%	1,2%	4,5%	14,6%	36,8%	42,9%			
Yhteensä	Lkm	4	18	56	151	187			
	%	1,0%	4,3%	13,5%	36,3%	45,0%			

Liite 3.2.9 Päämäärät elämässä ikäluokittain (N=409, puuttuva tieto 17)

		eri mieltä		melko eri mieltä		Ei samaa eikä eri mieltä		melko samaa samaa mieltä	
18-21 v	Lkm	1	7	17	54	67			
	%	,7%	4,8%	11,6%	37,0%	45,9%			
22-25 v	Lkm	0	4	22	41	45			
	%	,0%	3,6%	19,6%	36,6%	40,2%			
26-29 v	Lkm	3	5	17	55	71			
	%	2,0%	3,3%	11,3%	36,4%	47,0%			
	Lkm	4	16	56	150	183			
	%	1,0%	3,9%	13,7%	36,7%	44,7%			

Liite 3.3.1 Päämäärät elämässä päätoimiluokittain (N=416, puuttuva tieto 10)

		eri mieltä	melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
Opiskelija	Lkm	1	5	15	51	75
	%	,7%	3,4%	10,2%	34,7%	51,0%
Palkkatyössä	Lkm	2	5	22	67	74
	%	1,2%	2,9%	12,9%	39,4%	43,5%
Työtön	Lkm	1	3	3	5	8
	%	5,0%	15,0%	15,0%	25,0%	40,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	0	5	16	28	30
	%	,0%	6,3%	20,3%	35,4%	38,0%
Yhteensä	Lkm	4	18	56	151	187
	%	1,0%	4,3%	13,5%	36,3%	45,0%

Liite 3.3.2 Päätoimiryhmien kokemus tulevaisuuden näkemisestä valoisana

		eri mieltä	melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	sa- maa mieltä
Opiskelija	Lkm	2	8	27	63	46
	%	1,4%	5,5%	18,5%	43,2%	31,5%
Palkkatyössä	Lkm	2	5	29	71	65
	%	1,2%	2,9%	16,9%	41,3%	37,8%
Työtön	Lkm	2	5	2	7	2
	%	11,1%	27,8%	11,1%	38,9%	11,1%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	1	5	14	26	31
	%	1,3%	6,5%	18,2%	33,8%	40,3%
Yhteensä	Lkm	7	23	72	167	144
	%	1,7%	5,6%	17,4%	40,4%	34,9%

(N=413,puuttuva tieto 13)

Liite 3.3.3 Tulevaisuuden näkeminen valoisana sukupuolittain (N=413, puuttuva tieto 13)

			eri mieltä	melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
mies	Lkm		5	9	28	72	56
	%		2,9%	5,3%	16,5%	42,4%	32,9%
nainen	Lkm		2	14	44	95	88
	%		,8%	5,8%	18,1%	39,1%	36,2%
Yhteensä	Lkm		7	23	72	167	144
	%		1,7%	5,6%	17,4%	40,4%	34,9%

Liite 3.3.4 Tulevaisuuden näkeminen valoisana ikäluokittain (N=407, puuttuva tieto 19)

			eri mieltä	melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
18-21 v	Lkm		0	11	24	65	44
	%		,0%	7,6%	16,7%	45,1%	30,6%
22-25 v	Lkm		4	6	25	44	32
	%		3,6%	5,4%	22,5%	39,6%	28,8%
26-29 v	Lkm		3	5	23	56	65
	%		2,0%	3,3%	15,1%	36,8%	42,8%
Yhteensä	Lkm		7	22	72	165	141
	%		1,7%	5,4%	17,7%	40,5%	34,6%

Liite 3.3.5 Kokemus ympärillä olevien ihmisten arvostuksesta ikäluokittain (N=410, puuttuva tieto 16)

		eri mieltä	melko eri mieltä	kohtalaisen samaa mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
18-21 v	Lkm	4	6	21	48	67
	%	2,7%	4,1%	14,4%	32,9%	45,9%
22-25 v	Lkm	2	2	20	36	52
	%	1,8%	1,8%	17,9%	32,1%	46,4%
26-29 v	Lkm	0	1	18	58	75
	%	,0%	,7%	11,8%	38,2%	49,3%
Yhteensä	Lkm	6	9	59	142	194
	%	1,5%	2,2%	14,4%	34,6%	47,3%

Liite 3.3.6 Kokemus ympärillä olevien ihmisten arvostuksesta sukupuolittain (N=417, puuttuva tieto 9)

		eri mieltä	melko eri mieltä	kohtalaisen samaa mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
mies	Lkm	2	4	30	62	72
	%	1,2%	2,4%	17,6%	36,5%	42,4%
nainen	Lkm	5	5	29	83	125
	%	2,0%	2,0%	11,7%	33,6%	50,6%
Yhteensä	Lkm	7	9	59	145	197
	%	1,7%	2,2%	14,1%	34,8%	47,2%

Liite 3.3.7 Kokemus ympärillä olevien ihmisten arvostuksesta päätoimiryhmissä (N=417, puuttuva tieto 9)

		eri mieltä	melko eri mieltä	kohtalaisen samaa mieltä	melko eri mieltä	samaa mieltä
Opiskelija	Lkm	2	3	22	53	67
	%	1,4%	2,0%	15,0%	36,1%	45,6%
Palkkatyössä	Lkm	0	2	21	64	84
	%	,0%	1,2%	12,3%	37,4%	49,1%
Työtön	Lkm	3	0	4	6	7
	%	15,0%	,0%	20,0%	30,0%	35,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	2	4	12	22	39
	%	2,5%	5,1%	15,2%	27,8%	49,4%
Yhteensä	Lkm	7	9	59	145	197
	%	1,7%	2,2%	14,1%	34,8%	47,2%

Liite 3.3.8 Päätoimiryhmien luottamus muihin ihmisiin (N=416, puuttuva tieto 10)

		eri mieltä	melko eri mieltä	kohtalaisen samaa mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
Opiskelija	Lkm	3	4	17	34	87
	%	2,1%	2,8%	11,7%	23,4%	60,0%
Palkkatyössä	Lkm	1	3	13	51	105
	%	,6%	1,7%	7,5%	29,5%	60,7%
Työtön	Lkm	4	0	2	1	13
	%	20,0%	,0%	10,0%	5,0%	65,0%
Työelämän ulkopuolella	Lkm	1	4	5	18	50
	%	1,3%	5,1%	6,4%	23,1%	64,1%
Yhteensä	Lkm	9	11	37	104	255
	%	2,2%	2,6%	8,9%	25,0%	61,3%

Liite 3.3.9 Luottamus muihin ihmisiin sukupuolittain (N=416, puuttuva tieto 10)

		eri mieltä	melko eri mieltä	kohtalaisen samaa mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
mies	Lkm	4	5	20	51	89
	%	2,4%	3,0%	11,8%	30,2%	52,7%
nainen	Lkm	5	6	17	52	167
	%	2,0%	2,4%	6,9%	21,1%	67,6%
Yhteensä	Lkm	9	11	37	103	256
	%	2,2%	2,6%	8,9%	24,8%	61,5%

Liite 3.4.1 Luottamus muihin ihmisiin ikäryhmittäin (N=410, puuttuva tieto 16)

		eri mieltä	melko eri mieltä	kohtalaisen samaa mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
18-21 v	Lkm	5	7	13	32	88
	%	3,4%	4,8%	9,0%	22,1%	60,7%
22-25 v	Lkm	3	1	8	31	68
	%	2,7%	,9%	7,2%	27,9%	61,3%
26-29 v	Lkm	1	3	15	40	95
	%	,6%	1,9%	9,7%	26,0%	61,7%
Yhteensä	Lkm	9	11	36	103	251
	%	2,2%	2,7%	8,8%	25,1%	61,2%

